

STORTINGET

Stortingstidende

Referat fra møter i Stortinget

Nr. 76 · 16. mai
Sesjonen 2018–2019

Møte torsdag den 16. mai 2019 kl. 10

President: Tone Wilhelmsen Trøen

Dagsorden (nr. 76):

1. Innstilling frå familie- og kulturkomiteen om Frivilligheita – sterk, sjølvstendig, mangfaldig. Den statlege frivilligheitspolitikken (Innst. 254 S (2018–2019), jf. Meld. St. 10 (2018–2019))
2. Innstilling fra justiskomiteen om Representantforslag fra stortingsrepresentantene Jonas Gahr Støre, Hadia Tajik, Arild Grande, Lise Christoffersen og Eigil Knutsen om å innlemme ILOs kjernekonvensjoner i menneskerettsloven (Innst. 261 S (2018–2019), jf. Dokument 8:74 S (2018–2019))
3. Innstilling fra kommunal- og forvaltningskomiteen om Endringer i avhendingslova (tryggere bolighandel) (Innst. 270 L (2018–2019), jf. Prop. 44 L (2018–2019))
4. Innstilling fra næringskomiteen om Endringer i patentloven mv. (forenklinger) (Innst. 269 L (2018–2019), jf. Prop. 52 L (2018–2019))
5. Innstilling fra arbeids- og sosialkomiteen om Representantforslag fra stortingsrepresentant Bjørnar Moxnes om forbud mot innleie av arbeidskraft fra virksomheter som ikke er produksjonsbedrifter (Innst. 267 S (2018–2019), jf. Dokument 8:91 S (2018–2019))
6. Innstilling fra utenriks- og forsvarskomiteen om Salg av Aerospace Industrial Maintenance Norway AS til Kongsberg Defence & Aerospace AS (Innst. 265 S (2018–2019), jf. Prop. 61 S (2018–2019))
7. Referat

Presidenten: Det foreligger en rekke permisjonsøknader:

- fra Arbeiderpartiets stortingsgruppe om permisjon for representantene Åsmund Aukrust og Kari Henriksen i tiden fra og med 20. mai til og med 23. mai
- fra Høyres stortingsgruppe om permisjon for representanten Torill Eidsheim i tiden fra og med 21. mai til og med 23. mai
- fra Senterpartiets stortingsgruppe om permisjon for representanten Siv Mossleth i dagene 21. og 22. mai
- fra Venstres stortingsgruppe om permisjon for representanten Abid Q. Raja i tiden fra og med 21. mai til og med 23. mai
- alle for å delta i møter i OSSEs parlamentariske forsamling på Svalbard

- fra Høyres stortingsgruppe om velferdspermisjon for representanten Jonny Finstad fra og med 21. mai og inntil videre
- fra representanten Fredric Holen Bjørdal om foreldrepermisjon i tiden fra og med 21. mai til og med 23. mai

Etter forslag fra presidenten ble enstemmig besluttet:

1. Søknadene behandles straks og innvilges.
2. Følgende vararepresentanter innkalles for å møte i permisjonstiden:
  - For Vest-Agder fylke: Odd Omland 21.–23. mai
  - For Akershus fylke: Solveig Schyzt og Mani Hussaini 21.–23. mai
  - For Hordaland fylke: Sigurd Hille 21.–23. mai
  - For Møre og Romsdal fylke: Anne Kristin Bryne 21.–23. mai
  - For Nordland fylke: Elizabeth Åsjord Sire 21. mai og inntil videre og Kari Anne Bøkestad Andreassen 21.–22. mai

Presidenten: Representanten Une Bastholm vil fremsette et representantforslag.

Une Bastholm (MDG) [10:01:59]: Jeg har gleden av å sette fram et representantforslag om å innføre politisk streikerett for skoleelever.

Presidenten: Forslaget vil bli behandlet på reglementsmessig måte.

Sak nr. 1 [10:02:19]

Innstilling frå familie- og kulturkomiteen om Frivilligheita – sterk, sjølvstendig, mangfaldig. Den statlege frivilligheitspolitikken (Innst. 254 S (2018–2019), jf. Meld. St. 10 (2018–2019))

Presidenten: Etter ønske fra familie- og kulturkomiteen vil presidenten foreslå at taletiden blir begrenset til 5 minutter til hver partigruppe og 5 minutter til medlemmer av regjeringen.

Videre vil presidenten foreslå at det blir gitt anledning til inntil seks replikker med svar etter innlegg fra medlemmer av regjeringen, og at de som måtte tegne seg på talerlisten utover den fordelte taletid, får en taletid på inntil 3 minutter.

– Det anses vedtatt.

Grunde Almeland (V) [10:03:13] (ordfører for saken): Jeg er glad for at vi nå skal behandle en melding for den norske frivilligheten. Dette er en melding som gir oss et godt bilde av hva status er for frivilligheten, samtidig som den peker på viktige grep som skal sikre

en sterk, selvtendig og mangfaldig frivillighet i årene som kommer.

Jeg må få lov å si at det har vært litt ekstra stas å være saksordfører for nettopp denne meldingen. Jeg vil også takke komiteen for et godt samarbeid i saken. Men jeg tror at det er litt ekstra stas for oss alle å behandle en melding som tar sikte på å styrke forholdene for det som tross alt engasjerer tusenvis av mennesker hver eneste dag, det som med stor sannsynlighet var det stedet de fleste av oss – om ikke alle av oss – først fikk uttrykt og pleiet vårt samfunnsengasjement, og som gir grunnlaget for det demokratiet meldingen beskriver, nemlig et demokrati preget av ytringsfrihet, der enkeltmennesket får bruke ressursene sine og oppleve mestring i samspill med og med omsorg for hverandre.

For det er de små og store hverdagsbidragene som betyr noe. Enten det er Skeiv kafé, som samler skeive asylsøkere og innvandrere ukentlig her i Oslo eller i Bergen, eller den lokale eldredansen på eldresenteret på Os, eller Norges største LAN, The Gathering på Hamar, eller gasshuku-helgene til en av de mange karateklubbene, er alt dette viktige sosiale fellesarenaer som ikke ville funnet sted uten frivilligheten.

Komiteen hadde denne saken til åpen høring 19. februar i år, og jeg vil gjerne takke for alle bidragene fra de ulike aktørene både i den høringen og skriftlig til komiteen. Det er tydelig at dette er en melding som engasjerer. Jeg opplever også at komiteen har brukt mye tid på å gå igjennom innspillene og komme frivilligheten i møte på flere områder.

Meldingen definerer og behandler sentrale områder frivilligheten møter utfordringer på, og som jeg ser fram til at vi skal debattere her i dag. For det første må terskelen for å kunne delta senkes for å kunne sikre bred deltakelse. Det er en utfordring at noen grupper systematisk faller utenfor frivilligheten, og det bør innføres tiltak som motvirker nettopp dette. Meldingen stadfester at høy og bred deltakelse er et mål i seg selv, og at frivillige organisasjoner bør strekke seg etter å nå flere, spesielt barn og unge som ikke er med fra før.

Videre er det en forutsetning for en sterk og uavhengig sektor at man har tilstrekkelig med ressurser for å kunne drive frivilligheten videre. Dette handler ikke utelukkende om økonomi, men også om eksempelvis tilgang på lokaler. Lokaler, altså et sted å være, er vesentlig for å kunne gjøre det mulig å drive med frivillig aktivitet. Utfordringene med tilgang på lokaler er todelt: En må ha nok lokaler, og en må ha egnede lokaler.

Samtidig er gode tilskuddsordninger avgjørende for at frivilligheten skal kunne vokse og holde et høyt aktivitetsnivå. Det er gledelig at regjeringen forplikter seg til en opptrappingsplan som gir en momskompensasjonsordning på 1,8 mrd. kr. Offentlige tilskudd står for en

viktig del av de frivillige organisasjonenes inntekter. Disse tilskuddene er også viktige for å sikre andre inntekter, da de ofte er med på å sikre et grunnlag for organisasjonsdriften. Der en evner å innrette tilskuddsordninger som favner vidt nok og ikke blir oppfattet som byråkratiske, vil en se at det vokser fram sterke og selvstendige frivillige initiativ.

Et annet sentralt grep i denne meldingen er en varsellet forenklingsreform. Det er et stort behov i frivilligheten for forenkling. Unødvendig kompliserte og byråkratiske prosesser er en strukturell hindring som motvirker frivillig aktivitet og deltakelse. Alle er tjent med at mer av tiden går til aktivitet og mindre til administrasjon. En viktig forutsetning for dette er enkle søknads- og rapporteringsprosesser knyttet til de statlige tilskuddene.

I meldingen er det også en intensjon om å forenkle samhandlingen mellom frivillig sektor og det offentlige gjennom digitalisering. Digitalisering som fører til innovasjon og effektivisering i både aktivitet, inntektsbringende arbeid og kommunikasjon, er et gode for frivilligheten.

Til slutt vil jeg som Venstre-representant si at til tross for at det er mange grep i denne meldingen komiteen stiller seg samlet bak, er det også tydelige skillelinjer, også i noe så grunnleggende som hvordan man ser på frivilligheten. For der Arbeiderpartiet og Senterpartiet i sine innledende merknader skriver at forebygging bør være styrende for frivillighetspolitikken, er Venstre og regjeringspartiene opptatt av at frivilligheten skal være selvtendig og bygges nedenfra. For frivilligheten er et gode i seg selv og ikke bare et middel for å oppnå andre samfunnsoppdrag.

Trond Giske (A) [10:08:38]: Det er i innstillingen bred enighet om at frivilligheten gjør en fenomenal jobb – den skaper gode lokalsamfunn, den bidrar til fellesskap og inkludering, den gir mennesker mulighet til å møtes og til å lære, til å bruke kreftene sine, den motvirker ensomhet, fremmer folkehelse, bidrar til gode oppvekstvilkår og livskvalitet blant eldre, bl.a. Også politikere kjenner frivilligheten godt. De aller fleste av oss begynte som frivillige i lokallag og lokalpolitikk, brukte helger og kvelder, lenge før vi fikk dette som lønnet jobb.

Vår oppgave er ikke å bestemme hva frivilligheten skal gjøre. Vår oppgave er å bestemme hva frivillighetspolitikken skal inneholde for å bidra til at frivilligheten kan blomstre. Det vi ser, er at veldig mange samfunns mål kan nås lettere og på en bedre måte hvis vi legger til rette for frivilligheten. Vi bruker i dette samfunnet enormt masse penger på å reparere ting som skjer, skader, folk som ekskluderes, dårlige oppvekstvilkår, folk som ikke har god nok folkehelse. Dette er ting som frivil-

ligheten kan hjelpe oss med. Derfor skriver de rød-grønne partiene Arbeiderpartiet og Senterpartiet i innstillingen at en del av frivillighetspolitikken bør ha som himmel at vi kan forebygge mer og legge bedre til rette for at folk kan leve gode liv.

Så sier vi veldig tydelig fra, og det er litt en parallell til kulturmeldingen som vi debatterte for noen få dager siden, at også på dette området må vi som politikere kunne forplikte oss. Også på dette området må vi gå lenger enn fine vendinger og vage formuleringer. Også her må vi kunne si at vi skal sørge for at rammebetingelsene og mulighetene for frivilligheten til å gjøre jobben sin, blir bedre.

Frivilligheten sier bl.a. at de opplever det statlige byråkratiet som arbeidskrevende, og at finansieringen er vridd, sånn at man legger for sterke føringer. Jeg hørte kulturministeren selv si i en debatt at hva er vitsen med å drive med skoloring hvis det ikke kommer penger til det. Vitsen med å drive med skoloring er at man får aktive og dyktige medlemmer og folk får lov å lære. Men dette må være opp til organisasjonene selv, det må være færre øremerkinger, mer rammeoverføringer, mindre byråkrati, rapporter og kontroller og mer tillit i frivillighetspolitikken.

I Arbeiderpartiet har vi prioritert de økonomiske rammebetingelsene. Vi har lagt særlig vekt på idrettsanleggene og en regelstyrt ordning for momskompensasjon for disse. Vi har understreket behovet for og muligheten for lån av utstyr for å sørge for at alle blir med, tilgang på lokaler og å sørge for at frivilligheten faktisk får reell innflytelse og deltakerrolle i de beslutninger som tas for frivilligheten.

Det går også en rød tråd fra Gerhardsen-regjeringens opprettelse av Norsk Tipping i 1947 og fram til i dag. At vi har en enerettsmodell, som nå er under voldsomt press fra internasjonale spillselskap, er en bærebjelke i frivillighetens finansiering. Jeg er glad for at kulturministerens parti har blitt mye mer tydelig på det i løpet av de siste årene, og det er bred enighet i komiteen om at dette arbeidet er viktig, og vi understreker også at det må forsterkes.

Det som har vært frivillighetens viktigste sak i høringene hos oss i komiteen, har vært å få en regelstyrt momskompensasjon. Det var stor glede i frivilligheten da den rød-grønne regjeringen i 2008–2009 varslet at vi skulle innføre en momskompensasjon. Den kom ganske raskt opp på 1 mrd. kr. Det var meningen at det skulle dekke de momsutgiftene som frivilligheten har. Det var urimelig at et høyfjellshotell fikk refundert moms på en snøscooter, mens Røde Kors ikke fikk det. Dette er en veldig ubyråkratisk og enkel måte å støtte opp om frivilligheten på. Vi foreslår nå fra de rød-grønne at vi gjør dette i løpet av fire år – at vi bruker tid, for vi skjønner at

dette ikke kan gjøres på ett budsjett. Dermed kan vi gi alle de frivillige som står på over hele landet, muligheten til å gjøre jobben sin, til å bruke tiden sin på frivilligheten, ikke på uendelige pengeinnsamlinger og inntektsbringende tiltak.

Vi understreker også betydningen av å fortsette avbyråkratiseringen og inkludere frivilligheten i dette, og vi ber også regjeringen om å innføre en ny post igjen for frivillighetssentralene, som gjør en kjempejobb.

Med dette tar jeg opp de forslagene som vi er medforslagsstillere på i innstillingen.

Presidenten: Representanten Trond Giske har tatt opp de forslagene han refererte til.

Tage Pettersen (H) [10:13:57]: Frivillighet skaper lokalt engasjement, fellesskap, integrering og kulturell og demokratisk bevissthet. Derfor er det viktig for oss at frivilligheten vokser fram nedenfra, friere fra politisk styring og med en utvikling på egne premisser. Siden frivilligheten er en så viktig byggestein i samfunnet, er det viktig at økonomi og sosial bakgrunn ikke skal være til hinder for deltakelse og frivillig innsats.

Siden frivilligheten skal vokse fram nedenfra, er det viktig å oppfordre alle kommuner til å etablere en egen frivillighetspolitikk – sammen med frivilligheten. I Moss, hvor jeg fikk æren av å være ordfører i seks år, utviklet vi en god og inkluderende frivillighetspolitikk i nært samarbeid med aktørene. Vi etablerte en frivillighetskoordinator, og vi åpnet i 2017 Frivillighetens hus. Dette har blitt en smeltedigel for frivillig aktivitet, fra Somalisk forening via demensforeningen til veteranforeningene. Dette er ett eksempel på god lokal frivillighetspolitikk.

I den lokale frivilligheten har frivilligsentralene en viktig plass. Vi har rundt 425 av dem, fordelt på 250 kommuner. Disse er på mange måter hjertet i den lokale frivilligheten, som møteplass og samhandlingsarena. På tross av økte statlige budsjetter ser vi at flere er bekymret for omleggingen av finansieringen av sentralene. Det er derfor viktig å påpeke at kommunene de siste årene har fått betydelig romsligere økonomi, og at økte statlige bevilgninger i tillegg bør følges opp med en økning også i de lokale budsjettene. Kommunene må rett og slett prioritere dette.

For å sikre den frivillige innsatsen må det offentlige bidra med forenkling av de administrative oppgavene. Det er en positiv nyhet at regjeringen vil vurdere om flere tilskudd kan endres fra prosjektbaserte tilskudd til driftstilskudd. Dette vil kunne frigjøre mye tid. Et annet tiltak er å opprette en nettportal for alle de statlige tilskuddsordningene, og i dette arbeidet er det viktig å inkludere sektoren og den kompetansen som allerede finnes ute i markedet. Vi vil også vise til regjeringens opp-

fordring til kommuner og fylker om å åpne for utlån av lokaler som er ledige på kvelder og i helger.

Jeg er stolt over at momskompensasjonsordningen er styrket med 784 mill. kr siden 2013. I 2019 er den på hele 1,6 mrd. kr. Regjeringen lover i meldingen en forpliktende opptrappingsplan til 1,8 mrd. kr innen 2021. Dette er historisk, og ingen regjering har noen gang prioritert slike rammer til frivilligheten. Regjeringspartiene her i Stortinget verdsetter dette løftet, men samtidig oppfordrer vi regjeringen til å følge med på utviklingen og eventuelt foreta en ny vurdering av nivået om søker-tallet blir mye høyere enn ventet.

Jeg vil samtidig minne om at vi i 2019 igjen bevilger 100 pst. av godkjente søknader om momskompensasjon til bygging av idrettsanlegg. I 2013 var nivået på 64 mill. kr, mens bevilgningen i år er på 294 mill. kr.

Jeg synes det er skuffende at opposisjonen i stor grad reduserer debatten om frivillighetsmeldingen til en debatt som primært handler om økonomi. Meldingen handler om så uendelig mye mer, som å løfte betydningen av frivilligheten og dens rammevilkår. Frivilligheten har en egenverdi, og den skal ikke være et instrument for å oppnå andre mål som vi politikere måtte mene er legitime eller viktige. På dette området er det en tydelig forskjell mellom opposisjonen og regjeringspartiene. Arbeiderpartiet og Senterpartiet sier i en merknad at de ønsker en politikk hvor forebygging vektlegges mye sterkere, og også lar det være styrende for frivilligheitspolitikken. Dette vitner om et helt annet syn på frivilligheten enn jeg, Høyre og posisjonen har, og jeg håper frivilligheten selv også merker seg dette.

Innledningsvis sa jeg at økonomi og sosial bakgrunn ikke skal være til hinder for deltakelse og frivillig innsats. Nasjonal tilskuddsordning for inkludering av barn i lavinntektsfamilier er ett viktig tiltak her – en ordning som er styrket betydelig de siste årene. Et annet viktig virkemiddel for å nå dette målet er utlånssentralene. Sist, men ikke minst vil jeg trekke fram fritidskortet for alle mellom 6 og 18 år, som regjeringen har forpliktet seg til i Granavolden-plattformen. De første pilotene kjøres i gang allerede nå i 2019.

Frivillighet Norge har foreslått at det blir dedikert et frivillighetsår for å sette søkelys på den flotte aktiviteten som finner sted ute i norske lokalsamfunn. Regjeringen går inn for at det blir et slikt år i 2022. Dette fortjener frivilligheten, og jeg gleder meg til å jobbe for å få til en flott og verdig markering.

Åslaug Sem-Jacobsen (Sp) [10:18:52]: Vi i Senterpartiet kaller oss frivillighetspartiet. Det gjør vi fordi frivilligheten er en kjernesak for Senterpartiet, som heier kraftig på aktivitet, kultur, fellesskap og godt liv over hele landet, og på at landet skal bygges nedenfra. Og vi

kaller oss frivillighetspartiet med ekstra rak rygg fordi Frivillighet Norge før valgkampen i 2017 kåret oss til det beste partiet for frivilligheten – intet mindre. Men før jeg blir litt for usjarmerende høy på pæra, må det sies at det ikke akkurat var en veldig overlegen seier, og at alle vet at alle partier i Norge anerkjenner og jobber for frivilligheten.

Derfor tror jeg at de fleste i denne salen har hatt både nytte og glede av å jobbe med frivillighetsmeldingen, som vi skal debattere i dag. Den har mye bra ved seg fordi den har gitt oss god oversikt over tingenes tilstand på området, og fordi den omtaler arbeid som er i gang, eller foreslår flere tiltak som en samlet komité stiller seg bak, som f.eks. tiltak for mer forenkling, initiativer til kartlegging av hvilke bygg som frivilligheten lettere kan få tilgang til, og å vurdere å opprette en nettportal med oversikt over alle statlige tilskuddsordninger.

Vi i Senterpartiet er opptatt av at frivilligheten selv får delta aktivt i utarbeidelse og innføring av disse nye tiltakene, som f.eks. opprettelsen av et forenklingråd og utarbeidelse av et mye omtalt fritidskort. Derfor foreslår vi – sammen med Arbeiderpartiet og Sosialistisk Venstreparti – at det bør skje i samarbeid med Frivillighet Norge og Landsrådet for Norges barne- og ungdomsorganisasjoner.

Vi i Senterpartiet mener at selv om frivillighetsmeldingen inneholder mye godt tankegodt, er det bare ikke godt nok. Det er fordi den rett og slett ikke leverer når det gjelder den største og viktigste saken for frivilligheten, den som de har ønsket seg i alle år, og som de med rette forventet å få, bl.a. fordi de fleste regjeringspartiene har det i sitt program, nemlig full momskompensasjon, at frivillige lag og foreninger får rettighetsfestet at de skal få slippe å betale skatt på dugnaden sin.

Vi i Senterpartiet har ved flere anledninger fremmet forslag om nettopp dette. Sammen med Arbeiderpartiet og SV foreslår vi nå at regjeringen skal legge fram forslag om å omgjøre momskompensasjonen til frivilligheten til en regelstyrt ordning, hvor prosentandelen som refunderes, opptrappes jevnlig, slik at den om fire år er på 100 pst. I frivillighetsmeldingen sies det vel å merke at regjeringen skal trappe opp refusjonsordningen med et mål om 1,8 mrd. kr i 2021, men det er langt fra godt nok. Frivilligheten selv er skikkelig skuffet. Deres beregninger viste at det mangler 400–500 mill. kr.

Vi i Senterpartiet har for øvrig – sammen med SV – i behandlingen av frivillighetsmeldingen fremmet forslag om et annet utrolig viktig tiltak for virkelig å kunne sikre at frivilligheten fortsatt er en hovedbestanddel i grunnmuren i demokratiet vårt, nemlig at stedene som samler frivilligheten, de organisasjonseide kulturbyggenne, skal bli enklere å bygge og vedlikeholde ved at det også blir gitt momskompensasjon for det. Dette ønsker

også frivilligheten seg sårt og er noe hele komiteen burde gått inn for. Frivillige organisasjoner skaper arenaer for tilhørighet og samhold i nærmiljøet. Fysiske arenaer er derfor viktig og riktig å prioritere, da politikk og strukturer lener seg på frivilligheten for å kunne bidra til å løse utfordringer samfunnet vårt har med bl.a. folkehelsen vår, det økende omsorgsbehovet vårt, utenforskap og integrering.

Frivilligsentralene våre er for øvrig viktige arenaer når det kommer til det å bidra til å løse mange av de sistnevnte utfordringene. Men siden arbeidet deres ikke er lovpålagt, har de ikke selv – og heller ikke vi i opposisjon – troen på at frivilligsentralene som nasjonalt verktøy vil kunne fungere like bra framover som nå, siden suksessformelen om et spleiselag med 60 pst. statlig finansiering er oppløst.

Sammen med Arbeiderpartiet og SV har vi derfor fremmet forslag om at alle landets 455 frivilligsentraler skal få gjenopprettet finansieringen sin med en post på Kulturdepartementets budsjett. Kanskje vi tre partiene kan bli kalt frivilligsentralpartier framover? Jeg sier det mest som en spøk, men litt alvor ligger bak, for i behandlingen av frivillighetsmeldingen har forskjellene mellom partienes evne til å lytte til frivilligheten og å prioritere den blitt tydeligere. Regjeringen lytter ikke nok og prioriterer ikke nok. På just dette feltet skulle jeg ønske at forskjellene mellom partiene var minimale. Det trenger nemlig frivilligheten, om den skal fortsette å spille en stadig viktigere rolle for både velferdsstaten, lokalsamfunnene og hver enkelt nordmann.

Med det tar jeg opp forslaget fra Senterpartiet og Sosialistisk Venstreparti.

Presidenten: Representanten Åslaug Sem-Jakobsen har tatt opp det forslaget hun refererte til.

Silje Hjemdal (FrP) [10:23:58]: Som det ble nevnt tidligere fra talerstolen, er dette en historisk opptrappingsplan når det gjelder ambisjonene. Jeg må få lov til å si at jeg synes det er litt triksing med historien når enkelte representanter står på denne talerstolen og lover gull og grønne skoger, og så vet vi faktisk det at da Senterpartiet og Arbeiderpartiet styrte sammen, lå det heller ikke noen fullfinansiering for momskompensasjon i planene. Det historien faktisk viser, er at det gikk veldig, veldig treigt. Men nå er ikke dette noen budsjettdiskusjon, så jeg skal la det ligge.

Jeg vil minne om en episode som skjedde for veldig kort tid siden, med skipet «Viking Sky», som fikk store problemer på norskekysten. Det er et pratkeksempel på hvordan redningsmannskaper og ikke minst frivilligheten stod sammen og på kort tid klarte å gjøre en helt formidabel innsats for passasjerene, selvfølgelig, men også Norge rundt. Den innsatsen som ble lagt ned, all koordi-

nering, alt som måtte være på plass når passasjerene kom i land, hadde vi aldri klart hadde det ikke vært for innsatsen fra nettopp de frivillige.

Vi går inn i en sommer. Vi vet at Redningsselskapet er en av de aktørene som skal være ute og passe på oss. Vi vet at de hadde en travel sommer i fjor. La oss håpe at det ikke blir like travelt i år. Men jeg vil likevel understreke viktigheten av at vi nettopp har disse flotte menneskene på plass.

Som det også ble nevnt, hadde vi forleden dag gleden av å kunne spre det gode budskapet ute i kommunene om tiltak for barn i lavinntektsfamilier, nettopp sånn at de kan få en aktivitet i f.eks. fritiden sin eller den kommende sommerferien. Mange av disse tiltakene drives faktisk av de frivillige, og det er også en god måte å drive politikk på.

For Fremskrittspartiet er det viktig at frivilligheten skal få drive med sitt. Det skal være fritt for politisk styring. Da er det frivillighetens egen agenda som skal stå i fokus. Som regjeringen understreker i meldingen, er det aktiviteten selv som skal stå i fokus, og det er nettopp her vi ser de store forskjellene mellom regjeringspartiene og de andre. Det illustrerte egentlig saksordfører Grunde Almeland på en utmerket måte, så det føler jeg ikke at jeg trenger å utdype her.

Det som imidlertid er klart, er at frivilligheten har mye å bidra med, også når det gjelder forebygging, som andre representanter har påpekt. Men det skal ikke være førende for politikken. Når det gjelder aktivitetskortet, ønsker jeg at vi får så mange innspill som mulig. Selvfølgelig er det fint hvis Frivillighet Norge eller andre vil delta, men jeg tenker at her er det viktig at vi har en bredde, og at alle får muligheten til å sende inn sine innspill, for frivilligheten er bredere og mye større enn det.

Vi vedtoken fritidserklæring. Vi begynner å se resultatene av det, også ute i kommunene, men når vi først snakker om meldingen her i dag, og man kritiserer regjeringen, vil jeg si at det er lite nytt å se av annen politikk fra de andre partiene. Det som det fokuseres mest på, er faktisk hus, mens vi fokuserer på selve aktiviteten. Jeg har ikke noen tro på at statlig overstyring av f.eks. kommunale bygg og hvordan de skal brukes, er den riktige måten å gjøre det på.

Det jeg imidlertid har tro på, er at landets ordførere kan ta et initiativ. Vi vet alle at det er ett parti i denne salen som har flere ordførere der ute enn noen av oss andre. Kanskje noen faktisk skulle snakket lite grann sammen? Jeg har faktisk mye større ambisjoner for frivilligheten enn at det kun er vi som sitter her i Oslo og på Stortinget, som skal detaljstyre hvordan frivilligheten skal være. Jeg har stor tro på lokaldemokratiet, jeg har stor tro på lokalsamfunnene og nærmiljøene der aktiviteten skjer. Det må springe ut derfra, og da må selvfølgelig også de kommunale politikerne på banen.

Det er kanskje min største oppfordring her i dag: Selvfølgelig skal vi være med og bidra, men jeg synes det er på tide at enkelte også ber sine lokale politikere komme på banen for å tilrettelegge for god frivillighet ute der folk bor.

Freddy André Øvstegård (SV) [10:29:21]: Noe av det aller vakreste med Norge er hvor velorganisert vi er. Det finnes en frivillig organisasjon for det aller meste i dette landet. Det er noe vi kanskje kan trekke litt på smilebåndet av i ny og ne, men det er faktisk en stor styrke med det norske samfunnet. Det at frivillig arbeid, at man går sammen om oppgaver, interesser eller bare moro, er så utbredt i dette landet, gjør sivilsamfunnet i Norge sterkt. Det er ikke bare sånn at Norge ville stoppet opp uten alle de tusenvis av timene og årsverkene som legges ned i frivillig arbeid, nei, det har også en verdi i seg selv. Det er demokratiserende i praksis. Vanlige folk som løser saker sammen, er Fellesskaps-Norge på sitt beste.

Men skal frivilligheten være så sterk og så viktig for Norge også inn i framtiden, er en av de viktigste oppgavene for oss både å senke tersklene for å delta og ikke minst å holde frivilligheten fri. De frivillige lagene og foreningene må selv få identifisere hva slags oppgaver de skal løse, hva de skal drive med, og hvordan de skal jobbe. Vi må unngå styring av frivilligheten etter – vel så gode – mål vi måtte ha, og så må vi gjøre noe med det prosjekt- og rapporteringsveldet som preger finansieringen av frivilligheten. Det hindrer nettopp den friheten.

Den beste måten å gjøre noe med det på er åpenbart å øke de frie midlene, midlene til drift, sånn at ressursene i frivilligheten blir brukt på det frivilligheten selv ønsker, og ikke til rapportering og søknadsskjemaer. I tillegg må vi sørge for forenkling, og da peker frivilligheten selv på Frivillighetsregisteret som et av de viktigste virkemidlene. Frivillighetsmeldingen burde absolutt ha løftet ambisjonene for det registeret mye høyere. Frivillighetsregisteret og offentlige søknadsportaler må kunne snakke ordentlig sammen.

Forenkling og frie midler er kanskje spesielt viktig for den unge frivilligheten. Jeg vil løfte fram barne- og ungdomsfrivilligheten spesielt, der jeg har min egen bakgrunn fra. Jeg vet hvor viktig denne delen av frivilligheten er som en demokratiskole, der man kan møtes uten store prestasjonskrav, der man kan vokse.

Men det er noen utfordringer som spesielt den unge frivilligheten møter, og de peker særlig på hvor enormt vanskelig det har blitt å få lokaler rundt omkring til aktivitetene sine. Jeg har selv fortvilt prøvd å finne skoler til overnattingsseminarer, og nå hører vi at det ikke har blitt bedre siden min tid – tvert imot. Derfor holder det ikke med oppfordringer. Vi må etablere felles plattfor-

mer, sånn at det blir enkelt for lokale fylkeslag rundt omkring å søke, og så må vi stille krav. Derfor foreslår SV i dag å be regjeringen om å fastsette i forskrift at frivillige lag og foreninger skal ha tilgang til kommunale bygg for både sine aktiviteter og arrangementer.

Så frivillighetens hovedkrav: å gjøre slutt på skatten på frivillig arbeid, full momskompensasjon. Regjeringens mål om å øke momskompensasjonen til 1,8 mrd. kr i 2021 er langt unna å dekke de faktiske momsutgiftene frivillige organisasjoner har. Ifølge Frivillighet Norges beregninger vil det, som vi allerede har hørt, mangle mellom 400 mill. kr og 500 mill. kr for å fullfinansiere ordningen i 2021.

Derfor er jeg veldig glad for at en samlet rød-grønn side i dag foreslår å gjøre om momskompensasjonen for frivillige organisasjoner til en regelstyrt ordning hvor prosentandelen som refunderes, opptrappes jevnlig, sånn at vi kan nå 100 pst. innen fire år. Det vil gi langt mer forutsigbarhet for alle de frivillige lagene og foreningene. De vil få vite hvor stor andel av utgiftene de vil få kompensert, og til slutt også få kompensert alt. Det er å ta frivilligheten på alvor, det er å svare på frivillighetens hovedkrav, og det vil være det største, mest konkrete løftet vi kan gjøre for frivilligheten nå.

Med det vil jeg ta opp SVs forslag i saken.

Presidenten: Representanten Freddy André Øvstegård har tatt opp det forslaget han refererte til.

Jorunn Gleditsch Lossius (KrF) [10:34:33]: Den kristne kulturarven har gitt oss noen grunnleggende verdier jeg mener skal prege politikken – verdier som menneskeverdets ukrenkelighet, forvalteransvaret og ansvaret for våre medmennesker. Samtidig er kristendemokratiet noe mer. Det er en idé om at det mest avgjørende i samfunnet ikke er staten eller politikken, men det fellesskapet som opprettholdes av familier, trossamfunn, frivillighet og institusjoner. Derfor er det heller ikke alt staten skal ta ansvar for alene. Verdier som ærlighet, anstendighet og ikke minst personlig ansvar er med på å skape et godt samfunn for alle, der de små fellesskapene står i sentrum – de små fellesskapene som ikke handler om stat, fylke eller kommune, men om frivillig sektor og det sivile samfunn.

Det sivile samfunn la grunnlaget for Norges velstand og velferd. Den norske velferdsdebatten er ofte ensidig og fokuserer på enten marked eller stat. Men det finnes altså en tredje vei, nemlig det sivile samfunn, bygd opp av frivillighet og ideell sektor.

Det frivillige kulturlivet, aktører innen helse- og omsorgssektoren og de frivillige organisasjonene må sikres gode rammevilkår. Dette handler ikke om å pakke inn frivillighetspolitikken i fine ord, og det handler ikke om å holde fine festtaler – nei, dette er alvor, for det handler

nemlig om samfunnssyn. Norge har et mangfold av frivillige organisasjoner, alt fra speideren og 4H, idrettslag og ulike interesseorganisasjoner, til studieforbund og politiske organisasjoner. Mangfoldet av organisasjoner vitner om et stort og sterkt engasjement, og det viser verdien av sosiale fellesskap. Dette kan ikke og skal heller aldri erstattes av staten.

Som kulturkomité vet vi også å verdsette det frivillige kulturlivet som en del av dette, som f.eks. kor, korps, amatørteater, lag, orkester og dansegrupper.

Organisasjonene og det frivillige kulturlivet må sikres reell frihet fra statlig overstyring. De må ha gode driftsvilkår. Frivillige organisasjoner er viktige for menneskers personlige utvikling og for opplevelsen av sammenheng og deltakelse i samfunnet, og den frivillige innsatsen er helt nødvendig for rekruttering til profesjonelt kulturliv.

Et sterkt sivilsamfunn og en omfattende frivillig sektor handler grunnleggende sett om å ta vare på vår frihet – friheten fra statlig tvang og overstyring, friheten fra ensretting og A4. Mangfoldet som ligger i et sterkt sivilsamfunn, er selve nøkkelen til et samfunn der personlig ansvar og livsutfoldelse kan dyrkes uten at staten skal ta over.

Frivillighet er limet i samfunnet. Derfor er det ikke statens oppgave å detaljstyre frivillige organisasjoner. Frivilligheten skal være fri, for det er nettopp det som motiverer til ekstra innsats, det er det som styrker fellesskapene.

Når venstresiden snakker om fellesskapet, hører jeg altfor ofte staten. I venstresidens virkelighetsbilde passer ikke frivilligheten helt inn. Til tross for mange fine ord, også fra denne talerstolen, har vi et helt ulikt syn. Igjen: Det handler om samfunnssyn.

Kristelig Folkeparti har alltid talt frivillighetens sak fordi det dreier seg om aktiviteter som noe helt annet enn stat eller marked; det gjelder folks hverdagsliv. Og små og store fellesskap som er drevet av frivillighet og dugnad, er noe av det fineste og viktigste vi har i samfunnet vårt.

Frivillige lag og foreninger har en egenverdi. Staten skal styrke frivilligheten, ikke styre den. Det er mange som snakker om frivilligheten som en tredje sektor, men for Kristelig Folkeparti er frivilligheten første sektor.

Statsråd Trine Skei Grande [10:38:46]: Frivilligheten er en av steinene i grunnmuren i et samfunn som er preget av tillit, yringsfrihet og omsorg for hverandre. Dette er en melding om en kraft som ligger dypt i den norske folkesjela, og om en innsats som er avgjørende for at samfunnet faktisk går rundt. Norsk frivillighet har en spesiell historisk rolle som handler om sjøloorganisering, myndiggjøring og drivkraft hos hver enkelt bor-

ger. Frivilligheten er selve grunnlaget for rause og tolerante fellesskap og for lokalsamfunnene våre.

Den sterke frivillige sektoren vi har i Norge, bunner i initiativ, pågangsmot og innovasjon fra borgerne sjøl – ikke fra myndighetene. At mennesker finner sammen for å løse behov i samfunnet, finner sammen når de ønsker å bli hørt, finner sammen for å dyrke sine interesser og finner sammen for å gjøre en innsats for andre og lokalsamfunnet sitt, skjer ikke gjennom påbud og lover og regler. Det skjer gjennom mennesker som tar egne valg. De fleste fellesskapsinstitusjonene vi har i Norge – om det er sykehjem, skoler, barnehager eller kulturskoler – er skapt av borgeres frivillige initiativ og ikke av politikere.

Denne stortingsmeldingen er derfor ikke en beskrivelse av oppgavene som offentlige myndigheter mener at frivilligheten skal løse. Det er en beskrivelse av hvordan staten skal bidra til at frivilligheten fortsetter å vokse og utvikle seg på sine egne premisser. Jeg merker meg at opposisjonen er uenig i de merknadene. Vi mener at frivillighet skal være fri og villig.

Frivilligheten er en del av så godt som alle samfunnssektorer. 13 av 15 departementer gir tilskudd til frivillige organisasjoner og frivillig aktivitet. Denne stortingsmeldingen bidrar til å samordne det arbeidet.

Å delta i frivillig aktivitet er et gode for den enkelte og for samfunnet. Den enkelte får oppleve mestring og fellesskap. Bred deltakelse er derfor det overordnede frivillighetspolitiske målet i denne meldingen.

Frivillig sektor skal være sterk. Blant nordmenn sier mer enn 63 pst. at de har drevet frivillig innsats det siste året. Tallet er rekordhøyt i norsk og internasjonal sammenheng. Det som har vært litt borte i debatten så langt, og som bekymrer regjeringa, er at noen faller utenfor dette arbeidet. Vi ønsker at flere skal ha muligheten til å delta i frivillig aktivitet, og mener at det er et stort hinder hvis store samfunnsgrupper ikke får være en del av frivilligheten. Vi ønsker ikke at frivillige organisasjoner skal lage aktiviteter for dem som faller ut, men vi ønsker å ha en frivillighetspolitikk som gjør at alle sammen er med. Det er derfor vi har laget nasjonale tilskuddsordninger for å inkludere unger fra lavinntektsfamilier, det er derfor vi har undertegnet fritidserklæringen, og det er derfor vi nå jobber med å få til et fritidskort for ungdom.

Vi vet at frivilligheten vokser best nedenfra. Derfor har vi valgt å støtte den gjennom å lage en opptrappingsplan, slik Stortinget har bedt om, f.eks. på momskompensasjon. Vi forenkler innenfor søknadsskriving og rapportering. Målet for disse organisasjonene er aktivitet og deltakelse, ikke søknadsskriving. Derfor skisserer vi i denne meldinga en forenklingsreform. Stikkord for forenklingsreformen er forutsigbarhet gjennom flerårige avtaler, flere digitale løsninger, og at vi skal jobbe sammen med organisasjonene for å finne avbyråkra-

tiserende tiltak. Da kommer vi til å høre på alle organisasjoner, ikke bare de to som opposisjonen valgte å nevne i høringen.

Vi vil også lytte til særlig kulturfrivilligheten og barne- og ungdomsfrivilligheten, som sier at det er behov for flere og mer egnede lokaler for frivillig aktivitet. Vi skal kartlegge statlige bygg som kan brukes av frivilligheten i dag. Jeg håper at alle de partiene som i det hele tatt har ordførere, er i stand til å gi beskjed nedover om at det å legge til rette for frivilligheten i kommunene er ganske viktig.

Dette er en melding for statens frivillighetspolitikk. Vi mener også at kommuner bør ha en frivillighetspolitikk. Vi har stor tiltro til at man klarer å finne bedre løsninger hvis man lager dem nærmere borgerne, og at ikke alle løsninger skal gjøres i staten og i denne sal.

Jeg vil avslutte med å si at jeg gleder meg til 2022. Da skal vi feire det store frivillighetsåret i Norge.

Presidenten: Det blir replikkordskifte.

Trond Giske (A) [10:44:08]: Det er bred enighet i denne salen om at frivilligheten skal være både fri og villig, at de selv skal organisere sitt eget arbeid og jobbe etter sine egne mål. Det er en veldig oppkonstruert debatt å prøve å påstå noe annet, selv om det ikke er å svekke frivilligheten å få fram hvilken fantastisk samfunnsnytte det gjør at vi har en sterk frivillighet.

Innleggene fra både kulturministeren og flere av regjeringspartiene kunne ha vært hentet fra debatten om kulturmeldingen for noen få dager siden. Det er beklagelig, sies det, at opposisjonen bare er opptatt av penger og rammebetingelser, og det er å blande seg borti frivilligheten. Hva slags debatt skal vi ha hvis vi ikke skal kunne stille noen klare forventninger til det offentlige frivillighetspolitikk? Er det ikke det denne meldingen handler om?

Dette har vært en lang kamp – å få til grasrotandelen, å få til momsrefusjonen og nå å få til full momsrefusjon. Hvorfor stiller kulturministeren seg på feil side i alle disse kampene?

Statsråd Trine Skei Grande [10:45:14]: Jeg kan vise til innstillinga, der Arbeiderpartiet og Senterpartiet skriver:

«Disse medlemmer ønsker en politikk hvor vi vektlegger forebygging mye sterkere, og lar det også være styrende for vår frivillighetspolitikk.»

Jeg har en fortid som generalsekretær for Landsrådet for Norges barne- og ungdomsorganisasjoner, LNU. Da laget vi en rapport som het Den hersens forebygginga, om at frivillig aktivitet aldri har en egenverdi, men alltid skal være en grunn for å oppnå noe annet. Det blir oftest kalt forebygging. Det er ikke sånn at vi

bygger en opera fordi de voksne ikke skal drikke eller ikke skal slå hverandre den dagen. Antakeligvis kommer de til å drikke litt mer den dagen de går i operaen, enn en annen, vanlig kveld. Når vi holder på med voksenkultur, når vi holder på med voksenfrivillighet, har vi andre målsettinger, men her er det forebygging som skal være den ledende tråden. Det er forebygging Arbeiderpartiet og Senterpartiet mener skal løftes mye sterkere. Det er helt sant: Forebygging er ikke den viktigste grunnen til at vi driver frivillighetsarbeid, i denne meldinga.

Trond Giske (A) [10:46:22]: Det må være mulig for kulturministeren å se at forebygging og det å skape et godt samfunn kan være en veldig god begrunnelse for statens bruk av penger – ikke for hva frivilligheten driver med. Idrettslagene driver med idrettslag fordi de synes det er gøy med idrett. Men kanskje vi skulle bruke litt mer penger på idrettslag, slik at vi sparer milliarder på sykehusvesenet? Det er en god bruk av penger.

Vi snakker her om en momsrefusjon på kanskje 400–500 mill. kr. Norges helseutgifter øker med mange milliarder hvert eneste år. Ser kulturministeren at det kanskje kan være smart av politikere å bruke pengene på forebygging istedenfor reparasjon og dermed gi den frie og villige idretten og frivilligheten bedre rammebetingelser? Er det en forbrytelse mot frivilligheten å si at det er dumt av oss å bruke penger på rus, på fengsel, på utstøting, på uførhet, og at det er mye smartere å bruke penger på en fri og villig frivillighet som får bedre rammebetingelser? Er kulturministeren uenig i et slikt resonnement?

Statsråd Trine Skei Grande [10:47:31]: Nei, vi er bare uenige om hvorvidt forebygging skal være den styrkende kraften for støtten til frivilligheten. Det er det ikke for denne regjeringa. Denne regjeringa verdsetter den frivillige frivillighetspolitikken, men vi øker også momskompensasjonen. Vi lager nå en plan, som vi har fått krav om fra Stortinget.

Men momskompensasjon løses ikke i denne meldinga, det løses i budsjetter. Vi har sett hva som har blitt prioritert fra opposisjonen. Hvis man skulle ha sett på de pengene som ble bevilget til denne ordningen i forrige års budsjett fra opposisjonspartiene, ville det tatt sju år før vi nådde dette med Senterpartiet, 14 år før vi hadde nådd disse målene med Arbeiderpartiets alternative budsjett, og 17 år med det som SV bevilget i sine budsjett. Der vises sannheten om hva man prioriterer, når man kommer til budsjettbehandlingene. Da tar jeg gjerne den debatten igjen, men da vil jeg også se hva de andre partiene er villige til å prioritere i budsjettene.

Vi har vært villige til å prioritere frivillighet, og vi har økt momskompensasjonsordningen hvert år.

Trond Giske (A) [10:48:38]: At en tankegang om at å legge til rette for frivilligheten kan være veldig god samfunnspolitikk, ikke er styrende for regjeringens frivillighetspolitikk, kommer veldig godt fram i frivillighetsmeldingen, så det trenger ikke statsråden å være bekymret for at vi ikke har fått med oss.

Partiet Venstre var imot da vi sørget for å få ut den delen av tippingen som gikk rett inn på statsbudsjettet som en inntekt, og sørget for å få det inn i frivilligheten. Venstre var imot grasrotandelen den dagen det kom. Det måtte en rød-grønn regjering på plass, etter Bondevik-regjeringen, for å få til momsrefusjon på en milliard. Og nå går også Venstre imot full momskompensasjon.

I et innlegg på NRK sier generalsekretæren i Frivillighet Norge, Stian Slotterøy Johnsen, at dugnadsarbeid får dårligere betingelser enn privat næringsliv, og kaller regjeringens snakk om dette for festtaler. Hvor i frivilligheten finner statsråden noen som deler hennes syn på at å sørge for full momskompensasjon, gode rammebetingelser og å se dette i et samfunnsperspektiv er en trussel mot frivillighetens egenart og selvstendighet? Hvor i frivilligheten finner hun eksempel på det?

Statsråd Trine Skei Grande [10:49:47]: Nei, og det er derfor vi prioriterer momskompensasjonsordningen. Det har vi gjort i hvert budsjett. Vi venter og ser om opposisjonen er villig til å gjøre det i sine.

Åslaug Sem-Jacobsen (Sp) [10:50:06]: Det er viktig å komme med tall og tallfeste. Det hevdet vi i forrige debatt med familie- og kulturkomiteen, som vi hadde her på tirsdag. Jeg synes at ministeren gjør det i denne meldingen når det gjelder momskompensasjon. Vårt forslag er enda mer forpliktende, så for meg føles det ikke helt relevant å vise til hva vi har sagt før, når vi faktisk går så langt som vi gjør.

Men på tirsdag etterlyste ministeren også ideer. Vi kommer med ideer i denne behandlingen, og jeg har veldig lyst til å ta opp en av dem. Vi peker på Telemark fylkeskommune i våre innstillingsmerknader. De vant prisen for beste kommune når det gjelder frivilligheten, fordi de har ordnet med en veldig god søkeportal, og fordi de bl.a. har inngått flere mangeårige samarbeidsavtaler med organisasjoner.

Har ministeren sett på disse ideene, og har hun lyst til å ta med seg innspillene videre?

Statsråd Trine Skei Grande [10:51:15]: Ja, dette er gode ideer. Det er mange fylker som har gjort veldig mange gode ting, og det er veldig mange nå som også etablerer f.eks. gode apper for tilgang på bygg. Det er flere som også er gode til å verdsette frivillige gjennom å gi ut priser, og det er kommuner som får priser. Alt det kommer vi til å samle inn mest mulig kunnskap om, for

det gjøres mye bra der ute. Opposisjonens innstilling bekymrer meg litt – det er veldig liten tiltro til kommunenes frivillighetspolitikk. Jeg vet at dette er noe som veldig mange ordførere jobber mye med. I Oslo fikk vi gjennom den første frivillighetsplanen for Oslo. Det å ha frivillighetspolitikk lokalt er ganske viktig for å kunne kanalisere alt det engasjementet som finnes der. Man har hatt vanntette skott mellom de ulike sektorene kommunalt, som f.eks. gjør at skoler blir lite tilgjengelig for frivilligheten. Dette må lokale politikere ta tak i, lage gode planer og sørge for at frivilligheten får gode kår.

Åslaug Sem-Jacobsen (Sp) [10:52:18]: Jeg er helt uenig i at mitt parti og opposisjonen ikke er opptatt av den frivilligheten som foregår ute i kommunene. Men jeg er glad for at svaret impliserer at det her vil bli en prosess med bl.a. Telemarks idé inne i bildet.

Når jeg først har ministeren her, har jeg et spørsmål til. I dag er det slik at det bare er spillemiddelberettigede idrettslag som kan søke om momskompensasjon for bygging av idrettsanlegg. Organisasjonseide kulturhus og forsamlingslokaler som frivillige organisasjoner eier og drifter, får ikke søke om momskompensasjon verken ved ny-, på- eller ombygging av sine bygg.

Mener statsråden at det er riktig eller rettferdig, at organisasjonseide kulturbygg ikke får refundert moms-en, mens idrettsanlegg får det? Er det rettferdig – synes ministeren det er riktig?

Statsråd Trine Skei Grande [10:53:09]: Som representanten påpeker, finnes det nok mange ordninger der idretten, i skillet mellom kultur og idrett, har fått laget mye mer regelstyrte ordninger enn det kulturen har gjort. Det er derfor vi mener at vi må få en oversikt over hva dette innebærer, om dette er noe som det er mulig å gjennomføre. Men da må vi først ha tall og fakta på bordet for å se konsekvensene av det. Vi vil gjerne ha ordninger som vi skal kunne fullføre helt, og da må vi vite at det er ordninger som er innenfor rekkevidde. Vi har hatt tiltak på statlig nivå, og så kommer vi til å ha en gjennomgang av dette feltet for å se om vi kan endre tilskuddssystemet noe. Det vi har gjort de siste to årene, når jeg har hatt muligheten til å styre budsjettene, er å øke støtten til regionale kulturbygg generelt for å få muligheten til å kunne bygge den typen bygg bedre enn vi har kunnet de siste årene.

Freddy André Øvstegård (SV) [10:54:21]: Barne- og ungdomsfrivilligheten har en ekstra stor plass i mitt hjerte, og jeg vet at statsråden også har bakgrunn fra den i sin tid. Den største utfordringen for den unge frivilligheten, i hvert fall i hverdagen i dag, er tilgang på lokaler, f.eks. for overnattingsseminarer i helgene. Jeg har

selv vært med på å sende ut hundrevis av e-poster og vært nære på å måtte avlyse arrangementer. Sânt har det bare blitt mer av siden min tid, kan vi høre. Derfor har den unge frivilligheten selv bedt om to ting. De har for det første bedt om å få en nasjonal felles plattform for enklere å kunne kommunisere med skoler og kommuner rundt omkring, som er veldig vanskelig i dag, og de har bedt om å ha føringer for tilgjengelighet. Men i denne meldingen får vi altså en oppfordring til kommunene. Tror virkelig statsråden at oppfordringer vil gjøre en forskjell for den unge frivilligheten?

Statsråd Trine Skei Grande [10:55:29]: Jeg er veldig enig i representantens problembeskrivelse, og det har også jeg følt på kroppen ved arrangementer. Da jeg spurte barn om dette for en tid tilbake, hadde de to innspill. Det ene var tilgang på bygg, og det andre var kollektivtransport for å ha muligheten til å delta i frivillig arbeid. Vi jobber videre med å finne gode ordninger for dette. Det er derfor vi ønsker at kommunene også skal ha en frivilligheitspolitikk, for i dag tror jeg kommunene bare forvalter skolebygg gjennom skoleetaten, som ikke har noe innsyn i hva de lokalene egentlig kunne vært brukt til for å sørge for å få den ungdomsaktiviteten som det er potensial for i egen kommune. Jeg vet at SV ikke har så mange ordførere, de har vel omtrent like mange som Venstre, men jeg håper SV bruker sine ordførere for å få brutt gjennom disse strukturene, slik at det f.eks. i Oslo blir kjempeenkelt for organisasjoner å ringe og si at de vil bruke en skole.

Presidenten: Replikkordskiftet er omme.

De talere som heretter får ordet, har en taletid på inntil 3 minutter.

Geir Sigbjørn Toskedal (KrF) [10:56:49]: Når man ser nært på frivilligheten, ser man at den består av små fellesskap, folk som engasjerer seg i kor, hagelag eller en menighet og kjenner det som meningsfullt. Jeg har fått se det på nært hold gjennom mange år i Karmøy. Det skaper engasjement og innsats, det er limet i lokalmiljøet, det gir en meningsfull hverdag for mange, og det skaper slitesterke livs- og bomiljø – alt dette fordi frivilligheten får fungere på egne vilkår.

Av og til når jeg hører debatten her, får jeg inntrykk av at venstresiden heller vil ha litt politisk systemtenkning, heller tenke litt instrumentell bruk av frivilligheten. Det blir helt feil. Frivilligheten fungerer best når den står fritt på egne vilkår. Det er klart at vi politikere har ønske om å skape et bedre samfunn, og da skal vi gi dem den friheten, så får samfunnet det gratis.

Vi vet at frivilligheten betyr veldig mye i det norske samfunnet. Ildsjelene får blomstre, det skaper engasjement, det skaper identitet hos barn og unge, og de får ei-

erskap til gode formål. Slik vil vi ha det. Da må ikke vi komme inn og legge vilkår og bestillinger her. Vi må hjelpe dem til å få fungere fritt og godt, og det i seg selv er jo et forebyggende arbeid, men det er ikke den styrende målsettingen fra oss politikere.

Så er det avgjørende med samarbeid og kommunikasjon mellom frivillige og politikere, slik at vi legger til rette for det, at vi forenkler rapporteringen – at vi hjelper til slik at årsmeldinger og rapporter osv., som klart skal være der, forenkles. Vi må aktivt finne forenklingstiltak og forenkle prosedyrer for rapportering når de skal delta i samfunnet.

Vi er helt enig i at frivillig innsats ikke bør skattlegges. Kristelig Folkeparti ønsker full momskompensasjon for frivillige organisasjoner, og vi gleder oss over at et samlet storting vil ha en opptrappingsplan. Kristelig Folkeparti gjør noe med dette, bl.a. har vi nå gjennom revidert nasjonalbudsjett fått på plass 10 mill. kr til et pilotprosjekt for et fritidskort, primært kanskje for familier som har vanskelig økonomi. Dette vil også komme frivilligheten til gode, der barn og unge og familiene kan velge fritt hvordan de vil bruke de ressursene som stor-samfunnet stiller til disposisjon, og at det ikke henger på vilkår og betingelser fra den politiske venstresiden.

Jeg er veldig glad for at Kristelig Folkeparti får være med på dette, og jeg er glad for at vi får være med og styrke frivilligheten videre. Det har vi også festet på papiret i Granavolden-erklæringen.

Grunde Almeland (V) [11:00:03]: Representanten Giske sa i sin replikkveksling med statsråden at forskjellene kanskje ikke er så store, og at vi kanskje egentlig deler grunnsyn. Jeg mener det er en vesentlig forskjell på hvordan man grunnleggende sett ser på frivilligheten, for det er en vesentlig forskjell på om man gir penger til et konkret formål, eller om man prioriterer pengene til frie midler slik at frivilligheten selv kan disponere dem. Det er nettopp det vi gir signaler om i denne meldingen – at en større andel av midlene som overføres til frivilligheten, nettopp skal være i form av frie midler.

Jeg må også stille spørsmål når jeg hører fra samme representant at det mangler konkrete tiltak i meldingen, og at vi trenger mindre øremerking – samtidig som vi ser at av de syv forslagene Arbeiderpartiet er med på i denne meldingen, handler fire av dem om å inkludere flere i forskjellige prosesser, altså medvirkning, noe statsråden har vært tydelig på skal skje, og som vi også har skrevet inn klare forventninger om i merknadsform i innstillingen. Et femte forslag går på ulovlig markedsføring av spill, noe regjeringen allerede har varslet og iverksatt arbeidet med. Så er det kun to forslag som Arbeiderpartiet er med på, som er konkrete i denne meldingen. Det ene handler om momskompensasjonsord-

ningen, som vi har pratet mye om. Det andre handler om å øremerke mer penger til frivillighetsentralene over statsbudsjettet, noe representanten Giske i sitt innledende innlegg kritiserte regjeringen for. De kritiserte altså regjeringen for for mye øremerking. Her er det noen spørsmål som helt klart står igjen.

Jeg vil også påpeke noe av det representanten Sem-Jacobsen sier om frivillighetsentralene. Jeg vil bare repetere noe av det som har blitt gjentatt flere ganger i denne salen. For å sørge for at kommuner faktisk prioriterer frivilligheten, trenger man lokal frivillighetspolitikk. Pengene til frivillighetsentralene har ikke forsvunnet, men man har sørget for at kommunene kan disponere pengene selv. På den måten må også kommunene være med på å sørge for at man får en aktiv og god lokal frivillighetspolitikk.

Anette Trettebergstuen (A) [11:03:17]: Frivilligheten er noe av det aller fineste i samfunnet vårt – hundretusener av folk i by og bygd som gir av sin tid, sine krefter og sine ressurser for de sakene de brenner for, og for et bedre lokalsamfunn. Frivilligheten er jo selve grunnmuren i de viktige, små og store, sterke fellesskapene vi omgir oss med. Å tenke seg det norske samfunnet uten frivilligheten er faktisk umulig.

Det jeg sa nå, er vel kanskje alle enige om, og det har blitt gjentatt fra talerstolen av alle talerne. Hadde det vært opp til høyresiden i denne debatten, er det nettopp disse tingene vi skulle sagt og ikke noe mer, for som i kulturdebatten for to dager siden velger høyresiden å ta debatten om debatten i stedet for å gå inn i realitetene om hva frivillighetspolitikken egentlig bør handle om.

Frivillighetspolitikken handler jo ikke om å snakke om alt det fine frivilligheten gjør, og rose dem og peke på hvilken uvurderlig rolle de har i å skape sterkere fellesskap i det norske samfunnet. Det vet frivilligheten godt, og det vet vi godt. Alle er enige om det.

Frivillighetspolitikken skal på en bedre måte legge til rette for at frivilligheten fritt og villig kan drive med all denne aktiviteten i by og bygd over hele landet. Da må det handle om rammevilkår, og da må det handle om penger. Momskompensasjonen er det viktigste grepet for frivilligheten. Den må være forutsigbar, og den må være full. Problemet nå er at den er underfinansiert og derfor uforutsigbar. Det var Arbeiderpartiet, SV og Senterpartiet som innførte den, og hvert eneste år i rød-grønn regjering trappet vi den opp, sånn at gapet – underfinansieringen – ble stadig mindre. Men i 2013, da det ble regjeringsskifte, sa det stopp, og i årene etter 2013 har dette gapet økt. Det er det politiske regnskapet etter denne regjeringen.

Vi trenger en full momskompensasjonsordning. Jeg er glad for at Arbeiderpartiet, SV og Senterpartiet igjen

står samlet om å gi frivilligheten de viktigste rammevilkårene, og at vi viser at vi er villige til å lytte og prioritere frivilligheten. Her skiller vi og høyresiden lag.

Et annet tema som meldingen kanskje omtaler, men som ikke har vært oppe i debatten i dag, og som også handler om å lytte til frivilligheten og se hva som er viktige rammevilkår for den, er den norske spillpolitikken. Den norske enerettsmodellen der Norsk Tipping, med fortrinnsvis sosialpolitiske begrunnelser, har enerett på å drive spill, er viktig for norsk kultur, idrett og frivillighet. Man kan ikke klare seg uten det at enerettsmodellen også gir milliarder av kroner til gode formål rundt omkring i kommunene. Også her skiller opposisjonen og posisjonen lag når Høyre, Fremskrittspartiet og Venstre sier at de ønsker å se på og utfordre spillmodellen.

Kari Henriksen (A) [11:06:31]: Arbeiderpartiet er tuftet på frivillig arbeid og vokste fram som en konsekvens av organisert arbeideraktivitet. Kvinner og menn samlet seg og organiserte seg mot urett og undertrykkelse fra grådige arbeidsgivere og overklassens ekskludering – som kvinners kamp for retten til selv å bestemme over egen kropp, og som de homofile og lesbiskes kamp for likeverd på 1970- og 1980-tallet.

Frivilligheten er noe. Frivillig engasjement betyr noe for enkeltpersoner, for fellesskapene frivilligheten lager rammer rundt, og for samfunnet. I dag har vi et mangfold: redningsarbeid, idrett, trossamfunn, kultur og barne- og ungdomsarbeid. Ideelle organisasjoner er i dag vesentlige byggesteiner i samfunnet vårt og avgjørende for kvaliteten i våre små fellesskap, enten det er velforeningen i gata, borettslaget jeg bor i, korpset eller turnforeningen ungene våre deltar i.

Frivillighet Norge og LNU kjenner mangfoldet og har stor kunnskap om frivilligheten. Denne kunnskapen er det viktig for staten, lovgivere og bevilgende myndigheter å få ta del i, sånn at vi kan utforme gode rammer.

Medlemmene i alle disse organisasjonene får gjennom frivilligheten og ideelle organisasjoner en ramme rundt sin egen stemme, og det er viktig i et demokrati. Spesielt i vår tid, der vi ser en polarisert politisk debatt, er det utrolig viktig at alle finner en plass og får anerkjennelse for sine meninger og sin deltakelse.

Ulikhetene vokser. Det politiske ordskiftet polariseres. Familiene med lavest inntekt får redusert kjøpekraft. Flere barn blir stående utenfor. Derfor er Arbeiderpartiet opptatt av å ikke drive med en slags kompensasjonspolitik, altså å tette hull der den egentlige politikken og de politiske rammene svikter. Vi ønsker allmenne og universelle ordninger i størst mulig grad, som skolemat, AKS og BUA-ordninger, sånn at alle kan delta – store penger som Arbeiderpartiet vil bruke på alle, ikke på noen få. BUA-ordningen er nettopp en sånn ord-

ning. Sports- og fritidsutstyr skal være til utlån i alle kommuner. Foreldre og barn skal kunne bruke det kostnadsfritt. Det skal ikke gå til saksbehandling.

Vi har stemt mot regjeringas fjerning av øremerking til frivillighetssentralene. De sendte i går et brev til alle i komiteen og uttrykte stor bekymring. Dette er et eksempel på statlig styring som forverrer de ideelle organisasjonenes engasjement.

Jorunn Gleditsch Lossius (KrF) [11:09:44]: Vi er flere partier her som ønsker, og som har programfestet, full momskompensasjon for det frivillige. Som nevnt er vi et godt stykke på vei mot målet, og for Kristelig Folkepartis del har vi styrket ordningen i hver eneste budsjetttrunde. Det er noe venstresiden ikke har prioritert i sine alternative budsjetter, eller som de rød-grønne, for den saks skyld, leverte på den gang de satt i regjering.

Verd å merke seg er også rapporten fra Arbeiderpartiets oppvekstutvalg, der det foreslås å flytte barnas fritidsaktiviteter inn i skoletiden, drevet av lønnete instruktører og trenere – helt åpenbart på bekostning av de mange fritidstilbudene som i dag tilbys på kvelds- og ettermiddagstid i regi av det frivillige. En eventuell realisering av dette forslaget ville ramme frivilligheten og med det barna og de unge. Ja, for det er en forskjell på å møte en trener som mer eller mindre bare gjør den jobben hun eller han er betalt for, og det å møte den treneren som legger ned en ukentlig innsats år etter år, bare fordi han eller hun synes det er så fantastisk givende å oppmuntre unge mennesker gjennom utfordringer, heie på dem og se dem blomstre.

Det er på høy tid at også partiene på venstresiden anerkjenner frivilligheten for den viktige samfunnskraften den er – ikke bare som et supplement til det offentlige, og ikke bare som et middel for å oppnå et mål. Ja, det står beklagelig nok stavet rett ut i Arbeiderpartiet og Senterpartiets merknader i innstillingen, og representanten Giske refererte til det selv, at forebygging skal være styrende for frivillighetspolitikken – forebygging skal være *styrende* for frivillighetspolitikken. Nei, la frivilligheten være fri, og la den være et mål i seg selv.

Når Kristelig Folkeparti sier at vi vil styrke frivilligheten, mener vi alvor. Det er derfor vi har styrket momskompensasjonsordningen i hver eneste budsjetttrunde. Det er derfor vi vil fortsette å øke grunnstøtten, fordi vi vet at det å drive organisasjon krever et stort apparat. Det er derfor vi ønsker å avbyråkratisere, forenkle og sikre ordninger som gir større forutsigbarhet, og det er derfor vi er opptatt av ikke bare å gi prosjektmidler, og iallfall ikke bare politikerprioriterte prosjektmidler – vi vil gi rom for at organisasjonsdemokratiet skal få styre selv.

Ikke minst har vi kommet med ideen om et fritidskort til alle barn og unge mellom 6 og 18 år, for å sikre at

absolutt alle skal kunne få delta og ha muligheten til å oppleve fellesskap og mestring – et fritidskort som skal utarbeides i samarbeid med det frivillige, med ønske om at ordningen også skal styrke nettopp frivilligheten. Det skjer med en visshet om at barn som selv får erfare å være del av en aktivitet som er drevet av frivillig engasjement, selv ofte finner glede i å bli en frivillig.

Kristelig Folkeparti vil styrke frivilligheten, ikke styre den.

Torhild Bransdal (KrF) [11:12:57]: Menigheter og trossamfunn i Norge er ikke først og fremst de ansatte, det er like mye de mange frivillige som gir av sin tid og sine midler til menighetens og trossamfunnets arbeid. Det er mange oppgaver som skal løses i et aktivt trossamfunn, både med og uten fast tilholdssted, så de er mye i bruk. Det er faktisk slik at i så å si alle tiltak i Norges trossamfunn er frivillige engasjert. Frivillige bruker utallige timer som frivillig i gudstjeneste, til fredagsbønnen, til humanitært arbeid og til vedlikeholdsarbeid, på kjøkkenet, til tekniske ting, som leder i barne- og ungdomsarbeid, i det diakonale og utadrettede arbeidet, på brukmarked, som sangere og musikere, i søndagsskolen, i koranskolen og mye, mye mer.

Likevel ønsker trossamfunn alltid nye velkommen til ulike oppgaver, for de frivillige tilfører noe – noe som ikke kan kjøpes for penger. De er en drivende kraft. De er engasjert utover det som gagnar dem selv. De inspirerer, og de motiverer store menigheter og trossamfunn til å bety noe for samfunnet og for enkeltmennesket.

«Duge» er et ord som stammer fra norrønt og handler om å være bra nok – dyktig, til virkelig nytte, å ha dyd: en verdifull egenskap. Et annet ord som er beslektet med «duge», og som vi ofte bruker, er «dugnad». Ja, faktisk ble ordet kåret til Norges nasjonalord i 2004. Det norrøne «dugnaðr» betyr hjelp, god gjerning, kraft, og det er dette det handler om. Det handler om å stå sammen. Det handler om et fellesskap av mennesker som strekker seg etter det samme målet, og det handler i dag om frivillighetsmeldingen.

Vi har fått til mye, men vi vil mer – og de som driver frivilligheten, vil enda mer. Denne frivillighetsmeldingen representerer derfor en god balanse og er et klart skritt på veien i riktig retning.

Tage Pettersen (H) [11:15:24]: Det er tydeligvis lett å love i opposisjon. Som det har vært sagt fra talerstolen allerede, er det ingen av opposisjonspartiene som i sine alternative statsbudsjetter har lagt inn midler til en hundre prosent opptrapping av momskompensasjonen i løpet av fire år, og det på tross av at man har gått for de samme vedtakene i flere representantforslag gjennom de siste par årene.

Trond Giske sa at de hadde levert en milliard i momskompensasjon da de satt i regjering. I 2012 ble det utbetalt 620 mill. kr i momskompensasjon, som nå er løftet til historisk høye 1,6 mrd. kr, og vi lover i frivillighetsmeldingen en opptrapping til 1,8 mrd. kr. I tillegg skriver vi i en merknad fra regjeringspartiene at vi ber regjeringen følge nøye med på utviklingen i veksten i antall søknader.

Momskompensasjonsordningen er en viktig og stor støtte til frivilligheten. Og da å trekke sammenlikninger med næringslivet i den sammenhengen blir feil. Når hoteller kjøper inn sekker og poteter til sekkeløpet, er det helt riktig at de får refundert den momsen, men det gjør de fordi vi som kunder betaler momsen når vi kjøper tjenestene på hotellet i neste runde. Det gjør alltid sluttbrukeren i en handelskjede, og derfor har vi momskompensasjonsordningen som en støtteordning for frivilligheten.

Trond Giske sa i replikkordskiftet at statens bruk av penger må kunne styres politisk. Og som flere har vært inne på, meg selv inkludert: Arbeiderpartiet og Senterpartiet skriver i innstillingen at forebygging må vektlegges mye sterkere og være styrende for frivillighetspolitikken. Da skjønner jeg ikke hvordan man i neste runde kan stå og si at man er for at frivilligheten skal være fri og uavhengig. Det henger faktisk ikke sammen.

På motsatt side av den politiske skillelinjen slår vi fast at frivilligheten har og skal ha sin egenverdi og ikke være et instrument for oss politikere. Utover regelstyrt hundre prosent momskompensasjon, som partiene ikke har finansiert, er det idétørke fra opposisjonens side her. De fleste av de ni forslagene som er fremmet i saken, er forslag som allerede er aktiv politikk.

Freddy André Øvstegård (SV) [11:18:13]: Det virker på meg som om høyresidens representanter i denne debatten har skrevet ferdig noen innlegg på kontorene sine og holdt dem fra denne talerstolen, uten helt å få med seg den faktiske virkeligheten. Representanten Hjemdal sa, og jeg siterer, at venstresiden vil «detaljstyre hvordan frivilligheten skal være». Representanten fra Kristelig Folkeparti, Jorunn Gleditsch Lossius, sa at venstresiden har et helt annet syn på frivilligheten, at for venstresiden passer ikke frivilligheten inn, at alt er stat. Statsråden sa at opposisjonen er uenig i at frivilligheten skal være fri. Og representanten Toskedal sa at venstresiden vil ha system og instrumentell styring.

Dette er langt, langt unna virkeligheten, og jeg vil se hvor i denne innstillingen SV går inn for å detaljstyre frivilligheten, slik representanten Silje Hjemdal står på Stortingets talerstol og hevder at vi gjør. Det er en grov fortegnning av virkeligheten.

Hva er det så regjeringspartiene slår i bordet med av faktiske tiltak for å sørge for at frivilligheten skal være fri og selvstendig? Hvilke konkrete tiltak har de? De har et

pilotprosjekt, det har de – et pilotprosjekt for treårig støtte. Det er helt fint, SV støtter det pilotprosjektet, men hvis det er det som er den store motsetningen, hvis det er det som gjør at posisjonspartiene visstnok har et helt annet syn på frivilligheten enn venstresiden, da blir det litt lite innhold i alle de formuleringene og slagordene som hittil har preget denne debatten fra høyresiden.

Senest fra forrige taler sås det tvil om venstresidens prioriteringer av momskompensasjonsordningen. Nå er det altså sånn at samtlige partier i opposisjonen har foreslått mer til momskompensasjon enn det regjeringen har gjort i sine budsjetter. Det kaller altså posisjonspartiene å ikke prioritere. Da lurer jeg i så fall på: Hva med regjeringens budsjetter, der en bruker enda mindre? Det må jo være det stikk motsatte av en prioritering. Vårt svar er heller tydelig: Vi vil ha økte frie midler. Vi setter frivillighetens egenverdi høyt, og ikke minst svarer vi på frivillighetens hovedkrav, nemlig å ha en rettingstyrt, full momskompensasjon.

Grunde Almeland (V) [11:21:31]: Jeg synes det er flott av SV å ta mye av støyten for det vi tross alt har brukt mye tid på å kritisere Senterpartiet og Arbeiderpartiet for, for det er riktig som representanten sier, at SV ikke nødvendigvis er med i alle merknadene til Senterpartiet og Arbeiderpartiet. Så jeg ser at her skiller opposisjonen lag på viktige punkt, også i grunnsynet på frivilligheten.

Opposisjonen skiller også lag i den virkelighetsbeskrivelsen som representanten Øvstegård med rette beskrev tidligere i debatten, når det kommer til situasjonen for lokaler. Jeg er glad for at både Høyre, Fremskrittspartiet, Venstre, Kristelig Folkeparti og SV sammen er tydelige på dette i merknadene, når vi sier at vi må sørge for at lokalene er tilgjengelige og på en god nok måte tilrettelagt for den frivillige aktiviteten som lokalene faktisk skal inneholde. Det handler både om å sørge for at det er tilstrekkelig internettkapasitet, sånn at forbundene til Hyperion kan drive sine aktiviteter i lokalene, om å sørge for at korps har et sted å være der man faktisk får en opplevelse av hvordan musikken skal høres ut, og så handler det også om at lokalene må være tilrettelagt for dem som har ulike former for funksjonsnedsettelse, sånn at de faktisk kan få deltatt i frivilligheten på like vilkår.

Jeg er også glad for at vi sammen anerkjenner den utfordringen det faktisk er å booke et lokale, booke et rom, og at vi oppfordrer regjeringen til å være med og se på de digitale verktøyene, portalene og appene, som allerede eksisterer, og sørge for at man får gode ordninger ulike steder i Norge som sikrer at barn, unge og voksne – alle – uavhengig av funksjonsnivå, klarer å delta på like vilkår i frivilligheten, og at alle har et sted å være.

Til representanten Sem-Jacobsen, som sa at regjeringspartiene ikke lytter til frivilligheten: Jeg vil be henne merke seg de merknadene hun selv har vært med på i innstillingen, både når det kommer til å anerkjenne utfordringen med å få bankkonto for barne- og ungdomsorganisasjoner, og når det kommer til å sørge for at der fraværsgrensen blir praktisert ulikt, må man få gode ordninger, slik at man anerkjenner alle organisasjoner. Her har rett og slett komiteen og posisjonspartiene hørt mye på de frivillige.

Statsråd Trine Skei Grande [11:24:58]: Jeg syns det er rett av meg å prøve å rydde opp i noe av tallbruken som er blitt framført på talerstolen i dag.

For det første, når det gjelder momskompensasjon: Ja, representanten Trettebergstuen har rett i at da de rød-grønne gikk av, var avkortingen på kompensasjonen på det laveste under de rød-grønne, nemlig 30 pst. Etter det har vi aldri hatt en så høy avkortning som 30 pst. Det har gått nedover, og det gikk nedover i år også. Så det er ikke riktig at dette går i feil retning. Under de borgerlige budsjettene har det aldri vært så høy avkortning som det var under de rød-grønne.

Så er det reist en debatt knyttet til frivillighetssentraler, der man ikke har tro på at kommuner kommer til å prioritere frivillighetssentraler. Sjøl ikke de to store ordførerpartiene i denne salen, Arbeiderpartiet og Senterpartiet, har noen tro på at deres egne ordfører kommer til å prioritere frivillighetssentraler hvis de får makt til å gjøre det. Forskjellen er bare at denne regjeringa og de borgerlige, ikke-sosialistiske, budsjettene har nesten doblet tilskuddet til frivillighetssentraler, noe som har ført til at det har vært en økning i antall frivillighetssentraler de siste årene. Det er også sånn at kommuner som ikke står på ROBEK-lista så mye som de gjorde under de rød-grønne, faktisk er villige til å prioritere frivillighetssentraler. Vi ser at det å delegere ansvaret er lurt, for er det noe som virkelig må utvikle seg sammen med det lokale kulturlivet, er det frivillighetssentralene.

I tillegg har økningen til LAM-midler til idretten, som handler om å ha flere inkluderende idrettslag, doblet seg siden 2013. Vi har etablert en egen tilskuddsordning for inkludering i idretten, som er på 18 mill. kr, over spillemidlene. Vi har fjernet innmeldings- og årsavgiften til frivillighetsregisteret som de rød-grønne hadde. For å gjøre byråkratiet mindre har vi opphevet loven om registrering ved innsamling. Vi har vedtatt fritak for merverdiavgift for bergings- og redningsfartøy. Vi har tatt mange steg i riktig retning.

Denne meldinga viser i hvilken retning vi har tenkt å gå videre, og vi har vist at vi er villige til å prioritere penger til dette feltet, men også til å delegere makt, slik

at frivilligheten styres nærmere folk, og vi må også sørge for at vi får til forenklinger på mange områder.

Kristin Ørmen Johnsen (H) [11:28:03]: Norge er verdensledende når det gjelder frivillighet. Det skal vi fortsatt være, og det er vi som stortingspolitikere som har i oppgave å legge til rette for nettopp det.

Frivillig arbeid handler om mye. Det handler om dem som kommer på sykehjem og spiser frokost med de eldre for å skape det man kaller den gyldne frokosten, den gode samtalen man kan få til med dem som kommer utenfra til sykehjemmet og sprer glede. Det handler om dem som står i pølseboden på fotballkamper og deler ut mat til dem som er der – mot betaling, selvfølgelig, men de gjør det frivillig. Det handler om dirigenten som dirigerer skolekorpset. Det handler om Røde Kors – en stor organisasjon som har frivillige som bidrar på hjelpetelefoner av ulik karakter.

Ja, det er smått og stort. Det er utrolig viktig at frivilligheten bygges nedenfra, at ideene kommer nedenfra, at frivilligheten ikke blir statlig styrt. Staten skal legge til rette.

Jeg er litt skuffet over særlig forslaget fra SV, som går inn for å forskriftsfeste at kommunene skal ha lokaler tilgjengelig. Da har jeg lyst til å fortelle hva min hjemkommune, Drammen, gjør. De annonserer på sine nettsider en ny løsning: Book lokale selv, en ny digital booking-tjeneste for den som vil bruke skolen som arena. Her har kommunen selv kommet opp med ikke bare at man kan bruke skolen som lokale for aktiviteter, de har med sin booking-tjeneste også gjort det enklere faktisk å gjøre det. Det handler jo nettopp om at kommunene selv klarer å finne gode og smarte løsninger, og jeg har ingen tro på at det å forskriftsfeste dette bidrar til noe mer. Kommunene må ta det ansvaret, for det gir vi dem.

Jeg ser at representanten Giske har tegnet seg på talerlisten. Det er jeg glad for, for jeg kunne veldig godt tenke meg en oppklaring av hva merknaden som har vært nevnt her før, faktisk innebærer: Man ønsker en politikk der man vektlegger forebygging mye sterkere og også lar det være styrende for frivillighetspolitikken. Jeg tolker vel dette slik at frivillighetspolitikken skal være et folkehelseiltak. Jeg ser fram til en oppklaring.

Trond Giske (A) [11:31:23]: Jeg er glad for spørsmålet fra Ørmen Johnsen om å få en oppklaring, for det virket ikke på de andre regjeringspartirepresentantene som at de hadde noe behov for noen oppklaring. Her var fasiten klar. Istedenfor å snakke om hva vi kan gjøre for frivillighetens økonomiske rammebetingelser, har man hengt seg opp i en merknad som bl.a. Kristelig Folkepartis representant rett og slett gjengir helt feilaktig.

Det står på side 4 i innstillingen at Arbeiderpartiet og Senterpartiet ønsker å forebygge mer i samfunnet. I Kristelig Folkepartis program står det:

«Forebygging er det beste verktøyet for å bekjempe kriminalitet.»

Og videre:

«Frivillig og ideell sektor er et viktig bidrag inn i dette arbeidet.»

Det burde ikke være ukjent for Kristelig Folkeparti å ha et slikt samfunnssyn at man ønsker å forebygge istedenfor å reparere.

Så står det også:

«Satsing på frivilligheten er derfor en investering, sannsynligvis en av de mest lønnsomme investeringene vi kan gjøre. Disse medlemmer ønsker en politikk hvor vi vektlegger forebygging mye sterkere, og lar det også være styrende for vår frivillighetspolitikk.»

Det er altså perspektivet om forebygging. Når ulike representanter går opp her og sier at det står i innstillingen at forebygging skal være styrende for frivillighetspolitikken, er det derfor sitatfusks. Det bør være mulig å ha en litt høyere debatt i parlamentet enn som så.

Det koster 15 mill. kr når én ungdom blir ufør istedenfor å gå inn i et arbeidsliv. De siste årene, under Erna Solberg, er antall unge uføre nær doblet, til 18 000. Hvis vi hadde redusert det med 1 000, hadde det tilsvar en nåverdi på 15 mrd. kr. Det er Norsk Tippings bidrag til idrettsanlegg i ti år.

Det koster å behandle en med nyresvikt, 1 mill. kr kan det koste. Når mange flere får diabetes på grunn av inaktivitet, og antall dialysepasienter har økt med 40 pst., koster det samfunnet milliarder av kroner. Kunne vi kuttet den økningen som har vært de siste ti årene, hadde det tilsvar 400 mill. kr i året. Det tilsvarer hele momskompensasjonsøkningen vi etterlyser.

Rusmisbruk, som Kristelig Folkeparti burde vært opptatt av, koster samfunnet 22 mrd. kr. Kunne vi kuttet det med 5 pst., hadde det vært verd en milliard.

At man ikke ønsker å bla opp de småpengene som det er, og sørge for gode rammebetingelser for frivilligheten – ikke for å styre frivilligheten, men for samtidig å kunne spare milliarder på andre samfunnsområder – er fullstendig ubegripelig. Det er fullstendig ubegripelig at Kristelig Folkeparti, Venstre, Høyre og Fremskrittspartiet lar det motsatte synet gjennomsyre sin frivillighetspolitikk.

Åslaug Sem-Jacobsen (Sp) [11:34:33]: I denne debatten har det framkommet mye interessant, f.eks. hvordan ulike representanter fra Kristelig Folkeparti snakker så foraktfullt om venstresiden. Nå er i hvert fall de godt plassert vekk fra sentrum, har jeg skjønt.

Enda verre synes også jeg det er, hvordan – som representanten Giske påpeker – man vrir og vender på ting og tang for å komme seg unna den berettigede kritikken om mangel på penger når det gjelder momskompensasjon. Jeg har 3 minutter, så jeg skal bruke anledningen til å lese hele denne merknaden – og så kan vi snakke litt om etterrettelighetsnivået her.

«Komiteens medlemmer fra Arbeiderpartiet og Senterpartiet mener at det er et stort potensial i samfunnet for å forebygge mer. Vi vet at fysisk aktivitet gir oss bedre helse og reduserer sykdom, vi vet at sosiale fellesskap styrker livskvaliteten og den psykiske helsen, og vi vet at trygge fellesskap for barn og unge styrker muligheten for en trygg oppvekst. Alt dette bidrar til bedre rom innenfor velferdsstaten og velferdstjenestene. Satsing på frivilligheten er derfor en investering, sannsynligvis en av de mest lønnsomme investeringene vi kan gjøre. Disse medlemmer ønsker en politikk hvor vi vektlegger forebygging mye sterkere, og lar det også være styrende for vår frivillighetspolitikk.»

Ordet «vår» hoppet komitélederen, Ørmen Johnsen, glatt over da hun siterte. Her beskriver vi i Senterpartiet og Arbeiderpartiet hva vi synes er viktig når vi skal vektlegge vår frivillighetspolitikk – ikke som det blir prediket med store gester fra denne talerstolen, at vi vil styre frivilligheten, at den ikke er fri nok. Beklager – jeg synes det er lavmål å være på dette nivået i denne debatten.

En annen ting: Det ble sagt av representanten Pettersen at momskompensasjonen har økt så mye mer under denne regjeringen i forhold til f.eks. i 2012. I 2012 var det da vitterlig atskillig færre søkere, bare ca. 900.

Jeg startet mitt innlegg med å være begeistret for alle de tingene som vi syntes var bra i denne meldingen, og så går jeg fra denne salen nå – ganske skuffet over en del mennesker i komiteen.

Presidenten: Representanten Freddy André Øvstegård har hatt ordet to ganger tidligere og får ordet til en kort merknad, begrenset til 1 minutt.

Freddy André Øvstegård (SV) [11:37:14]: Jeg er glad for at representanten Ørmen Johnsen tok opp SVs forslag om å gi frivilligheten – og særlig barne- og ungdomsfrivilligheten – tilgang til kommunale lokaler, som f.eks. skoler, for da kan vi snakke om noe annet enn de krampaktige beskyldningene fra høyresiden som vi har hørt her nå. Og det er interessant, for det barne- og ungdomsfrivilligheten peker på som en av de største utfordringene i deres hverdag for å få frivilligheten og arbeidet deres til å gå rundt, er at de blir nektet tilgang rundt omkring i landet, og at det er store forskjeller på hvordan man kan kommunisere med f.eks. skoler rundt omkring.

Derfor sier også barne- og ungdomsfrivilligheten at det trengs noen nasjonale føringer for alle de flotte måtene kommuner kan gjøre dette på rundt omkring – som Drammen sikkert får til på en god måte – at man bl.a. trenger en felles plattform. Det er det SV foreslår – å gi den unge frivilligheten tilgang. Det er ikke overstyring.

Grunde Almeland (V) [11:38:35]: Det er synd at representanten Sem-Jacobsen er skuffet over debatten, men jeg må jo si at vi med rette må få påpeke noen av de beskyldningene som kommer mot regjeringspartiene. Representanten Giske hevder at vi kun vil diskutere enkeltord i meldingen, og representanten Trettebergstuen at vi kun vil ta debatten om debatten. Men når vi har en overordnet debatt om norsk frivillighetspolitikk, hadde det vært merkelig om vi ikke skulle diskutert det grunnleggende synet på hvordan det skal legges til rette for frivilligheten, og det grunnleggende synet på norsk frivillighet. Med de utsagnene hopper man også totalt bukk over alle de andre konkrete tiltakene og konkrete områdene som jeg nevnte allerede i mitt åpningsinnlegg.

Opposisjonen får i veldig stor grad – med hederlige unntak fra SV, om lokaler – denne debatten til å virke som om den handler utelukkende om en momskompensasjonsordning. Ja, momskompensasjonsordningen er viktig. Det er også derfor vi øker den. Det er et faktum at momskompensasjonsordningen er styrket med 784 mill. kr siden 2013 og i 2019 er på 1,6 mrd. kr. Ja, det er riktig som representanten Sem-Jacobsen sier, at det var færre søkere før, men det er jo et gode at det er flere søkere nå, samtidig som folk får en større andel av momsen kompensert. Det er også gledelig og et faktum at denne regjeringen i meldingen forplikter seg til en opptrappingsplan opp til 1,8 mrd. kr. Det er historisk høyt. Regjeringspartiene evner virkelig å høre på frivilligheten, og det gjør vi når vi i merknadsform sier:

«Fleirtalet oppmodar derfor regjeringa til å følge med på utviklinga og eventuelt foreta ei ny vurdering av momskompensasjonsnivået om søkartalet er mykje høgare enn venta.»

Men det å ta frivilligheten på alvor betyr også at vi må anerkjenne alle de andre områdene utover momskompensasjonsordningen som er viktige. Det handler om en god forenklingsreform, som jeg gjerne skulle diskutert mer, om å sørge for en digitaliseringsreform som spiller på lag og på frivillighetens premisser, og det handler til syvende og sist også om grunnsynet på frivillighet.

Silje Hjemdal (FrP) [11:41:47]: Jeg må si at etter denne debatten gleder jeg meg enda mer til jeg skal ha kulturkomiteen med meg til Bergen og Os i neste uke. For der har vi et praktseksempel. Vi har en ordfører i Os

som heter Terje Søviknes, som kommer fra Fremskrittspartiet, som skal vise oss frivillighet på sitt beste i Kommune-Norge. De kan glede seg til det! Vi skal på Lurane-tunet. Der skal vi få se hvordan frivilligheten, sammen med de eldre, skaper engasjement.

Nå har det vært mange beskyldninger fra talerstolen om uetterrettelige fakta, triksing med tall, osv., så jeg tenker vi tar en oppsummering. Fullfinansierte Arbeiderpartiet, Senterpartiet og SV en momskompensasjon? Svaret er nei. Er det flere søkere i dag, med Fremskrittspartiet, Høyre, Venstre og Kristelig Folkeparti i regjering? Ja. Har vi økt momskompensasjonen? Ja. Skal vi fortsette å øke den? Ja.

Presidenten: Representanten Jorunn Gleditsch Lossius har hatt ordet to ganger tidligere og får ordet til en kort merknad, begrenset til 1 minutt.

Jorunn Gleditsch Lossius (KrF) [11:43:00]: Ingen partier anerkjenner frivilligheten og dens positive effekter i samfunnet mer enn Kristelig Folkeparti, men det er en forskjell på å nevne frivilligheten som en bidragsyter og det å skrive at forebygging skal være styrende for frivillighetspolitikken. Det står svart på hvitt. Er det sånn at Senterpartiet og Arbeiderpartiet ikke står bak sin egen merknad lenger? Jeg etterlyser også Arbeiderpartiets tanker om hva det vil bety for frivilligheten når de foreslår å legge barn og unges fritidsaktiviteter inn i skoletiden med lønnede instruktører og trenere.

Kari Henriksen (A) [11:43:46]: Denne debatten går nesten over i det absurde. Her har vi en debatt om frivilligheten, som har stor tilslutning i det norske samfunnet og fra alle partier – selv om Kristelig Folkeparti forsøker å framstille seg som det eneste partiet og det partiet som bryr seg mest. Det er feil.

Det som er interessant, og det som er saken, er at posisjonen har forsøkt med alle midler å ikke ta ansvar for de prioriteringene de ikke gjør på kulturfeltet og for frivilligheten. Det er veldig interessant politisk å merke seg den snuoperasjonen, vil jeg si, som Kristelig Folkepartis representanter her har presentert som sentrumsparti, for nå høres de ut som de mest blå-blå liberalistene i regjeringa.

Kulturen og frivilligheten hadde fortjent en mer redegjelt debatt, en mer ordentlig debatt, om det som er sakens kjerne. Sakens kjerne er at Arbeiderpartiet har andre prioriteringer – noen sammen med Senterpartiet og SV – enn regjeringspartiene. At ikke regjeringspartiene makter eller vil diskutere det på en ordentlig måte, men forsøker seg på sitatfusk og på å omgå debatten, finner jeg beklagelig. Frivillighetsmeldingen har mange gode poeng. Frivilligheten burde fått større respekt fra denne sal i den debatten vi har hatt.

Presidenten: Representanten Trond Giske har hatt ordet to ganger tidligere og får ordet til en kort merknad, begrenset til 1 minutt.

Trond Giske (A) [11:46:01]: Nei, det står ikke, det representanten Lossius sier for andre gang. Jeg tror det står et bud et eller annet sted om hvordan man skal framlegge slike ting. Det står at disse medlemmer ønsker en politikk – generelt i samfunnet altså – hvor vi vektlegger forebygging mye sterkere og lar det også være styrende for vår frivillighetspolitikk. Måten det skal være styrende på, er at vi tenker det er mye bedre å investere i frivilligheten enn at samfunnet skal ta reparasjonen etterpå.

Regjeringspartienes resonnement er som følger:

- Her kommer et idrettslag. Vi har kjempelyst til å drive med mer idrett, men mangler plass i hallen, kan vi få noen penger til det?
- Nei dessverre, det har vi ikke råd til.
Hvis vi får lov til å drive med idrett og får med flere, sparer dere mer penger på helsebudsjettet enn dere ville brukt på å bygge idrettsanlegg.
- Den måten kan vi ikke tenke på, for det vil være å blande seg inn i frivillighetens frihet.
- Men vi driver jo bare med det vi har lyst til.
- Vi kan ikke tenke slik, vi tar heller reparasjonen, for ellers bryter vi med frivillighetsprinsippet.
- Det er en helt absurd logikk.

Grunde Almeland (V) [11:47:14]: Jeg tror jeg åpnet denne debatten med å si at det var mye i meldingen vi var enige om, og det opplever jeg også at det reelt sett er. Det er mye vi er enige om. Det har preget i hvert fall deler av denne debatten.

Derfor synes jeg det blir ganske merkelig at representanten Henriksen, istedenfor å svare på utfordringene i debatten fra posisjonspartiene, velger å anklage posisjonspartiene for å drive uredelig debatt fra talerstolen. Blant de tingene jeg påpekte i mine tidligere innlegg, er det noe litt kunstige med at opposisjonen sier at meldingen er totalt blottet for konkrete tiltak, når de ikke selv klarer å fremme noen særlig konkrete tiltak. Det som ligger i meldingen, må jo være ganske godt, i og med at de ikke klarer å finne på så mye nytt.

Jeg repeterer: Av de kun syv forslagene der Arbeiderpartiet er medforlagsstiller, handler fire om medvirkningsprosesser som statsråden har vært tydelig på skal bli ivaretatt. Ett av dem handler om momskompensasjonsordningen. Et annet handler om spillreklame og arbeid mot utenlandske spillelskaper, som denne regjeringen har annonsert at de har startet arbeidet med, så forslaget er allerede ivaretatt. Det siste handler om å øremerke mer penger til frivilligheten.

Også jeg synes at frivillighetsmeldingen fortjener en god og redelig debatt. Derfor anerkjenner jeg også mye av det som vi står sammen om, men det må være lov fra Stortingets talerstol å påpeke de stedene der vi er uenige. Jeg håper virkelig, f.eks. når det kommer til diskusjonen om å legge til rette for lokaler, at det er noe Arbeiderpartiet og Senterpartiet vil se på som noe mer enn bare å pøse inn mer penger, at de kanskje også ser på de merknadene som de ikke ble med på i runden. Kanskje de kan se på dem en gang til og sikre at folk faktisk får et sted å være for å drive sin aktivitet.

Presidenten: Representanten Tage Pettersen har hatt ordet to ganger tidligere og får ordet til en kort merknad, begrenset til 1 minutt.

Tage Pettersen (H) [11:50:14]: Dette blir merkelig. Her blir vi beskyldt for å ha en debatt om debatten, her blir vi beskyldt for å ha en useriøs debatt. I mitt første innlegg nevnte jeg viktigheten og betydningen av en fri og uavhengig frivillig sektor. Jeg nevnte kommunenes rolle. Jeg nevnte frivillighetscentralenes plassering og viktighet. Jeg nevnte avbyråkratisering og forenkling. Jeg nevnte tilgang på lokaler. Jeg nevnte momskompensasjon og inkludering av barn fra lavinntektsfamilier. Dette er da vitterlig viktige elementer i en god frivillighetsmelding som vi har tatt inn i debatten i dag. På toppen av det hele blir vi beskyldt for sitatfusk selv når vi leser høyt fra merknadene i meldingen. Opposisjonen må på egen hånd ta ansvar for at de skriver merknader som kan tolkes så vidt forskjellig.

Presidenten: Flere har ikke bedt om ordet i sak nr. 1.

Sak nr. 2 [11:51:10]

Innstilling fra justiskomiteen om Representantforslag fra stortingsrepresentantene Jonas Gahr Støre, Hadia Tajik, Arild Grande, Lise Christoffersen og Eigil Knutsen om å innlemme ILOs kjernekonvensjoner i menneskerettsloven (Innst. 261 S (2018–2019), jf. Dokument 8:74 S (2018–2019))

Presidenten: Etter ønske fra justiskomiteen vil presidenten foreslå at taletiden blir begrenset til 5 minutter til hver partigruppe og 5 minutter til medlemmer av regjeringen.

Videre vil presidenten foreslå at det blir gitt anledning til inntil fem replikker med svar etter innlegg fra medlemmer av regjeringen, og at de som måtte tegne seg på talerlisten utover den fordelte taletid, får en taletid på inntil 3 minutter.

– Det anses vedtatt.

Himanshu Gulati (FrP) [11:52:02] (ordfører for saken): Jeg vil begynne med å takke komiteen for samarbeidet i denne saken, som er et representantforslag fra fire representanter fra Arbeiderpartiet om å innlemme ILOs kjernekonvensjoner i menneskerettsloven.

ILOs åtte kjernekonvensjoner inneholder grunnleggende menneskerettigheter og utgjør et minimum av rettigheter som skal respekteres i arbeidslivet.

Vi registrerer at spørsmålet om hvilke konvensjoner som bør inkorporeres i menneskerettsloven, ble grundig vurdert i lovens forarbeider, og at man konkluderte med at disse konvensjonene ikke var egnet for inkorporering i menneskerettsloven.

I dette arbeidet, da det ble foretatt av regjeringen for mange år siden, så man på en rekke forhold da man vurderte dette. Blant annet så man på hvilke rettigheter som bør gjelde alle mennesker uavhengig av alder, kjønn og etnisk tilknytning, og på den andre siden konvensjoner som gjelder en spesiell gruppe eller en avgrenset gruppe personer. Departementet og regjeringen foreslo på den tiden å begrense inkorporasjon til den første kategorien, altså de rettighetene som gjelder alle – universelt. ILOs kjernekonvensjoner ble ansett å være konvensjoner for spesielle grupper av personer og dermed avgrensede rettigheter.

Det er dette prinsippet flertallet i komiteen fortsatt mener bør gjelde, at det kun er de generelle konvensjonene som bør inkorporeres i menneskerettsloven. Derfor er komiteens innstilling at man avviser dette forslaget.

Jeg vil også vise til det som justis- og innvandringsministeren har svart oss i brev – det var trolig den forrige ministeren som sendte det brevet – hvor det ble understreket at de interessene som ILOs kjernekonvensjoner er ment å verne, også er beskyttet i Grunnloven samt i en del andre konvensjoner som vi har ratifisert.

Med det utgangspunktet anbefaler komiteen at man ikke vedtar dette representantforslaget.

Lise Christoffersen (A) [11:54:40]: Takk til justiskomiteen, og takk til saksordføreren for arbeidet med saken. Så beklager jeg på det sterkeste at Arbeiderpartiet og SV blir stående alene om et mindretallsforslag der vi ber regjeringa legge fram forslag om å innlemme ILOs kjernekonvensjoner i menneskerettsloven. Jeg beklager det, men jeg er egentlig ikke veldig overrasket.

Flertallet støtter seg til statsrådets svarbrev, som ser saken først og fremst som et lovteknisk spørsmål. Det henvises til forarbeidene og den behandlingen av menneskerettsloven som foregikk på 1990-tallet. Men verden forandrer seg ikke alltid til det bedre, dessverre, og særdeles ikke når det gjelder norsk arbeidsliv. Det er ikke tilfeldig at forslaget er fremmet av Arbeiderpartiets arbeids- og sosialfraksjon, og i tillegg av Arbeiderparti-

ets øverste ledelse. Det er et tydelig signal om at vi er urolige for den utviklingen vi ser når det gjelder sosial dumping, arbeidslivskriminalitet og manglende respekt for opparbeidede faglige rettigheter. Høyregjeringas angrep på arbeidsmiljøloven med økt adgang til mer midlertidighet føyer seg inn i dette bildet.

I deler av arbeidslivet ser vi at faste ansettelser fortrenges av innleie og løsarbeiderkontrakter. Derfor var det vedtaket stortingsflertallet gjorde for et år siden, et viktig vedtak. Med virkning fra 1. januar 2019 kan bemanningsforetak ikke lenger ansette folk i såkalte faste stillinger uten lønn mellom oppdrag. Det var en viktig seier for norsk fagbevegelse, en sak de har kjempet lenge for. Men noe av det første vi så, var at deler av bemanningsbransjen prøvde å omgå de nye bestemmelsene gjennom deltidskontrakter helt nede i stillinger på 5 og 10 pst. Statsminister Erna Solberg på sin side kalte stortingsvedtaket sitt største politiske nederlag noensinne. Det var derfor godt vi rakk å fatte vedtaket før Kristelig Folkeparti valgte å slå seg sammen med høyrepartiene.

I januar i år feiret vi ILOs 100-årsjubileum. Et viktig krav fra LO i den forbindelse var nettopp kravet om at ILOs kjernekonvensjoner må tas inn i menneskerettsloven. Som LO-leder Hans-Christian Gabrielsen uttrykte det:

«Økonomiske rettigheter og frihandel skal ikke undergrave vår rett til å etablere tariffavtaler, eller fastsette hvilke lønns- og arbeidsvilkår som skal gjelde.»

Det er dessverre ingen selvfølge. Spør bare de tidligere ansatte i Elkjøp Distribusjon. Fri fagbevegelse gjorde det tidligere i år. I et intervju med dem sier den tidligere klubblederen:

«Jeg hadde jobbet ett år for Elkjøp Distribusjon da vi organiserte oss i Transportarbeiderforbundet. Vi ansatte følte at ingenting var på stell. Mange av oss tjente 153,50 kroner i timen. I bedriftens system sto det riktignok at jeg fikk 157 kroner i timen, men det ble aldri gjort noe med. Jeg har til dags dato ikke fått noen arbeidskontrakt, og det gjaldt mange av oss. Sjefene mente at lønnslippene våre telte som kontrakt. Vi kunne jobbe til både klokka ett og to på natten, men det var ikke alltid vi fikk overtidsbetalt. Ikke fikk vi lunsjpause heller. Vi kjørte stort sett fra vi begynte på jobb til vi sluttet uten noen ordentlig pause.»

Så – etter å ha organisert seg, reist krav om tariffavtale, streiket og vunnet fram, endte 2018 med oppsigelse og rettssaker for Marius Kristiansen og hans kollegaer i Elkjøp Distribusjon. Jobbene deres ble satt bort til et eksternt firma.

Og de er ikke de eneste. Spør gjerne også de ansatte i Traftec, som streiket ett år før kravet om tariffavtale ble

kronet med seier. Underveis måtte de også forholde seg til regelrett streikebryteri. Og hvem er så Traftec? Jo, det er et firma som på den tida bl.a. utførte større anleggsarbeider for Statens vegvesen. Så ikke engang det offentlige klarer å holde sin sti rein, til tross for at Difi har utarbeidet både veiledere og annet materiell til bruk i offentlige innkjøps- og anbudsprosesser, der de nettopp vektlegger viktigheten av etiske innkjøp, med direkte henvisning til ILOs kjernekonvensjoner.

Dette er en del av bakteppet for at Arbeiderpartiets leder, Jonas Gahr Støre, i sin tale til LO-kongressen slo fast at ILO-konvensjonene må inn i menneskerettsloven, nettopp fordi det sender et sterkt signal. Sentrale arbeidstakerrettigheter er like viktige som andre menneskerettigheter, som ytringsfrihet og stemmerett. Det har alltid vært en del av grunnlaget for norsk arbeiderbevegelse. Den holdningen må også gjenspeiles i norsk lov og i praksisen i norske domstoler. 2019 er dessuten LOs år for tillitsvalgte. Å ta ILO-konvensjonene inn i menneskerettsloven ville vært en tydelig anerkjennelse fra landets nasjonalforsamling av den viktige jobben tillitsvalgte gjør hver eneste dag for et seriøst arbeidsliv.

Da vil jeg ta opp det forslaget som vi har sammen med SV.

Presidenten: Representanten Lise Christoffersen har tatt opp det forslaget hun refererte til.

Per Olaf Lundteigen (Sp) [11:59:53]: Jeg vil takke Arbeiderpartiet for å ha tatt opp denne saken.

Det er en feil fra Senterpartiet i innstillinga. Senterpartiet skulle ha støttet forslag nr. 1, fra Arbeiderpartiet og SV, og merknaden fra Arbeiderpartiet og SV nederst på side 2 og fra SV på side 3.

ILOs åtte kjernekonvensjoner inneholder grunnleggende menneskerettigheter og utgjør et minimum av rettigheter som skal respekteres i arbeidslivet. Norge har ratifisert alle de åtte kjernekonvensjonene og er forpliktet til å etterleve kjernekonvensjonene.

I Ot.prp. nr. 3 for 1998–99, framlagt 9. oktober 1998, foreslo departementet at bare de konvensjoner som gjelder alle mennesker, ble inkorporert i menneskerettsloven. Sånn ble det enstemmig ved stortingsbehandlingen.

De åtte ILO-konvensjonene som denne saken gjelder, setter internasjonale standarder for arbeidslivet når det gjelder organisasjonsfrihet, kollektiv forhandling, tvangsarbeid, barnarbeid og diskriminering. For Senterpartiet er kollektiv forhandling et hovedspørsmål i denne saken. For Senterpartiet må kollektiv forhandling og respekt for resultatet som arbeidslivets parter har kommet fram til i en tariffavtale, ha forrang eksempelvis foran EØS-avtalen.

Senterpartiet støtter innlemming av de åtte kjernekonvensjonene i menneskerettsloven fordi de vil gi ILOs kjernekonvensjoner en sterkere formell rettslig stilling i norsk rett. Det vil gi en signaleffekt både nasjonalt og internasjonalt. Men forslaget fra Arbeiderpartiet løser ikke de økende konfliktene Norge og norske arbeidstakere står i. Her er EØS-avtalen problemet – en avtale som har ført og fører til et mindre velorganisert arbeidsliv. Arbeiderpartiets ledelse med leder Støre og nestleder Tajik i spissen har oversolgt forslaget grovt i sin offentlige presentasjon.

Det som spesielt bekymrer arbeidsfolk og arbeidsgivere som arbeider for et velorganisert arbeidsliv, er i denne sammenhengen konsekvensen av artikkel 120 i EØS-avtalen. Der heter det:

«Med mindre annet er bestemt i denne avtale og særlig i protokoll 41 og 43, skal bestemmelsene i denne avtale gå foran bestemmelsene i bestående bilaterale eller multilaterale avtaler som forplikter Det europeiske økonomiske fellesskap på den ene side og en eller flere EFTA-stater på den annen side, i den utstrekning det samme saksområde er regulert av denne avtale.»

Protokollene 41 og 43 gjelder Østerrike og angår ikke Norge. ILO-konvensjoner er altså ikke unntatt ved denne 120-bestemmelsen i EØS-avtalen.

Senterpartiet mener at ILOs kjernekonvensjoner må ha forrang ved motstrid til EØS-avtalens bestemmelser. Artikkel 120 i EØS-avtalen må derfor oppheves etter Senterpartiets mening.

Høyre og Fremskrittspartiet sier i komitémerknad om EØS-avtalens artikkel 120 at det legges til grunn en «for vidtgående forståelse av bestemmelsen», altså at EØS-avtalens artikkel 120 går foran ILO-konvensjonen. Denne påstanden må regjeringspartiene kunne begrunne ved dokumentasjon, ellers har den ingen kraft.

Forslaget fra Arbeiderpartiet i denne saken henviser til at det er en politisk oppgave å motvirke at useriøsitet, sosial dumping og arbeidslivskriminalitet skal få fotfeste i norsk arbeidsliv. Etter Senterpartiets mening har dette allerede fått et sterkt fotfeste.

EØS-avtalens bestemmelser om fri arbeidsinnvandring ga et tilbudssjokk ved øst-utvidelsen og har skapt store problemer. Senterpartiet vil erstatte fri arbeidsinnvandring med regulert arbeidsinnvandring og er veldig sterk på at norske tariffavtaler ikke skal bli overstyrt av EØS-avtalen, slik det allerede har skjedd.

Det som er det spesielt interessante i innstillinga, er at Arbeiderpartiets representanter ikke kommenterer og tar stilling til forholdet mellom ILOs kjernekonvensjoner og EØS-avtalens artikkel 120. På LO-kongressen 2017 ble det gjort følgende vedtak angående handlingsprogrammet: Man krever at

«ILOs kjernekonvensjoner tas inn i Menneskerettsloven og ved konflikt går foran annen lovgivning, også lover med tilsvarende forrangsbestemmelser. Norske tariffavtaler og norsk arbeidslivslovgivning må gis forrang foran EUs regler.»

Senterpartiet følger konsekvent opp dette punkt i handlingsprogrammet fra LO-kongressen i 2017. Det er nødvendig for å få seriositet i arbeidslivet, det gir langsiktighet, det vil bygge ned virksomhet – og det er klokt.

Petter Eide (SV) [12:05:09]: Vi er i en tid – både i Norge og i Europa – da vi har et stadig mer brutalt arbeidsliv. Veldig mye av det vi skal diskutere i dag, handler om å se om det finnes grep for å kunne gjøre noe med det. Vi står i en situasjon med betydelig useriositet, innleie av arbeidskraft, sosial dumping og en betydelig mengde av stadig flere usikre jobber, tvungen deltid, fagforeningsknusing osv.

Denne utviklingen er også veldig alvorlig i Europa, hvor den manglende tryggheten gjør at folk blir veldig, veldig urolige, og det bidrar også til sosiale opptøyer. Det er veldig vanskelig i en sånn situasjon, i et sånt krevende arbeidsliv, å mobilisere mennesker i verden til viktige fellesprosjekter, som f.eks. bærekraftig omstilling.

Det er en utvikling vi ikke ønsker i Norge. Vi mener at vi er nødt til å lete etter løsninger for å sikre et bedre rettslig vern rundt norsk arbeidsliv. Grepene med å gjøre ILOs kjernekonvensjoner til en del av norsk menneskerettslov kan nettopp være et slikt opplegg. Da blir ILOs grunnleggende rettigheter løftet inn. De vil kunne brukes mer aktivt som en rettskilde hvis slike saker kommer opp, og det gir selvfølgelig på en helt annen måte et veldig tydelig signal om at dette nå er norsk lov.

I denne saken skriver regeringspartiene Høyre og Fremskrittspartiet at dette ikke er nødvendig, fordi de mener Norge allerede er tilstrekkelig forpliktet gjennom ILO-konvensjonene. Vi er bundet av ILO-konvensjonene, sier de, det er ikke nødvendig å rettsliggjøre eller knytte dem tettere opp mot norsk lov. De mener at det ikke vil utgjøre noen praktisk forskjell. Det er jeg uenig i. Ved å knytte dem inn i en menneskerettslov vil de i større grad kunne brukes som rettskilde. Jeg mener også at den måten å beskrive dette problemet på er å underkommunisere eller å ta lite ansvar for en utvikling i norsk arbeidsliv hvor vi stadig ser manglende trygghet. Jeg mener at også regeringspartiene bør være med på en leting etter å styrke rettsvernet i norsk arbeidsliv.

Når Høyre og Fremskrittspartiet avviser dette, kan det jo hende at det handler om deres litt vanlige omsorg for arbeidsgivere og bedriftseiere – kanskje en slags idé om at å rettsliggjøre disse forholdene mer vil være å hindre arbeidsgiveres muligheter til å manipulere den situasjonen i arbeidslivet som vi har beskrevet.

Jeg tror de også tar feil i det. Vi må ha såpass respekt også for norske arbeidsgivere og bedriftseiere at også de har godt av at det er en god og trygg rettslig situasjon i norsk arbeidsliv. Jeg er ganske overbevist om at en seriøs arbeidsgiver i Norge vil være veldig fornøyd med et rettslig vern for arbeidstakere som gjør at de føler seg trygge. Da vil de ha en grunnleggende forutsetning for mer innovasjon og bedre kvalitet i det som lages – og ikke minst mindre sykefravær. Jeg er helt overbevist om at den omsorgen for arbeidsgivere som høyrepartiene her muligens viser, er misforstått. Et godt rettslig vern for arbeidstakere vil definitivt også være et gode for eiere.

Så peker representanten Lundteigen på en utfordring knyttet til EØS-avtalens artikkel 120. Jeg deler hans bekymring rundt det. Vi har altså en artikkel i EØS-avtalen som definerer at EØS-avtalen har forrang foran all norsk lovgivning. Hvis det hadde blitt gjennomført at ILO-konvensjoner hadde kommet inn som en del av norsk menneskerettslovgivning, hadde vi hatt to lovgivninger, som begge hadde vært definert til å ha en type forrang foran all norsk lovgivning. Da hadde vi fått en betydelig utfordring.

Jeg mener i likhet med Lundteigen at vi har en betydelig utfordring med at vi har en artikkel i EØS-avtalen som setter betydelige rammer for hvordan norsk rettspraksis skal være. Vi må definitivt også diskutere om det må gjøres noe med det. Men i denne sammenheng er det helt avgjørende for oss å få gitt det signalet og å få på plass ILOs kjernekonvensjoner som en del av norsk lovgivning. Det vil styrke arbeidstakere og arbeidsgivere, og det vil skape en grunnleggende trygghet og gode rammer også for en trygg norsk arbeidslivspolitik og en god norsk økonomi i årene som kommer.

Geir Sigbjørn Toskedal (KrF) [12:10:17]: Kristelig Folkeparti er opptatt av arbeidstakernes trygghet og rettigheter. Det viste vi m.a. ved behandlingen av Prop. 73 L for 2017–2018 om endringer i arbeidsmiljøloven, som gikk på fast og midlertidig ansettelse og innleie fra bemanningsforetak. I saken ble det foreslått og vedtatt flere innstramminger i adgangen til innleie da det var klart at det særlig i bygg- og anleggsbransjen i Oslo-området var en stor andel innleie som brøt med hovedregelen om faste ansettelser og flere grunnleggende forutsetninger i arbeidsmiljøloven.

Det nye lovverket trådte i kraft 1. januar 2019. Kristelig Folkeparti ønsker et ordnet arbeidsliv og mener dette er en grunnplanke i den norske modellen. Gjennom trepartssamarbeidet har vi klart å skape et arbeidsliv som er i verdensklasse på mange områder, med gode lønns- og arbeidsvilkår og HMS. Det betyr ikke at alt er perfekt, og noen ganger skal vi reagere. Det gjorde vi før sommeren da endringene ble vedtatt.

Innleie kan lette midlertidige behov for spesialkompetanse og avhjelpe flaskehalsen i produksjonen. Virksomhetene kan lettere tilpasse arbeidsstokken fleksibelt og unngå å bli sittende med kompetanse de ikke får utnyttet, selv om arbeidsgiveren ønsker å ha flest mulig i fast stilling. Dette fikk jeg selv et godt eksempel på i forrige uke da vi besøkte Kværner på Stord og så hvordan oljeindustrien er avhengig av innleie for å fungere.

For arbeidstakere kan midlertidig ansettelse i flere tilfeller tjene som inngangsport til arbeidslivet. I andre tilfeller kan derimot midlertidig tilsetning gi arbeidstakeren svakere incentiv til å lære og arbeidsgiveren svakeere incentiv til å drive opplæring enn ved fast tilsetning. Det kan, sammen med mindre erfaring og kontinuitet, ha en negativ effekt på produktiviteten. Dette betyr at vi må ha regulering som gjør at innleie foregår i ordnede former og ikke erstatter faste ansettelser. Dette mener vi at vi har oppnådd i lovendringene som har vært gjort.

Representanten Lise Christoffersen nevnte eksempler på brudd, og jeg er enig i at slik kan vi ikke ha det. Men det er ikke sikkert at lovbrudd betyr at lovene er feil. Ellers deler jeg synet som representanten la fram, om hvor viktig det er med organisering og arbeidstakernes organisasjoner. Det er en avgjørende del av trepartssamarbeidet.

Kristelig Folkeparti avviser dermed opposisjonens ønske om et forbud mot innleie fordi det ville svekke norsk verdiskaping og bedriftenes fleksibilitet. Vi har gjort noen nødvendige innstramminger for å holde bruken av innleie og midlertidighet på et bærekraftig nivå og å styrke organisasjonsgraden, slik at vi unngår negative effekter for lønninger og arbeidslivsrelasjoner. Dette er viktige grep som ivaretar balansen mellom behov for trygghet og behovet for fleksibilitet.

Heidi Nordby Lunde (H) [12:13:48]: ILOs kjernekonvensjoner inneholder grunnleggende menneskerettigheter og utgjør et minimum av rettigheter som skal respekteres i arbeidslivet. Norge har ratifisert alle de åtte konvensjonene og er fullt ut forpliktet til å etterleve dem, men jeg har lyst å legge til at norsk arbeidsmiljølovgivning og reguleringer i hovedsak går langt og lenger i å sikre arbeidstakernes rettigheter – og godt er det.

Som begrunnelse for å innlemme kjernekonvensjonene, framholder Arbeiderpartiet fortsatt regjeringens angrep på arbeidsmiljøloven. Dette angrepet er etter sigende oppmykingen når det gjelder midlertidige ansettelser. Da har jeg lyst til å nevne at det nå er færre midlertidig ansatte enn under den forrige regjeringen. Vi ser dessuten at bruken av midlertidig ansettelse har gått ned, og nå er lavere enn under den forrige regjeringen. Arbeidsledigheten har ikke vært så lav på ti år, og ande-

len som jobber deltid, går ned. Hovedbildet av norsk arbeidsliv er godt.

Det tegnes fra denne talerstol et bilde av et stadig mer brutalisert arbeidsliv, men ifølge Statens arbeidsmiljøinstitutt er Norge helt i front når det gjelder arbeidsmiljøstandarder. SSBs arbeidslivsundersøkelse viser at ni av ti sysselsatte er fornøyde med jobben, og at stadig færre utsettes for fysiske belastninger og risiko på jobb. Da blir det litt merkelig at man mistenkeliggjør denne regjeringen for ikke å ta hensyn til arbeidsliv og arbeidstakeres rettigheter.

At norsk arbeidsliv hovedsakelig er godt, trygt og anstendig, betyr ikke at vi ikke finner eksempler på uakseptable arbeidsforhold og arbeidslivskriminalitet, men vi løser ikke brudd på loven med mer lover, men med bedre gjennomføring av dem vi har.

Jeg har lyst til å minne om at norsk næringsliv også ønsker seg et trygt, godt og ryddig arbeidsliv med like konkurransevilkår for alle. De fleste bedriftseiere i Norge har barn i samme barnehage som sine ansatte, kjøper melk i samme lokalbutikk, og de ønsker konkurranedyktige forhold, fjerning av formuesskatt og mulighet for å leie inn arbeidskraft. Norske bedrifter drives konkurs om de skulle konkurrere med useriøse selskaper som driver rovdrift på sine ansatte.

I hovedsak har vi altså et velregulert, godt og trygt arbeidsliv i Norge. Det er ingen grunn for opposisjonen eller SVs representant til å svartmale det vi faktisk har.

Statsråd Jøran Kallmyr [12:16:23]: ILOs åtte kjernekonvensjoner fastsetter minimumsrettigheter som skal respekteres i arbeidslivet. Norge har ratifisert alle de åtte konvensjonene og er dermed forpliktet til å etterleve dem. Det gjelder uavhengig av hvordan de er gjennomført i norsk rett. Konvensjonene er gjennomført i norsk rett ved såkalt konstatering av rettsharmoni eller ved transformasjon. Eksempelvis ble det i forbindelse med ratifikasjonen av ILO-konvensjonen om forbud mot og umiddelbare tiltak for å avskaffe de verste former for barnarbeid i 2000 gjort endringer i straffeloven og i vernepliktsloven. Det er også slik at presumpsjonsprinsippet bidrar til å sikre at norsk rett tolkes og anvendes i tråd med Norges folkerettslige forpliktelser, herunder ILO-konvensjoner.

Jeg vil også understreke at de interessene som ILO-konvensjoner skal verne, allerede er beskyttet i Grunnloven og i menneskerettighetskonvensjoner som allerede er tatt inn i menneskerettsloven. Organisasjonsfrihet er eksempelvis beskyttet i henholdsvis Grunnloven § 101, EMK artikkel 11, FN-konvensjon om sivile og politiske rettigheter artikkel 22 og FN-konvensjon om økonomiske, sosiale og kulturelle rettigheter artikkel 8. Det er dermed vanskelig å se at dette forslaget om inkor-

porering av ILOs kjernekonvensjoner i menneskerettsloven vil lede til endringer i norsk rett.

Jeg vil også vise til at spørsmålet om hvilke internasjonale konvensjoner som bør inkorporeres i menneskerettsloven, ble grundig vurdert i menneskerettslovens forarbeid. I NOU 1993:18 gjorde menneskerettighetslovutvalget vurderinger av ILO-konvensjonene om organisasjonsfriheten og bekjempelse av tvangsarbeid. Konvensjonene ble av ulike grunner ikke ansett å være egnet for inkorporering i menneskerettsloven.

I proposisjonen til menneskerettsloven la departementet til grunn at det kun er de utpreget generelle menneskerettskonvensjonene, som Den europeiske menneskerettskonvensjon og FNs konvensjon om sivile og politiske rettigheter, som bør inkorporeres i menneskerettsloven, mens de mer spesielle konvensjonene bør gjennomføres i norsk rett på annen måte.

Også justiskomiteen uttalte i sin innstilling til menneskerettsloven at det ikke er aktuelt å inkorporere alle menneskerettskonvensjoner i loven. Etter mitt syn er det et prinsipp som bør fastholdes. Jeg vil i den forbindelse vise til at Stortinget nylig vedtok ikke å følge opp et representantforslag om å inkorporere FN-konvensjonen om rettigheter til mennesker med nedsatt funksjonsevne i menneskerettsloven.

Jeg støtter derfor mindretallet i justiskomiteens vurdering om at ILO-konvensjoner ikke bør inkorporeres i menneskerettsloven. Dette er viktige konvensjoner som skal sikre arbeidstakerne sentrale rettigheter, men konvensjonene er allerede tilstrekkelig gjennomført i norsk rett.

Jeg vil til slutt understreke at regjeringen tar kampen mot arbeidslivskriminalitet svært alvorlig. Arbeidslivskriminalitet har store konsekvenser for arbeidstakerne, virksomhetene og samfunnet som helhet. I samarbeid med partene i arbeidslivet lanserte regjeringen i februar 2019 en revidert strategi mot arbeidslivskriminalitet, og regjeringen vil bekjempe arbeidslivskriminalitet med målrettede tiltak, økt kontrollinnsats og styrket samarbeid mellom myndighetene og arbeidslivets parter.

Presidenten: Det blir replikkordskifte.

Lise Christoffersen (A) [12:20:26]: LO er landets største arbeidstakerorganisasjon i både privat og offentlig sektor, med nærmere én million medlemmer, halvparten av landets fagorganiserte. Men ikke bare det, de representerer et av landets sterkeste kompetansemiljøer innen arbeidsrett. Når LO mener at en innlemmelse av kjernekonvensjonene vil være et viktig redskap i kampen for et anstendig arbeidsliv, skulle en kunne vente at deres synspunkter i det minste ble drøftet i statsrådens svarbrev til Stortinget, men det er altså

ikke tilfellet. Betyr det at det er helt uinteressant for regjeringa hva LO mener i denne saken?

Statsråd Jøran Kallmyr [12:21:09]: Det som er viktig for denne regjeringen, er at vi følger opp ILO-konvensjonenes innhold. De er inkorporert på en slik måte at det er gjeldende norsk rett. Jeg tror ikke vi skal komme opp i en situasjon der vi nedgraderer hva som er gjeldende norsk rett, til å være slik at enten er det en menneskerett, eller så er det ikke så betydningsfullt. Dette er viktige rettigheter for arbeidstakerne som allerede er en del av norsk lov. Det er en del av norsk rett, og de skal etterfølges på akkurat samme måte som andre viktige lover.

Lise Christoffersen (A) [12:21:46]: Jeg takker for svaret. Det er faktisk første gangen jeg har hørt brukt som argument at det å inkorporere ILO-konvensjonene fører til en nedgradering av norsk rett. Det var et interessant perspektiv, men jeg vil forfølge det litt. I anledning ILOs 100-årsjubileum bestilte LO en juridisk utredning fra Senter for europarett ved det juridiske fakultetet ved Universitetet i Oslo. De konkluderer:

«En inkorporasjon av ILOs kjernekonvensjoner i menneskerettsloven vil (...) føre til at konvensjonene får en sterkere formell rettslig stilling i norsk rett, ved at de kan anvendes direkte som lov. Når konvensjonene inkorporeres med forrang foran annen norsk lovgivning blir stillingen særlig sterk.»

Mener statsråden at også juristene ved universitetet tar feil, eller er det sånn at regjeringa egentlig ikke ønsker at ILO-konvensjonene faktisk skal få en sterkere stilling i norsk rett?

Statsråd Jøran Kallmyr [12:22:49]: Jeg tror representanten misforsto hva jeg sa, for jeg sa ikke at ved innføring av ILO-konvensjonene som menneskerett blir norsk rett nedgradert, men jeg advarer mot å tro at hvis man ikke innfører alt som en menneskerett, er ikke vernet sterkt nok. Norske regler, enten de er menneskerettigheter eller norsk lov, skal følges, og vi har også et regelsett i Norge som gjør at ILO-konvensjonene skal følges opp. Det er ikke noen unnskyldning å ikke følge opp ILO-konvensjonene fordi det ikke står i menneskerettsloven. Det var det som var mitt poeng.

Lise Christoffersen (A) [12:23:27]: Da takker jeg for den oppklaringen og har i grunnen egentlig bare ett spørsmål igjen. Sterke faglige miljøer som LO og Universitetet i Oslo sier altså noe annet enn det statsråden sier. De mener bestemt at det er viktig å inkorporere ILOs kjernekonvensjoner i menneskerettsloven, men da vil jeg prøve å vinkle et spørsmål fra en litt annen kant. Hvilke problemer mener statsråden det ville

skapt for Norge og norsk arbeidsliv å ta disse faglige miljøenes klare råd til følge og innlemme ILOs kjernekonvensjoner i menneskerettsloven? Ville det ført til noen problemer i det hele tatt?

Statsråd Jøran Kallmyr [12:24:11]: Regjeringen har hatt den grunnholdningen, og det har flertallet i Stortinget også, at det er de generelle menneskerettskonvensjonene, altså menneskerettslovene, som skal innføres som menneskerettigheter – jeg nevnte et par eksempler på det fra talerstolen i stad – mens de spesielle konvensjonene ikke blir innført i menneskerettsloven. Det er så klart slik at hvis man skulle begynne å innføre ILOs kjernekonvensjoner, måtte også en rekke andre konvensjoner føres inn i menneskerettsloven. Vi mener det er viktig å understreke at norsk rett er like betydningsfull for dem der ute, og den skal etterleves på akkurat samme måte, enten den er inkorporert i menneskerettsloven eller er en del av norsk rett. Norsk rett skal følges uansett om det står i menneskerettsloven eller ikke.

Per Olaf Lundteigen (Sp) [12:25:16]: Senterpartiet støtter innlemmingen av de åtte kjernekonvensjonene i menneskerettsloven, for arbeidslivet omfatter jo nærmest alle. En av de åtte kjernekonvensjonene gjelder kollektiv forhandling, og for Senterpartiet står respekten for forhandlinger og forhandlingsresultatet særlig sentralt. Vi er da inne i ILO-konvensjoner kontra artikkel 120 i EØS-avtalen. Når vi snakker om en konflikt her, sier regjeringspartiene at det legges «til grunn en for vidtgående forståelse av bestemmelsen».

Mitt spørsmål er – for denne påstanden må dokumenteres: Hvordan vil statsråden begrunne at vi legger en for vidtgående forståelse av bestemmelsen om at EØS-avtalens artikkel 120 overstyrer ILO-konvensjoner?

Statsråd Jøran Kallmyr [12:26:19]: Artikkel 120 sier ikke at EØS-avtalen går foran alle andre internasjonale avtaler Norge har inngått. Artikkel 120 sier kun at EØS-avtalen går foran avtaler som allerede eksisterte da EØS-avtalen ble inngått mellom EU – eller det tidligere EEC – som et fellesskap på den ene siden og ett eller flere EFTA-land på den andre siden. Den forståelsen som Senterpartiet legger til grunn, er jeg rett og slett ikke enig i.

Sigbjørn Gjelsvik (Sp) [12:27:00]: Spørsmålet om forholdet mellom EØS-avtalen og Norges ILO-forpliktelser har blitt satt på spissen ikke minst gjennom havnearbeidersaken, dommen i den såkalte Holship-saken, og en av de konkrete tingene som ble sagt fra Høyesteretts side i den saken, er at uansett hvordan ILO-konvensjon nr. 137, som regulerer den fortrinnsrett

som registrerte havnearbeidere har, skal forstås, må den etter EØS-loven § 2 stå tilbake for etableringsretten etter EØS-avtalens artikkel 31.

Er statsråden uenig i den forståelsen – når en stiller i tvil om EØS-avtalen har forrang foran Norges ILO-forpliktelser?

Statsråd Jøran Kallmyr [12:27:48]: Det er mange ting som er interessant ved Holship-saken. Dette var en sak der en del havnearbeidere ønsket en boikott, og spørsmålet var om den boikotten var i strid med norsk rett eller ikke. Dette var en boikott for å sikre seg selv en fortrinnsrett til arbeid.

Høyesterett uttalte bl.a. i den saken at hensynene bak ILO-konvensjon nr. 137 om å skaffe havnearbeidere ordnede arbeids- og lønnsforhold, kan oppfylles på andre måter enn ved en fortrinnsrett til losse- og lastearbeider for en gruppe arbeidstakere.

Så er det også slik at Høyesterett i samme sak uttalte at grunnleggende rettigheter, herunder retten til kollektive forhandlinger og kollektive tiltak, er en del av EØS-retten. Videre uttalte Høyesterett at beskyttelse av arbeidstakerne kan være et tvingende allment hensyn som kan rettferdiggjøre inngrep i etableringsretten.

Presidenten: Replikordskiftet er dermed omme.

De talere som heretter får ordet, har en taletid på inntil 3 minutter.

Solfrid Lerbrekk (SV) [12:29:07]: Det er eit svært godt forslag som er oppe til debatt i dag. Menneskerettar er noko av det aller viktigaste som me diskuterer, og i Noreg er me stort sett stolte over korleis me handterer saker om dette temaet, og me er eit føregangsland. Det burde dermed vera ukontroversielt å føreslå å gå eit skritt lenger – at ILOs kjernekonvensjonar, som gjeld grunnleggjande rettार i arbeidslivet, skal inn i menneskerettsloven. Men det er det tydelegvis ikkje. Høgre og Framstegspartiet skriv i ein merknad til saka:

«Disse medlemmer mener en innlemmelse av de nevnte rettighetene i menneskerettsloven i praksis bare har betydning for hvilket trinnivå rettighetene skal ligge på, og hvilken relevans de tillegges ved fastleggelsen av rettstilstanden.»

Ja, nettopp: Dette viser nemleg i kor låg grad Høgre og Framstegspartiet ønskjer å anerkjenna desse rettane. Det er her snakk om åtte heilt legitime internasjonalt anerkjende menneskerettar på arbeidslivsområdet, som Høgre og Framstegspartiet meiner ikkje er like viktige som andre menneskerettar. Nettopp ved å innlemma desse konvensjonane ville me ha sendt eit tydeleg signal om kor me står i spørsmålet om retten til organisasjonsfridom og kollektiv forhandlingsrett. Som eitt av dei landa i verda som har lykkast best på arbeidslivsom-

rådet, nettopp med tanke på og på grunn av korleis me hos oss sjølve har verdsett desse rettane, har me verkeleg moglegheit til å visa veg for andre nasjonar som ser opp til Noreg og norsk arbeidsliv. Men det steget vel ein altså ikkje å ta i dag, sjølv sagt mot SVs røyster. Dette synest eg er synd. Eg får ei kjensle av at Stortinget i dag sender ut eit tydeleg signal om at me er oss sjølve nok.

Sigbjørn Gjelsvik (Sp) [12:31:48]: Det spørsmålet en har oppe til behandling i dag, om å inkludere kjernekonvensjonene til ILO i menneskerettsloven, er et viktig spørsmål, som Senterpartiet støtter. Det vil være å styrke disse konvensjonenes rettslige stilling i Norge, og det vil være et viktig politisk signal. Men samtidig løser en jo ikke de grunnleggende spørsmål som vi står oppe i i det norske arbeidslivet i dag når det gjelder EØS-avtalens overstyring av det norske arbeidslivet, og at opparbeidede rettigheter blir truet.

Det har en jo sett gjennom den såkalte Holshipdommen når det gjelder havnearbeiderne. Og til statsråden og replikkvekslingen i stad: Det var jo nettopp dette spørsmålet som ble vurdert i Holshipdommen, og ILO-konvensjon nr. 137 slår fast det som statsråden argumenterer imot, nemlig at det skal være en fortrinnsrett for registrerte havnearbeidere – ikke at de skal ha et monopol, men at de skal ha en fortrinnsrett. Det var det kampen sto om, og det var der flertallet i Høyesterett gjorde et vedtak som gikk imot havnearbeiderne, som var et hardt slag for havnearbeiderne og for det organiserte arbeidslivet i Norge.

Så sier statsråden at en gjennom EØS-avtalen – og at EU – anerkjenner både streikerett og boikott. Ja, det er helt riktig det, men samtidig har en rekke dommer i EU vist at de rettighetene ikke gjelder fullt ut, at det er EU-domstolen som vurderer de rettighetene opp mot fri flyt av varer og tjenester, kapital og arbeidskraft, slik en f.eks. gjorde i Viking Line-saken, som gikk på å bruke streik som virkemiddel, og slik en også har gjort i andre dommer i EU-sammenheng, der det også har vært snakk om hvorvidt en kan bruke boikott som virkemiddel, hvorvidt det er legitimt innenfor EU-reglene.

Det er altså ikke statsråden eller norske folkevalgte som til syvende og sist sitter med makten i de spørsmålene. Nei, det er byråkrater og dommere i EU-systemet som avgjør om det er hensynet til fri flyt eller om det er hensynet til arbeidstakerrettigheter som skal vinne i den enkelte sak. Og det en ser i stadig større sammenhenger, er nettopp at det er arbeidstakerne som må bøye nakken, og det er hensynet til fri flyt som får gjennomslag. Derfor er det behov for å gjøre endringer i Norges tilknytning til EU gjennom EØS-avtalen. Det vi gjør i dag, er en viktig beslutning, men den løser ikke de grunnleggende problemene for norske arbeidstakere.

Maria Aasen-Svensrud (A) [12:35:04]: Først vil jeg gjøre oppmerksom på at Arbeiderpartiet ved en inkurie står inne i flertallsmerknaden på side 2 i innstillingen. Denne merknaden står vi ikke bak, og jeg vil derfor gjøre oppmerksom på det til sakens referat.

I Norge har vi et bredt verdi- og interessefellesskap med andre europeiske land, og vi har behov for å finne felles løsninger på grenseoverskridende utfordringer. Dette krever et forpliktende samarbeid, slik forslagsstilerne understreker.

Det er viktig for Arbeiderpartiet at Norge støtter oppfølgingen av det normgivende arbeidet som har pågått i ILO. ILOs åtte kjernekonvensjoner inneholder grunnleggende menneskerettigheter, som alle land i Europa og store deler av verden har forpliktet seg til å følge. De utgjør til sammen et minimum av retter som respekteres i arbeidslivet.

Arbeiderpartiet mener at gjennom å innlemme ILOs kjernekonvensjoner i menneskerettsloven vil ILOs grunnleggende rettigheter løftes opp og få en helt ny status, på linje med de viktigste konvensjonene vi har i norsk rett. En lovgivning slik vi foreslår, vil ha stor faktisk og rettslig betydning. Norske domstoler og andre aktører vil ta utgangspunkt i og legge avgjørende vekt på de regler og den praksis som følger av ILOs kjernekonvensjoner. Gjennom vårt forslag vil konvensjonene det er snakk om, få en langt sterkere formell rettslig stilling i norsk rett enn det de har i dag, gjennom at de kan anvendes direkte som norsk lov. Når konvensjonene inkorporeres med forrang foran annen norsk lovgivning, blir stillingen særlig sterk. Det vil i tillegg, etter vårt syn, gi en sterk signaleffekt både nasjonalt og internasjonalt. Gjennom å ta ILOs kjernekonvensjoner inn i menneskerettsloven vil vi vise at de grunnleggende rettene i arbeidslivet står på linje med rettene i allerede inkorporerte menneskerettskonvensjoner.

At Arbeiderpartiet må dra høyresiden etter håret i arbeidslivsspørsmål, har blitt en vanesak. At høyrepartiene i dag ikke stemmer for vårt forslag, er skuffende, men ikke overraskende. At Høyre og Fremskrittspartiet mener forslaget er misforstått, sier mer om Høyre og Fremskrittspartiet enn oss andre.

Det burde være gjort mer fra høyre regjeringens side for å sikre den norske arbeidslivsmodellen og aktivt sikre at norske lønns- og arbeidsvilkår blir håndhevet og respektert på norske arbeidsplasser. Det er en politisk oppgave å bidra til et seriøst arbeidsliv basert på høy organisasjonsgrad, faste hele stillinger og å opprettholde et arbeidsliv der norske lønns- og arbeidsvilkår ikke blir undergravd.

Samtidig mener Arbeiderpartiet at Norge bør styrke respekten for de grunnleggende prinsippene i arbeidsliv

vet gjennom å innlemme ILOs kjernekonvensjoner i menneskerettsloven.

Karin Andersen (SV) [12:38:06]: Ryddige og trygge forhold i arbeidslivet er kanskje det mest avgjørende for at vanlige folk skal ha makt og myndighet i eget liv, så det er en kjerne hvis man er opptatt av at folk flest skal både kunne greie seg i hverdagen sin og delta i samfunnet ellers.

Det er riktig at mye av dette er bra i Norge. Når man sier at dette allerede er på plass i Norge, skulle vel det tale for at man stemte for å innlemme det, og ikke mot, for det kan i så fall umulig gjøre noen skade. At regjeringen mener det ikke gjør noen forandring, får nå stå for dem. Noen av oss mener at det vil styrke disse bestemmelsene. Uansett burde man kunne enes om at man burde vedta å få disse kjernekonvensjonene inn i menneskerettsloven.

Jeg hørte representanten Nordby Lunde var oppe og snakket om norsk arbeidsliv. Jeg blir litt forundret når jeg hører representanter for regjeringspartiene som tydeligvis ikke helt vet hva som foregår i deler av norsk arbeidsliv, der det er en svært useriøs konkurranse som finnes, der det er ganske alvorlige forhold, og der kontrollen med dette er lav.

Men det er ikke i hovedsak dette det handler om i dag. Det handler om både hvordan vi skal organisere norsk arbeidsliv, og det som er en del av det store bildet, at i de internasjonale avtalene vi har som regulerer handel og økonomiske interesser, er det rettsordninger og sanksjoner. Når det gjelder det som regulerer arbeidslivet internasjonalt, nemlig ILO, er det ingenting. Det er det som heter «shaming and blaming». Man er ikke forpliktet på samme måte som man er f.eks. til regelverket med EØS, som har domstolsfunksjoner knyttet til det, eller WTO, som har økonomiske sanksjoner knyttet til det.

Dette er det ikke bare SV og jeg som er bekymret for, jeg har også hørt ledelsen i bl.a. WTO uttrykke ganske stor bekymring for dette, for det betyr at i alle konflikter er det arbeidstakerne og vanlige folks interesser som ikke har mekanismer ved seg, som kan bety at de som har skrevet under på dette og forpliktet seg på det, ikke risikerer noen ting ved å bryte det. Det gjelder ikke i Norge, for her har vi tross alt både et bra regelverk, en oppgående opposisjon som passer på dette og et godt organisert arbeidsliv. Men dette hadde vært et veldig viktig signal for Norge å sende ut, at vi ville implementere dette i vår overordnede menneskerettslov.

Arild Grande (A) [12:41:24]: Det er tydelig for alle som hører denne debatten, at dette har regjeringspartiene rett og slett ikke noe som helst engasjement for. De er ikke interessert i saken, de har helt åpenbart ikke satt

seg inn i utredningen som LO har fått utformet, og de har således som eneste misjon i dag å prøve å finne på motargumenter for å unngå å gjøre dette. Og statsråden, som ellers i sin korte fartstid som statsråd allerede virker å ha relativt god oversikt, og som har et utmerket embetsverk rundt seg, kan ikke tro på det han selv står og sier: at ILOs kjernekonvensjoner er implementert i norsk rett på en slik måte at man har ivaretatt alle de hensynene, på lik linje med hva som ellers står i norsk rett.

Det er ikke riktig. Det er slik – og det har vi sett en rekke eksempler på – at når man har en kollisjon mellom ulike bestemmelser i lovverket, må man anvende såkalte kollisjonsprinsipper, hvor det er ulike trinn for hvordan lover skal vektlegges.

ILOs rapport, som er utformet av Finn Arnesen og Hilde Ellingsen, slår fast at hvis ILOs kjernekonvensjoner tas inn i menneskerettsloven, vil motstridsspørsmål være uttrykkelig regulert i menneskerettsloven § 3. Ved motstrid mellom f.eks. EØS-avtalens forpliktelser og menneskerettsloven kan man ikke anvende begge forrangsbestemmelsene hvis man får implementert dette i menneskerettsloven. Det kan man i dag, ved at EØS-avtalen ofte vil gis forrang. Men hadde man fått det inn i menneskerettsloven, ville man ikke like åpenbart ha sett at EØS-avtalen hadde direkte forrang.

Ved en slik normkollisjon er det sjelden Høyesterett konstaterer at det er motstrid. Vanligvis bestreber domstolene seg på å eliminere potensielle konflikter ved hjelp av en harmoniserende tolkning, og de strekker seg langt for å unngå konflikt. Rapporten slår også fast at potensialet for konfliktsaker mellom ILO-konvensjonene – om de nå blir nedfelt i menneskerettsloven – og EØS-retten er svært begrenset.

Vi mener at ved å få dette inn i menneskerettsloven vil man få en høyere rangering av de bestemmelsene som er kjernekonvensjonene til ILO, og på den måten sørge for at man i større grad kan ivareta hensynet til bestemmelsene i konvensjonen ved vurdering av de sakene som f.eks. Holship-dommen er et eksempel på. Dessverre ønsker ikke regjeringen og flertallet å ta tak i denne saken. Det er svært beklagelig.

Sigbjørn Gjelsvik (Sp) [12:44:49]: Til det siste innlegget, fra representanten Grande: Han etterlater et inntrykk av at ved å implementere, altså inkludere, ILOs kjernekonvensjoner i menneskerettsloven vil vi kunne få et annet utfall i konkrete saker som har med EØS-avtalen å gjøre. Han nevnte konkret Holship-dommen. Det ville være fint om representanten Grande gikk litt mer konkret inn på hvordan han mener at det står seg mot artikkel 120 i EØS-avtalen. Er det altså slik å forstå at en i Norge bare kan etablere nye forrangsbestemmel-

ser i nasjonal lovgivning som skal trumfe de forpliktelsene vi har gjennom EØS-avtalen? EØS-avtalen artikkel 120 slår helt tydelig fast at det er EUs lover, implementert av Norge gjennom EØS-avtalen, som har forrang. Det står ikke der om noe unntak for norske menneskerettslover når det gjelder ILO-konvensjoner implementert av Norge. Det stiller seg også ganske interessant ved at EU selv argumenterer med at de anerkjenner ILOs kjernekonvensjoner. Men i oppfølgingen av kjernekonvensjonene gjør EU-domstolen i den enkelte sak en avveining av arbeidstakerrettigheter opp mot hensynet til fri flyt av varer, tjenester, kapital og arbeidskraft. Det er jo nettopp i de avveiningene, som en har sett i sak etter sak i EU-domstolen, at arbeidstakerinteressene har tapt og hensynet til fri flyt har vunnet fram. Vi har sett både i Laval-saken og i Viking Line-saken at fagbevegelsens mulighet til å bruke kollektive kampmidler har blitt begrenset av EU-domstolen. Det vil ikke bli endret om Norge implementerer ILOs kjernekonvensjoner i menneskerettsloven. Det som i Holship-dommen ble vurdert konkret, var ikke kjernekonvensjonene i så stor grad, det var ILO-konvensjon nr. 137, som regulerer havnearbeidernes fortrinnsrett, i tillegg til to andre ILO-konvensjoner – konvensjon nr. 87 og nr. 98 – som dreier seg om organisasjonsretten og kollektive forhandlinger. Det spørsmålet vil ikke bli løst med det som Stortinget gjør i dag. Derfor er det å kaste blå i øynene på folk å gi havnearbeiderne falske forhåpninger ved å tro at det som skjer i dag, vil gi en annen situasjon for deres framtid.

Per Olaf Lundteigen (Sp) [12:48:10]: Jeg vil presisere ytterligere en feil i innstillinga, fra Senterpartiets side. Det gjelder side 2, første spalte, andre avsnitt, som Senterpartiet skal gå ut av.

Representanten Sigbjørn Gjelsvik har gått grundig inn på forholdet mellom artikkel 120 i EØS-avtalen og ILOs kjernekonvensjoner. Vår vurdering er at EØS-avtalen overstyrer. Den overstyrer ILO-bestemmelser. Den overstyrer også norsk arbeidsliv dersom det er konflikt.

Det som er interessant, er at det for representanten Heidi Nordby Lunde var veldig sentralt at norsk næringsliv ønsker seg trygge forhold. Jeg har lyst til å knytte noen kommentarer til det – for det er jeg helt enig i. Norsk næringsliv, altså arbeidsgiversiden, er minst like interessert i ordnede forhold i arbeidslivet og minst like interessert i kjernekonvensjonene som arbeidstakersida – vel å merke den seriøse delen av arbeidsgiversida, som representanten Heidi Nordby Lunde så fint var inne på da hun sa at ungene til arbeidsgiverne går i de samme barnehagene som arbeidstakernes unger, og at arbeidsgiverne og arbeidstakerne kjøper melk i de samme butikkene. Det er jo nettopp dette sosiale fellesska-

pet, der en møter hverandre øye til øye hele tida, som gjør at man må ha anstendighet fra begge sider, noe som også er noe av kjernen i det spørsmålet vi diskuterer her.

Både representanten Heidi Nordby Lunde og jeg var på Fafos årskonferanse i går og hørte der en glitrende presentasjon av dette spørsmålet i en samtale mellom Jonas Bals fra LO og Jon Sandnes fra Byggenæringens Landsforening i NHO. Det var en glitrende presentasjon av faste ansettelser, som gir langsiktighet, og som fører til økt produktivitet i arbeidslivet. Dette er et sentralt spørsmål som Senterpartiet virkelig har tatt innover seg, at dette er det vi må slåss for nå. Dermed må vi slåss for at forslaget fra Arbeiderpartiet blir vedtatt, og at vi følger videre opp i andre sammenhenger for å sikre at den kulturen, disse rammebetingelsene, skal være førende. De som ikke følger de rammebetingelsene – vel, de er «bad guys» i arbeidslivet. Men det er Stortinget som bestemmer hva som er lov, og hva som er ulov, og det må følges opp av Arbeidstilsynet til syvende og sist.

Arild Grande (A) [12:51:17]: Jeg kan jo forstå at Gjelsvik blir frustrert, når det han ønsker skal bli en EØS-debatt, ikke blir det. Og eksempelet han nevner, er ganske unøyaktig, for i den aktuelle dommen i Holship-saken var det ikke fortrinnsretten til havnearbeiderne som ble utfordret. En lang rekke EU-land har en slik fortrinnsrett, og det har også Norge mulighet til å gjennomføre hvis man vil, enten gjennom tariffavtaler eller gjennom at man sikrer det innenfor lovverket. Det har man full mulighet til å gjøre. Det som ble problematisert, og som dommen handler om, er hvorvidt man kan bruke boikott som virkemiddel for å presse gjennom tariffavtale for ansatte i et annet selskap. Konklusjonen til Høyesterett ble at det har man ikke anledning til. Men siste ord er heller ikke sagt i denne saken, da LO har klaget saken inn for Den europeiske menneskerettsdomstol.

Påstanden om at EØS-retten fratar Norge muligheten til å ha en fortrinnsrett for havnearbeiderne, er ikke riktig. Det er rett og slett norske politikere og dagens regjering som har forsømt seg i arbeidet med å sikre at man kan ha en fortrinnsrett for havnearbeiderne. Det må vi ta ansvaret for – og ikke prøve å skylde på at det er EØS-retten som hindrer oss i det.

Forholdet mellom EØS-forpliktelsene og hvorvidt en slik forrang er absolutt, er godt besvart av justisministeren på spørsmålet fra Lundteigen, så det trenger ikke jeg å gjenta. Det er ikke sånn at den er absolutt. Det er – som jeg har pekt på, og som også rapporten som LO har fått utarbeidet, peker på – nemlig sånn at Høyesterett veldig ofte, hvis det konstateres motstrid, må vurde- re i den enkelte saken, og avveie hvilke bestemmelser som eventuelt skal gis forrang, eller som skal vektlegges

tyngst. Det er nettopp i det søkelyset det er viktig at vi får ILOs kjernekonvensjoner inn i menneskerettsloven. Da vil reguleringen av eventuelle motstridsspørsmål stå nedfelt i § 3 i menneskerettsloven, og man vil få en tydeligere vektlegging av innholdet i kjernekonvensjonene. Det er grunnen til at vi fremmer forslaget.

Vi skulle ønske at stortingsflertallet hadde vært med oss på å bidra til – jeg sier ikke at dette er den endelige løsningen – ett skritt i riktig retning for å sikre et ryddig arbeidsliv i framtiden.

Presidenten: Representanten Sigbjørn Gjelsvik har hatt ordet to ganger tidligere og får ordet til en kort merknad, begrenset til 1 minutt.

Sigbjørn Gjelsvik (Sp) [12:54:06]: Forholdet når det gjelder ILO-konvensjon nr. 137 og de registrerte havnearbeidernes fortrinnsrett, ble konkret vurdert av Høyesterett i Holship-dommen. Som jeg siterte i replikkvekslingen med statsråden i stad, ble det bl.a. formulert fra Høyesteretts flertall:

«Uansett hvordan ILO-konvensjon nr. 137 artikkel 3 skal forstås, må den etter EØS-loven § 2 stå tilbake for etableringsretten etter EØS-avtalen artikkel 31.»

Høyesterett markerer altså et klart og tydelig fortrinn for EUs regler.

Så er det helt riktig at norsk høyesterett gjør vurderinger i den enkelte sak, og gjør ulike vurderinger i ulike saker. Men det er heller ikke slik i Norge at det er Høyesterett som har siste ordet. Nei, innenfor EØS-systemet kan EUs regler og EUs fortolkninger trumfe også dommer fra Høyesterett, noe vi har sett med bl.a. reise, kost og losji. Der er en dom fra Høyesterett blitt satt til side. Regjeringen har bøyd nakken, flertallet i Tariffnemnda har bøyd nakken – og sørget for reduserte arbeidstakerrettigheter.

Presidenten: Flere har ikke bedt om ordet til sak nr. 2.

Sak nr. 3 [12:55:22]

Innstilling fra kommunal- og forvaltningskomiteen om Endringer i avhendingslova (tryggere bolighandel) (Innst. 270 L (2018–2019), jf. Prop. 44 L (2018–2019))

Presidenten: Etter ønske fra kommunal- og forvaltningskomiteen vil presidenten foreslå at taletiden blir begrenset til 5 minutter til hver partigruppe og 5 minutter til medlemmer av regjeringen.

Videre vil presidenten foreslå at det blir gitt anledning til inntil fem replikker med svar etter innlegg fra medlemmer av regjeringen, og at de som måtte tegne

seg på talerlisten utover den fordelte taletid, får en taletid på inntil 3 minutter.

– Det anses vedtatt.

Siri Gåsemyr Staalesen (A) [12:56:14] (ordfører for saken): Avhendingsloven er loven som regulerer kjøp og salg av bruktboliger i Norge. En samstemt komité er enig om at vi må ha et lovverk som sikrer en trygg bolighandel. Kjøp og salg av bolig vil for mange være den største økonomiske transaksjonen de gjennomfører i løpet av livet. Derfor er det avgjørende at lovverket som regulerer dette, sikrer en trygg bolighandel med god flyt av informasjon og færrest mulig konflikter. Vi mener derfor det er riktig å heve kompetansen i takstbransjen, slik at kvaliteten på tilstandsvurderinger av boliger blir bedre.

Stortinget har et stort ansvar for at vedtakene fattes med alle fakta og argumenter på bordet, og regjeringen har ansvar for at lovforslagene er godt utredet og grundig belyst fra ulike innfallsvinkler. Når en sak behandles i Stortinget, vil det ofte være slik at ulike interesseorganisasjoner vil ha ulikt syn fordi man vektlegger noen argumenter tyngre enn andre. Stortingspartiene vil ofte stemme ulikt fordi vi har ulike synspunkter på konsekvensene av forslagene fra regjeringen. Slik er politikken. Men sjelden har vi sett at de faglige innvendingene mot et lovforslag har kommet fram så sterkt som til regjeringens forslag til endringer i avhendingsloven. Vi har blitt møtt med innvendinger av en styrke som vi sjelden ser. En mer folkelig tilnærming ville være å si at lovforslaget har blitt slaktet, med tunge juridiske innvendinger.

Bakgrunnen for endringene i avhendingsloven går flere år tilbake i tid. Men noen av forslagene som betegnes som de mest radikale, er dårlig utredet og har blitt presset igjennom av regjeringen på kort tid. Når regjeringen har gjennomført en prosess som mange setter spørsmålsteget ved, og de faglige innvendingene under høringen er så vidt sterke, kan det føre til at lovens legitimitet blir svekket. For Arbeiderpartiets del har vi derfor ikke hatt noe annet valg enn å foreslå at lovforslaget sendes i retur til regjeringen med beskjed om å utrede bedre.

Høyrepartiene prøver i innstillingen å gjøre et politisk poeng av at Arbeiderpartiet har etterlyst en rask revisjon av avhendingsloven, men at vi nå formodentlig har gått bort fra dette fordi vi vil sende lovforslaget tilbake til regjeringen. Ja, det er riktig at Arbeiderpartiet er utålmodig når det gjelder å få på plass lovverk for en tryggere bolighandel, men vi skulle kanskje – selv om det burde vært unødvendig – presisert at revisjonen også skal gjennomføres på en faglig god måte.

Regjeringen sier at lovforslaget vil føre til færre konflikter. Etter vårt syn og flere av høringsinstansenes syn

er det på ingen måte sannsynliggjort fra regjeringens side at det faktisk vil bli konsekvensene av lovforslaget. Tvert imot peker flere på at endringene kan medføre flere konflikter.

Regjeringspartiene kommer nok ikke til å lytte til Arbeiderpartiet, og om ikke regjeringen lytter til Arbeiderpartiets advarsler i denne saken, burde de iallfall lytte til sine egne som advarer sterkt mot lovendringen. En tidligere statssekretær for Fremskrittspartiet i Justisdepartementet setter i en kronikk i Dagens Næringsliv spørsmålsteget ved om Stortinget har fått tilstrekkelig informasjon til å treffe et informert vedtak. Han mener at konsekvensen av lovforslaget fort kan bli flere søksmål og konflikter – stikk i strid med regjeringens antakelser. Hans konklusjon er at grundigere utredninger trengs. Eller som tidligere byrådsleder for Høyre i Oslo, Stian Berger Røsland, tvitret:

«Når endringen av avhendingsloven i dag blir vedtatt i Stortinget, bør regjeringen nomineres til Advokatforeningens ærespris for den mest prosessdrivende lovendringen i 2019 :»).

Sagt på en annen måte: Flere saker vil havne i retts-systemet.

Kjernen i denne saken er at regjeringen har levert et dårlig begrunnet forslag til lovendringer. Da er det ikke noe annet å gjøre enn å sende det i retur. Begrunnelsen for lovendringene er et ønske om færre konflikter i bolighandelen. Mange har hevet stemmen og påpekt at forslagene vil føre til flere konflikter. Disse argumentene lukker regjeringen ørene for.

Vi ønsker en bedre lov på dette feltet. Problemet er at det regjeringen har levert, ikke er forsvarlig å fatte beslutninger på. Vi ønsker et forslag som kunne gjort det tryggere å kjøpe bolig, men det har regjeringen dessverre ikke lagt på bordet.

Vi som lovgivere må være helt sikre på at endringene som gjøres, ikke gir mer usikkerhet og konflikt rundt kjøp og salg av bolig. Arbeiderpartiet foreslår at lovforslaget sendes tilbake til regjeringen, at det blir gjort en bedre jobb med å se på konsekvensene av 10 000 kr-grensen ved mangler, og at vi setter ned et lovutvalg som ser på endringene i avhendingsloven i sammenheng med eierseksjonsloven og borettslagsloven. Vi ønsker å gi en skikkelig vurdering av om eventuelt forsikringsordninger kan bidra til mindre konflikt ved boligtransaksjoner, og at påstandene i proposisjonen om maktforholdet mellom kjøper og selger dokumenteres bedre.

Med dette anbefaler jeg komiteens innstilling.

Mari Holm Lønseth (H) [13:01:27]: Bolig er for de fleste det dyreste og viktigste vi kjøper til oss selv gjennom livet. Til tross for det er dagens regelverk ubalan-

sert, og det gir ikke incentiver for å få alle fakta om boligen på bordet før handelen gjennomføres. Resultatet er at konfliktnivået i bolighandelen har vært høyt i over 20 år.

I tolv år har vi hatt utredninger og diskusjoner om ulike måter vi kan få konfliktnivået ned på. I 2009 var takstlovutvalget ferdig med sin utredning om hvordan forbrukernes rettigheter kunne ivaretas og informasjonstilgangen i bolighandelen økes. Etter den tid har vi gjentatte ganger blitt fortalt at konfliktnivået i bolighandelen er for høyt, bl.a. gjennom rapporter fra Forbrukerrådet. Flere aktører i bolighandelen har påpekt det. Blant dem finner vi Norges Eiendomsmeglerforbund, Huseiernes Landsforbund, Forbrukerrådet og Forbrukertilsynet, og det er mange av de aktørene som i det store og hele stiller seg bak det forslaget som Stortinget i dag skal diskutere. Det er også flere partier som har fremmet saker og forslag i Stortinget og bedt om for- gang.

Resultatet har vi i dag, med denne saken. Sakskomplekset har vært utredet siden 2007 og vært gjennom fire høringer. Nå er det ikke behov for flere utredninger, men mer handling.

En bolig selges vanligvis mellom to likeverdige forbrukere, som oftest med profesjonelle mellommenn. Nettopp fordi bolighandelen handler om store verdier og handelen skjer mellom to forbrukere hvor ingen av dem vanligvis har inngående byggeteknisk kompetanse, trenger vi et balansert regelverk som ivaretar forbrukeren og ansvarliggjør de profesjonelle. Slik har vi det ikke i dag. I dag sitter i praksis kjøperen med en stor del av risikoen selv om det er selgeren som er nærmest til å kjenne objektet og nærmest til å avdekke hva som er feil. Takstmennene sitter uten formelle kompetansekrav, og hvordan tilstandsrapporter brukes, varierer omkring i landet. De profesjonelle frasier seg som oftest ansvaret når tvisten er et faktum.

Regjeringens mål er å styrke forbrukernes rettigheter i bolighandelen og skjerpe ansvaret for de profesjonelle aktørene. Det er nettopp det vi gjør med denne lovendringen. Det stilles krav til kompetanse hos takstmenn, og utformingen av tilstandsrapporten formaliseres. Ansvaret for å beskrive boligens tilstand legges hos den profesjonelle. Det vil ikke lenger være mulighet for å ta uspesifiserte forbehold selv om det fremdeles skal være mulighet til å ta spesifiserte forbehold. Poenget er at selger ikke skal ha noen incentiver for ikke å fortelle hva det er man selger.

Hva som faktisk utgjør en mangel ved boligen, lovfestes i tråd med det som allerede er gjeldende praksis. Boligen har en mangel om den ikke er i samsvar med det kjøperen kunne forvente ut fra boligens synlige tilstand, alder og kjøpesum. Helt synlige feil, feil som selgeren har

opplyst om eller tatt forbehold om, vil altså ikke være en mangel. Kjøperen får en tydeligere plikt til å sette seg inn i den informasjonen som gis, for det skal ikke være mulig å komme etterpå og unnskyldes seg med at man ikke har sett eller ikke har forstått det som har stått. Der som det først foreligger en mangel, må kjøper selv dekke egenandel på 10 000 kr. Under høringen i Stortinget kom det forslag om at egenandelen både burde være høyere, og at den burde være lavere. Derfor mener vi at vi har funnet en god balanse. Vi vil likevel be regjeringen om å følge nøye med på utviklingen i tiden framover og eventuelt komme tilbake til Stortinget med forslag om å endre terskelen hvis det skulle være behov.

Vi har også lyttet til nye innspill om arealavvik. Arealavvik vil etter vårt forslag være en mangel hvis det skyldes feil måling av takstmannen, om det overstiger 2 pst. av arealet i boligen og minst 1 m². Beregning av prisavslag for arealavvik skal gjøres i henhold til gjeldende regelverk.

Dette forslaget vil gjøre det tryggere både å kjøpe og selge bolig fordi informasjonen i bolighandelen blir bedre. Spørsmålet er godt utredet, godt diskutert, og det har vi gjort i over tolv år. Meldingen fra bransjen er klar: Konfliktnivået er for høyt, det er på tide at vi handler.

Med det tar jeg opp forslaget fra Høyre, Fremskrittspartiet og Kristelig Folkeparti i innstillingen.

Abid Q. Raja hadde her overtatt presidentplassen.

Presidenten: Representanten Mari Holm Lønseth har tatt opp det forslaget hun refererte til.

Kari Kjønås Kjos (FrP) [13:06:43]: Opp gjennom årene er det flere av Fremskrittspartiets stortingsrepresentanter som har hatt møter med aktører som har vært fortvilet over omfanget av konflikter ved boligkjøp. Jeg har også hatt møter med mennesker som selv med en boligkjøpsforsikring har lidd store tap og ligget i konflikt i årevis før endelig avslutning har kommet på plass.

Kjøp og salg av bolig er noe de færreste gjør ofte. Vi er ikke eksperter, og det handler om fryktelig mye penger. De fleste av oss opplever gjennom et langt liv å være både kjøper og selger, og vi trenger et lovverk som hjelper begge parter. Det er et problem at kjøperen bærer en betydelig risiko for mangler i kjøps situasjonen – til tross for at det er selgeren som oftest er nærmest til å kjenne objektet best.

Endringsforslaget går ut på å lovfeste at kjøperen skal anses å kjenne til forhold som er tydelig beskrevet i en tilstandsrapport eller annen relevant salgsdokumentasjon. Forslaget fremstår som en naturlig konsekvens av at selgeren får et utvidet ansvar og blir oppfordret til å fremlegge tilstandsrapporter.

Selgeren som eier boligen og kjenner tilstanden i boligen relativt godt, er nærmest til å beskrive tilstanden i boligen. Men selgeren er også forbruker og har sjelden inngående byggeteknisk kompetanse. Derfor trenger vi økt bruk av tilstandsrapporter. De senere årene har bruken av disse blitt mer utbredt. Det er imidlertid ingen krav til verken utformingen av tilstandsrapporten eller de bygningsfagkyndiges kompetanse og kvalifikasjoner. Dette må komme på plass.

Adgangen til å selge boligen «som den er», fjernes. Samtidig er det tydeliggjort at det er adgang til å ta spesialiserte forbehold om boligen. Det er en mangel dersom eiendommen ikke er i samsvar med det kjøperen kunne forvente ut fra bl.a. eiendommens type, alder og synlige tilstand. Det understrekes at kjøperen kjøper en brukt bolig, og at dette har betydning for hvilke forventninger kjøperen kan ha. Dette må ses i sammenheng med kjøperens undersøkelsesplikt, noe som tydeliggjøres i loven.

En egenandel på 10 000 kr er det beløpet kjøperen selv må dekke etter at det er påvist at det foreligger mangel ved boligen. Flere av høringsinstansene hadde synspunkter på denne egenandelen. Noen påpekte at den bør knyttes til kjøpesummens størrelse, noen at egenandelen burde være høyere, mens noen påpekte at det ikke bør være en egenandel. Vi har vurdert innspillene fra de ulike aktørene og konkludert med at disse spriker i alle retninger, uten at noens syn skiller seg særlig ut. I loven gis det en hjemmel for å endre beløpet i forskrift. Vi oppfordrer derfor regjeringen til å følge nøye med på utviklingen og kontinuerlig vurdere behov for justeringer.

Under høringen kom det innspill fra flere instanser om at arealmåling ikke alltid kan gjennomføres på en like nøyaktig måte. Visse boliger er av ulike grunner krevene å måle helt nøyaktig. Flere instanser foreslo å innføre et slingringsmonn for arealavvik, noe regjeringspartiene har imøtegått. Vi fremmer derfor forslag om å innføre et slingringsmonn for arealavvik på 2 pst. av boligens areal, men likevel slik at avviket må utgjøre 1 m².

I proposisjonen er det foreslått å innføre en sjablongmessig utmålingsregel for prisavslag for arealavvik. Flere aktører er kritiske til dette forslaget. Fremskrittspartiet mener at det vil være enklere og mer forutsigbart med en løsning der utmålingen av prisavslag ved arealavvik fortsatt følger de innarbeidede utmålingsreglene som gjelder generelt for prisavslag.

Fremskrittspartiet støtter forslaget om å gi hjemmel til å forskriftsregulere krav til tilstandsrapportene og at det innføres en autorisasjonsordning for bygningsfagkyndige for å sikre tilstrekkelig fagkompetanse. Regjeringen må vurdere behovet for eventuelle overgangsordninger. Tilstandsrapporten bør dekke de delene av boligen som er gjenganger i tvistesaker, og som kan føre

til de dyreste skadene, men som samtidig er relativt billig å undersøke. Derimot er det mindre viktig at tilstandsrapporten beskriver forhold kjøperen selv kan observere på visningen.

Kravene må settes høyt nok til at rapporten får den kvaliteten som er nødvendig for at den skal tjene sitt formål. Samtidig må ikke kravene settes så høyt at prisen på rapporten blir for høy, eller at tilgangen til kvalifiserte sakkyndige blir redusert.

Det er på høy tid at bransjen blir stilt ansvarlig for den jobben de er betalt for å gjøre. Arbeiderpartiet lar seg diktere av aktørene som kan tape på et bedre lovverk, mens regjeringspartiene står fast på forbrukernes side. Vi har med dette satt ned foten for useriøse aktører i eiendomsbransjen.

Willfred Nordlund (Sp) [13:11:42]: Samlet omsetning på det norske boligmarkedet var i 2018 på om lag 340 mrd. kr, og det ble omsatt over 90 000 eiendommer. Det er en betydelig omsetning, og ofte er det kjøpere og selgere som ikke er profesjonelt ledet. Man har nå fått på bordet et forslag til ny avhendingslov, og det har vært et arbeid som har tatt uforholdsmessig lang tid. For Senterpartiet har det vært et mål å prøve å sørge for at vi får et mest mulig enhetlig regelverk, og at vi klarer å bli mest mulig enig, nettopp med bakgrunn i størrelsen på markedet og at denne loven ville ha vært tjent med å ha et bredest mulig flertall. Det er bl.a. på den bakgrunn vi har ment at regjeringen burde ha utredet en del av de tingene som kom fram som kritikk fra flere parter under høringen. Sjelden har vel komiteen hatt en høring som har fått så tydelige tilbakemeldinger av ulike karakter om hva man ønsker seg. Det tyder på at man har gått litt for fort fram i innspurten, det er likevel ingen tvil om at saken samlet sett har tatt for lang tid.

Senterpartiet har kommet til at man bør se på, og få utredet, en del av de konkrete punktene. Senterpartiet ønsker derfor å stemme for det og mener at regjeringen ville ha vært tjent med å prøve å få fram et lovforslag som man klarte å bli mest mulig enig om.

Ifølge Eiendom Norge har vi over 2,4 millioner eiendommer i dette landet, og gjennom året skifter svært mange av dem eiere. Det er en stor transaksjon – for oss her i salen, og for folk som hver dag inngår transaksjoner i hele landet. Det er derfor profesjonalisering av takstbransjen, og av de delene som understøtter boligkjøpere og boligselgere i hele landet, er et mål som et samlet storting står bak. Men man har ulike vurderinger av hvordan man skal gå fram. Likevel ønsker Senterpartiet å uttrykke støtte til at man faktisk får en profesjonalisering av bransjen, men understreker samtidig at det må være muligheter for faktisk å få tak i gode taksttjenester i hele landet, også når man nå går inn for å stramme inn

kravene både til tilstandsrapporter og ikke minst til autorisasjonsordning.

Når det gjelder de konkrete forslagene som Senterpartiet har levert i saken – og når vårt primærstandpunkt om å sende saken tilbake til skikkelig utredning faller, har vi foreslått en annen grense når det gjelder feil og mangler – den såkalte 10 000-kronersgrensen, som til dels har vært omstridt. Det hadde vært formålstjenlig, også for at loven skal stå seg over tid, om man hadde klart å bli enig om at det bør reguleres, f.eks. gjennom G, som vi har foreslått. Det er et nivå som reguleres etter hvert som prisen endres, og det hadde gjort at loven hadde kunnet stå seg over lengre tid. Det er synd at regjeringspartiene ikke kunne være med på det punktet.

I tillegg har vi sett på hvordan markedet fungerer rundt omkring, og vi har kommet fram til at det ville være hensiktsmessig at det faktisk er den konkrete boligen man tar utgangspunkt i når man skal fastsette eventuelt prisavslag som følge av mangel. Det ville ha vært mest hensiktsmessig å gi et prisavslag som hadde gjenspeilet det markedet hadde ment at boligen var verdt, ut fra de forutsetningene man ble kjent med gjennom takstrapportene som forelå, og gjennom opplysningene som megler og selger hadde gitt. Det er et uttalt mål å få et mer balansert forhold mellom kjøper og selger, og det gir Senterpartiet sin tilslutning til.

Med det tar jeg opp Senterpartiets forslag.

Presidenten: Da har representanten Willfred Nordlund tatt opp de forslagene han viste til.

Karin Andersen (SV) [13:16:13] (komiteens leder): Det er helt riktig at dette er en viktig lov som er veldig vesentlig for mange, for det handler om det vi kjøper i livet som koster oss mest.

Etter SVs syn hadde det vært ønskelig å få på plass et lovverk som det var stor grad av enighet rundt. Jeg hører at representanter fra regjeringen argumenterer med at det har vært veldig mange runder før lovforslaget ble fremmet – og det har det vært – men problemet er at man ikke har fjernet de usikkerhetene og den store uenigheten som ligger der. Jeg var overrasket over de sterke reaksjonene, og til dels svært sprikende synspunkter, som kom fra tunge aktører i denne saken da vi hadde høring.

Med litt tungt hjerte har SV vært nødt til å konkludere med at vi ønsker å sende denne loven tilbake fordi usikkerheten er for stor, og fordi man, etter vårt syn, går fra den ene grøfta til den andre, nemlig at i dagens situasjon har kjøper altfor stort ansvar, og i den nye situasjonen vil selger få et altfor stort ansvar.

Kjernen i det vi har vært opptatt av hele tida, er at man får tilstandsrapporter som er av god kvalitet, og at det er bygnings sakkyndige som utfører tilstandsrappor-

tene. Det er det ikke i dag. At det bør være slik, er SV og regjeringen enige om. Men SV mener at vi er nødt til å følge mindretallet i takstlovutvalget, som konkluderte med at det ikke er nok med den type incentiver som regjeringen legger opp til, men at det må være lovregulert. Hvis man gjør det, bør det selvfølgelig samtidig gjøres unntak for boliger der informasjonsbehovet er begrenset, f.eks. boliger som skal rives, et skur e.l.

Det takstlovutvalget sa, som var veldig viktige argumenter for en lovfesting av tilstandsrapporten, er at markedet og aktørene selv ikke har klart å styre informasjonsbehovet på en tilfredsstillende måte, og at det fremdeles vil være frivillig å ha disse tilstandsrapportene, selv om det ligger et incentiv i dette lovverket.

Jeg hørte representanten fra Fremskrittspartiet var oppe og sa at det er begrenset hva en slik takstrapport skal være. Hvis den er for grundig, må en ha revet opp gulvet og åpnet veggen, og at det blir både dyrt og omfattende og sikkert også skadelig. Det argumentet er greit, men ikke argumentet om at hvis vi stiller for høye krav, blir det kanskje for få. Vi er nødt til å ha på plass et nødvendig antall folk som er bygningskyndige, og som har denne type kompetanse, før den nye loven trer i kraft. Det vet vi ikke hvordan regjeringen har tenkt å gjøre, fordi vi ikke kjenner til forskriftene og reglene knyttet til det. Det kan jo bety at man legger denne lista på et sted som gjør at risikoen allikevel blir stor.

SVs siste hovedargument er knyttet til behovet for ulike typer forsikringsordninger. Det har vært etterlyst, særlig Forbrukertilsynet har etterlyst dette. Det er viktig fordi det blir tilbudt mange ulike forsikringsordninger i de rareste forhold, og det er veldig vanskelig for forbrukerne å orientere seg i det markedet. Man bør klarlegge på forhånd hva slags forsikringsordninger som skal til for begge forbrukerne, både kjøper og selger, og ikke minst hva slags forsikringsordninger takstpersonene eventuelt skal ha, for å kunne være sikker på at det ikke oppstår noen store uenigheter og helt uforutsette forhold som kan bety veldig store økonomiske uttelling, i de fleste tilfeller antakeligvis for selger. Når man fjerner denne «as is»-bestemmelsen, legger man et veldig stort ansvar – det blir et tillitsforhold mellom den som selger, og den som er takstperson. Det mener vi er uavklart i loven slik den ligger nå, og det er behov for utredninger av de forsikringsordningene som må på plass hvis det skal bli tryggere bolighandel.

Da tar jeg opp SVs forslag.

Presidenten: Representanten Karin Andersen har tatt opp det forslaget hun refererte til.

André N. Skjelstad (V) [13:21:34]: Bevisste norske forbrukere kan i dag bruke lengre tid på å kjøpe seg en ny tv eller en tørketrommel enn det en bruker på sitt

livs store investering, en ny bolig. Ikke minst er informasjon om disse mindre investeringene svært tilgjengelig. Oppdager en feil eller mangler på produktene, er det som regel problemfritt å få nye varer. Å kjøpe bolig innebærer en betydelig større økonomisk risiko. Det er den største investeringen i de flestes liv – Likevel kan en risikere å kjøpe en bolig en egentlig vet svært lite om, med skjulte mangler og mangelfull informasjon eller rett og slett med feil i takstrapporten.

Den nye avhendingsloven sikrer framtidige boligkjøpere mer informasjon om produktet de vurderer å kjøpe. Selger kan ikke lenger gjemme seg bak at boligen selges som den er. Nå vet vi at en kan dokumentere hvordan boligen faktisk er. Det forbauser meg at nesten halvparten av de folkevalgte i denne sal sier de er uenig i det. Jeg har sittet lenge nok på Stortinget til å vite hvordan opposisjonens rolle kan være. At en alltid skal stå på motsatt side av regjeringen i saker som denne, som slår spesielt ille ut, er forunderlig.

De aller fleste av oss har lest om boligkjøpere som mer eller mindre har kjøpt katta i sekken, og som etter flere runder i rettsalen ikke orker mer. Boligrømmen ble et sant mareritt. Forbrukerrådet kan opplyse om at konflikter knyttet til boligkjøp har eskalert etter at dagens avhendingslov ble vedtatt i 1993. Loven viste seg å favorisere selger, og kjøper ble ofte sittende igjen som den tapende part. Førstegangskjøper er utrolig lite trent i rundene de skal gjennom. De møter folk som driver med dette til daglig, og som de forventer at skal gi dem redelig informasjon. Det kan det godt hende at de gjør, men med en takstrapport, som i flere tilfeller har vært svært mangelfull, er kjøper dømt til å tape. Regjeringen regulerer dette i det nye lovverket som blir vedtatt her i dag – en balanse mellom selger og kjøper.

Forbrukerorganisasjoner som Forbrukerrådet, Huseiernes Landsforbund og Forbrukertilsynet støtter regjeringens forslag. Disse organisasjonene har behandlet og svart på tusenvis av henvendelser fra fortvilte kjøper opp gjennom årene. Få vet bedre enn dem hvilke utfordringer som dukker opp for en kjøper. Det er derfor merkelig å observere at Arbeiderpartiet, Senterpartiet og Sosialistisk Venstreparti vet så mye bedre enn dem som til daglig jobber med problematikken. Når forbrukerorganisasjonene samstemt ønsker en lovendring, kan en virkelig lure på hva motivet til disse partiene er. Svaret er kanskje at en har malt seg opp i et hjørne, eller at en mener at dette er galt uansett – ikke vet jeg. Det jeg imidlertid vet, er at i denne saken, med denne loven, står regjeringen på forbrukers side. Med all den negative oppmerksomheten som har vært, og for mange boligdrømmer som brast, har jeg tro på at loven kommer til å styrke forbrukernes rettigheter. Det føles som den eneste rette siden å stå på.

Venstre sitter som sagt ikke i komiteen, og vi vil støtte forslaget fra Høyre, Fremskrittspartiet og Kristelig Folkeparti.

Torhild Bransdal (KrF) [13:25:31]: Våren 2017 fremmet stortingsrepresentantene Hans Olav Syversen, Line Henriette Hjemdal, Hans Fredrik Grøvan, Kjell Inggolf Ropstad og Geir Sigbjørn Toskedal et representantforslag om tiltak for å styrke forbrukernes rettigheter i handel med bolig. Flere av forslagene ble vedtatt, og den foreliggende proposisjonen svarer på de grunnleggende anliggende fra den gangen.

Jeg er glad for at flertallet har tatt forbrukerperspektivet i denne proposisjonen. Hele grunnen til denne opprydningen var jo at boligkjøpere ikke var godt nok ivaretatt og ble sittende igjen med svarteper. Jeg er mer enn forundret over at Arbeiderpartiet ikke tar dette perspektivet.

Jeg synes Adresseavisen på lederplass oppsummerte det hele godt her om dagen. De gir sin fulle støtte til at vi nå fjerner prinsippet om å selge en eiendom «som den er», og oppsummerer glimrende:

«En billig bruktbil til 20 000 kroner kan godt selges «som den er». Men ved boligsalg til flere millioner kroner bør ikke kjøperen bære en uforholdsmessig stor del av risikoen.»

Det er viktig å minne om at lovendringene regjeringspartiene sikrer flertall for, også legger opp til at det stilles strengere krav til takstmenn, bl.a. gjennom en autorisasjonsordning, som bransjen selv har ønsket. Ny forskrift om minstekrav til tilstandsrapport skal etter planen være på plass før lovendringen trer i kraft. Det er et logisk mål at hele denne prosessen skal føre til at det formidles et sant inntrykk av boligens tilstand, og at prisnivået dermed blir deretter. Det blir ikke ulovlig å selge bolig med feil og mangler, men det blir bedre sikkerhet for kjøper når man vet hva man får, og ikke får steindyre overraskelser rundt neste sving.

En annen problemstilling som har meldt seg i behandlingen av denne saken, er slingringsmonn – for at ikke bagatellmessige avvik og feil skal medføre mer styr enn alminnelig folkevett tilsier. En avveining har selv sagt vært hvor stort et slikt slingringsmonn kan være før det blir et smutthull som kynisk lar seg utnytte. Heldigvis er hoveddelen av aktørene anstendige folk på begge sider av bordet, men lovgiver må ta høyde for at det også finnes kyniske spekulanter i dette markedet.

Vi har derfor landet på en grense på 10 000 kr, som kjøper må dekke selv. Dette var et av mange innspill i høringen. Vi landet på at 10 000 kr var en grei grenseverdi, men at det i lovteksten åpnes for at beløpet kan endres i forskrift, og forutsetter at regjeringen følger med

på utviklingen og gjør forskriftsendringer både ved endringer i boligmarkedet og i kroneverdi.

Noe av det vi har lært gjennom behandlingen, er at oppmåling ikke er en enkel vitenskap. For å unngå mange unødige konflikter legger vi derfor inn et avvik på inntil 2 pst. og 1 m² som et slingringsmonn som gjør at det ikke kan påberopes som en mangel.

Vi har etter beste evne forsøkt å kombinere folkevett med innramminger som sikrer boligkjøper, og la meg sitere gode, gamle Ivar Aasens dikt som har vært sitert fra denne talerstol gjentatte ganger:

«Til Lags aat alle kann ingen gjera;
det er no gamalt og vil so vera.
Eg tykkjer stødt, at det høver best
aa hjelpa den, som det trenger mest.»

Statsråd Jøran Kallmyr [13:29:22]: Kjøp av bolig er for mange den aller viktigste transaksjonen man skal gjøre her i livet. Dersom det oppstår problemer med boligen, kan det få katastrofale konsekvenser for en, både økonomiske og personlige konsekvenser. Det gjelder for både kjøper og selger. Derfor har det vært en sentral målsetting i regjeringens boligstrategi å sørge for et rammeverk for kjøp og salg av boliger som fungerer så godt og knirkefritt som mulig.

Lovsaken Stortinget nå skal ta stilling til, har pågått siden takstlovutvalget ble nedsatt for tolv år siden. Det dreier seg om endringer i avhendingsloven som er etterspurt av både bransjen, forbrukersiden og Stortinget. Alle ser ut til å være enige i at konfliktnivået i bolighandelen er for høyt, og tallene taler også for seg. I 2018 ble det registrert 876 saker etter avhendingsloven i tingrettene. Det utgjør nærmere 6 pst. av alle innkomne saker. Jeg er derfor i dag tilfreds med at vi kan vise til et lovforslag som vil kunne gi bedre informasjonsgrunnlag før boligsalget, og det vil forhåpentligvis føre til færre konflikter i etterkant og en tryggere bolighandel for både kjøper og selger.

Et viktig element i forslaget er at selgeren ikke lenger skal kunne ta «som den er»-forbehold når boligen selges til forbruker/kjøper. I dag er den praktiske hovedregelen at selgeren fraskriver seg ansvaret for alle skjulte feil og mangler. Lovendringen innebærer at man går tilbake til lovens normalordning, som er at selgeren er ansvarlig for avvik fra kontrakten og det kjøperen må kunne forvente. Når selgeren ikke lenger kan fraskrive seg store deler av mangelansvaret, vil det gi selgeren et sterkt incentiv til å komme med all informasjon for å avdekke svakheter ved boligen. Forslaget oppfordrer selgeren til å innhente en tilstandsrapport. Med mer informasjon på bordet i forkant av boligsalget vil det bli mindre å krangle om i ettertid. Samtidig er hensynet til selgeren

ivaretatt gjennom muligheten til å tegne eierskifteforsikring.

Når alminnelige forbehold ikke lenger blir den praktiske hovedregelen, vil den vanlige mangelvurderingen få en større praktisk betydning. Vi har derfor foreslått å lovfeste det såkalte abstrakte mangelbegrepet i avhendingsloven, og det presiseres at boligen har en mangel når den er i dårligere stand enn det kjøperen kunne forvente ut fra boligens alder, type og synlige tilstand. Dette kan gi kjøperen mer realistiske forventninger til boligen. Særlig ved kjøp av en bruktbolig kan ikke kjøperen forvente at alt skal være perfekt.

Et annet tiltak for å justere kjøperens forventning er forslaget om minsteterskel for mangelkrav. Selv om eiendommen har en mangel, må kjøperen dekke kostnader ved dette opptil 10 000 kr. Dette er et sterkt og tydelig signal om at ikke alle småfeil og avvik er en mangel i lovens forstand. Mer realistiske forventninger hos kjøperen vil antagelig føre til en riktigere beslutning og færre skuffelser, noe som igjen kan bidra til å redusere konfliktnivået.

Samtidig som selgeren oppfordres til å innhente en grundig tilstandsrapport og legge fram informasjon, er det også viktig å sørge for at salgsdokumentene faktisk blir lest av kjøperen. Vi har derfor foreslått å lovfeste at kjøperen skal anses å kjenne til forhold som er tydelig beskrevet i tilstandsrapporten, slik at kjøperen ikke kan påberope seg disse forbehold som mangler. I tilknytning til denne bestemmelsen har vi også foreslått en hjemmel til å forskriftsregulere krav til tilstandsrapporter og de bygningssakkyndige som skal utarbeide dem. Det er et sentralt mål med lovforslaget at kjøperen ikke bare skal få mer informasjon, men også skal få bedre informasjon.

Jeg har helt til slutt lyst til å si at det har vært grundige høringsprosesser. Og så er det alltid slik når man skal legge fram en ny lov, og spesielt innenfor eiendomslovsegmentet, at det blir uenigheter. Det har også litt å gjøre med interessene til dem som er uenige. Men vi mener at dette lovforslaget kommer forbrukerne til gode, og at det blir tryggere å kjøpe en bolig i Norge. Det er tross alt en viktig målsetting for regjeringen.

Presidenten: Det blir replikkordskifte.

Siri Gåsemyr Staalesen (A) [13:34:29]: Advokatforeningen påpeker at lovforslaget innebærer en dramatisk omlegging av rettsreglene på avhendingslovens område. Advokatforeningen skriver videre at de av hensyn til en forsvarlig prosess og demokratihensyn anbefaler at lovforslaget bør returneres til departementet for ytterligere utredning. Advokatforeningen mener altså at regjeringen i denne saken bryter med grunnleg-

gende forvaltningspraksis, og at de demokratiske prosessene ikke har vært tatt godt nok hensyn til.

Mitt spørsmål til statsråden blir da: Hvorfor hadde regjeringen så dårlig tid at statsråden ikke kunne ta seg tid til å sende lovproposisjonen på høring?

Statsråd Jøran Kallmyr [13:35:14]: Det har vært flere høringer i denne saken, og Advokatforeningens innspill kom i forbindelse med komiteens høring, slik jeg har forstått det. Det er ikke bare Advokatforeningen, men også bl.a. personer fra BI som har kommet med meninger om at dette er radikale endringer. Det er litt rart at det skal være radikale endringer å gå tilbake til det som er det egentlige utgangspunktet for kjøp og salg i Norge. Dette er en lovendring som gjør at en går tilbake til normaltstanden og forholder seg til kontraktene. Her vil man få mulighet fra selgerens side til å beskrive hva slags kvalitet denne eiendommen har, og man vil fra kjøperens side få mulighet til å få informasjon om denne eiendommen, som selgeren i dag har alle mulige incentiver til å tilbakeholde. Det er utfordringen med dagens lov, og det gjør vi noe med her.

Siri Gåsemyr Staalesen (A) [13:36:12]: Regjeringspartiene gjør i innstillingen et politisk poeng av at Arbeiderpartiet har etterlyst en rask revisjon av avhendingsloven, men at vi nå har gått bort fra dette fordi vi vil sende lovforslaget tilbake til regjeringen. Sjelden har vi sett så sterke faglige innvendinger mot en revidering av et lovforslag i kommunalkomiteen, og mange har påpekt det håpløse i at regjeringen har hatt en mangelfull forankring av og innspillsrunde i forbindelse med dette lovforslaget. Mener statsråden at når Arbeiderpartiet i stortingsalen uttrykker utålmodighet i et lovarbeid, så bør regjeringen bryte god forvaltningspraksis og fremme et lovforslag som ikke har vært ute på høring?

Statsråd Jøran Kallmyr [13:36:57]: Som sagt har denne saken vært ganske grundig forberedt, og det er et arbeid som har pågått siden 2012. Faktisk var det allerede i 2009 et takstlovutvalg som kom med et godt stykke arbeid. I november 2017 ble lovforslaget sendt på en ny, begrenset høringsrunde med høringsfrist 15. januar. Det kom i tillegg til at NOU-en tidligere var sendt på høring. Så jeg mener at denne saken er hørt ganske mange ganger. Det ble også invitert til et eget høringsmøte der aktørene fikk mulighet til å komme med sine innspill.

Willfred Nordlund (Sp) [13:38:05]: Regjeringen er ellers opptatt av å forenkle, å gjøre det enklere både lovmessig og byråkratisk. I denne saken opplever vi at regjeringen er veldig fast bestemt på at vi skal ha et kro-

nebeløp i en lov. Ellers har man fra regjeringens side vært glad for å kunne bruke ulike reguleringsbeløp, som reguleres årlig ved hjelp av statsbudsjettene. Hva er årsaken til at regjeringen i denne sammenheng ikke ser verdien av å legge seg på eksempelvis et G-beløp som reguleres automatisk, kontra det å ha et fast kronebeløp i loven, noe som vil fordre at Stortinget vil måtte gjøre om loven igjen om kort tid?

Statsråd Jøran Kallmyr [13:38:47]: Det er ingen grunn til å gjøre om loven, for i denne loven gir man en fullmakt til departementet om i forskrifts form å fastsette og endre det kronebeløpet i takt med kroneverdistigningen. Så det er ikke nødvendig med noen lovendring for å justere det beløpet.

Willfred Nordlund (Sp) [13:39:04]: Det er ikke akkurat noen forenkling når man velger å regulere beløpet i forskrifts form. Det kunne man ha latt regulere seg selv ved at det f.eks. fulgte et visst G-beløp. Men jeg registrerer at statsråden har et stort behov for å sende ut flere forskrifter på jevnlig basis, og det er jo interessant å merke seg.

Videre ønsker jeg å problematisere dette med sja-blongverdi, som regjeringens opprinnelige proposisjon la opp til, når man skulle fastsette f.eks. prisavslag i forbindelse med mangler ved bolig. Ser ikke statsråden at det ville kommet til å bli en ulikhet rundt omkring i landet og ulikhet mellom tilnærmet like eiendommer, dersom man ikke la til grunn det som eiendommen var omsett for?

Statsråd Jøran Kallmyr [13:39:46]: Nå er det slik at jeg forholder meg til lovforslaget som ligger her nå.

Det er ikke slik at det blir mer byråkratisk av at man har dette i forskrifts form. Jeg tror det er ganske viktig overfor forbrukeren å fastsette et ganske tydelig kronebeløp i stedet for å ha noe som ville hete 0,8 eller 0,9 G. Jeg vet ikke om det ville ha vært tilstrekkelige opplysninger for forbrukeren som skal sette seg inn i dette lovverket.

Karin Andersen (SV) [13:40:25]: SV er veldig opptatt av at i disse sakene er både kjøper og selger forbrukere. Det er ikke profesjonelle selgere heller. Derfor er vi veldig opptatt av at det skal lages grundige og forståelige tilstandsrapporter, som skal være utarbeidet av kompetente bygningsakkyndige, og at de skal avdekke det som rimelig er av feil før boligen legges ut for salg. Hvis det ikke er på plass, skriver Forbrukertilsynet, mener man at endringen vil føre til flere tvister. Da er spørsmålet: Hvilke krav vil bli stilt til disse bygningsakkyndige, og eventuelt når vil regjeringen kunne ha

dette regelverket på plass? For jeg forutsetter at disse reglene ikke skal tre i kraft før alt dette er i orden.

Statsråd Jøran Kallmyr [13:41:24]: Det er ikke som representanten Andersen sier: Reglene skal ikke tre i kraft før det er på plass en forskrift som både regulerer hvordan man skal utarbeide disse tilstandsrapportene, og hvilken type krav man skal ha til dem. Og så er det altså slik at hvis man skal bruke disse tilstandsrapportene, skal de være utarbeidet i henhold til den forskriften som man vil utarbeide for dem. Det er viktig å sørge for at man har gode standarder for hvordan disse tilstandsrapportene skal utarbeides, for dette kommer nå til å bli det aller viktigste informasjonsgrunnlaget for kjøper – men også for selger. For hvis selger får beskrevet en kvalitet, og får tatt opp de manglene som eventuelt er på boligen sin, og får det beskrevet, vil ikke det være en mangel som kjøper kan gjøre gjeldende overfor selger. Og det er jo litt ulikt i forhold til hvordan det er i dag, hvor man ofte havner i en strid fordi kjøper har litt urealistiske forventninger til hvordan en bruktbolig skal være.

Presidenten: Da er replikkordskiftet omme.

De talere som heretter får ordet, har en taletid på inntil 3 minutter.

Willfred Nordlund (Sp) [13:42:40]: Man kunne jo mistenke at justisministeren ikke hadde lest forslaget når det gjelder verdifastsettelse, som i hvert fall Senterpartiet har foreslått i denne saken. Departementet og regjeringen har vært opptatt av at en skal ha en veldig lav verdifastsettelse, og 0,8 eller 0,9 G, som statsråden var inne på, er i hvert fall langt unna den lave verdifastsettelsen som man ellers har vært opptatt av.

Men det jeg egentlig skulle si, var at Senterpartiet er glad for at regjeringspartiene har vært lydhøre for å se på en annen avgrensning når det gjelder hvordan en skal behandle arealavvik, at man har gått bort fra at man skulle ha nulltoleranse for arealavvik. Det har vært kraftige protester mot det fra bransjen, og Senterpartiet er enig i det som er lagt inn i mindretallets forslag i den sammenheng og kommer til å støtte det.

Videre er det sånn at denne loven gjør noen forbedringer i hvordan kjøp og salg av bolig forekommer, selv om Senterpartiet mener at hvis vi hadde hatt en skikkelig høringsrunde, hadde man klart å få en total enighet. Vi har derfor landet på at vi subsidiært kommer til å støtte loven når våre primære endringsforslag faller.

Presidenten: Flere har ikke bedt om ordet til sak nr. 3.

Sak nr. 4 [13:44:00]

Innstilling fra næringskomiteen om Endringer i patentloven mv. (forenklinger) (Innst. 269 L (2018–2019), jf. Prop. 52 L (2018–2019))

Presidenten: Ingen har bedt om ordet.

Sak nr. 5 [13:44:18]

Innstilling fra arbeids- og sosialkomiteen om Representantforslag fra stortingsrepresentant Bjørnar Moxnes om forbud mot innleie av arbeidskraft fra virksomheter som ikke er produksjonsbedrifter (Innst. 267 S (2018–2019), jf. Dokument 8:91 S (2018–2019))

Presidenten: Etter ønske fra arbeids- og sosialkomiteen vil presidenten foreslå at debatten blir begrenset til 3 minutter til hver partigruppe og 3 minutter til medlemmer av regjeringen.

Videre vil presidenten foreslå at det – innenfor den fordelte taletid – blir gitt anledning til inntil fem replikker med svar etter innlegg fra medlemmer av regjeringen, og at de som måtte tegne seg på talerlisten utover den fordelte taletid, får en taletid på inntil 3 minutter.

– Det anses vedtatt.

Per Olaf Lundteigen (Sp) [13:45:03] (ordfører for saken): Jeg vil takke Rødt for at de fortsetter å være med oss på å sette bemanningsbransjen i fokus. Det er en viktig debatt, som må holdes levende. Det er en viktig debatt, som sikrer folkeopplysning, bevisstgjøring og det å få tilbake en kultur for fast ansettelse i de bedriftene som skal ha egne fagfolk.

I denne saken er komiteen uenig etter første linje. Derfor er det ikke noen saksordførermerknader i saken. Senterpartiets standpunkter framkommer i merknader hvor Senterpartiet er med.

Senterpartiet er ikke enig i forslagene fra Rødt. Vi er ikke enig i et lovforslag om at en skal forby bemanningsbransjen i norsk arbeidsliv. Vi mener at bemanningsbransjen har en rolle i å dekke vikariater, og de kan også ha en rolle i å formidle arbeidskraft. Senterpartiet er heller ikke enig i at en i Østlands-området skal ha en særregel for bruk av bemanningselskaper, etter § 14-12 (2) i arbeidsmiljøloven, for de problemene som er i bygg og anlegg i Østlands-området, er ikke vesentlig forskjellig fra de problemer som vi har i andre deler av landet.

Det som for Senterpartiet er det viktigste nå, er at vi arbeider for at Arbeidstilsynet skal få lov hjemmel til å kontrollere at de lovendringene i arbeidsmiljøloven som gjelder fra 1. januar 2019, følges opp. At det kontrolleres og eventuelt straffes på ordinær måte, er Arbeidstilsynets oppgave. Vi har fått beskjed om at regjeringa

kommer tilbake til Stortinget med saken, og det er viktig at det skjer raskest mulig.

Fra 1. januar 2019 er det avklart at bemanningsforetak – som etter Senterpartiets syn bør skifte navn til vikarforetak – skal ha faste ansettelser med lønn mellom oppdrag, slik at de ansatte har forutsigbar arbeidstid, og dermed lønn i et omfang som er forhåndsbestemt før mertid og overtid, og som dermed gir forutsigbarhet for inntekt hver måned. 5–20-prosentkontrakter er etter min forståelse i strid med Stortingets vedtak.

Senterpartiet går altså inn for at en skal avklare at § 14-12 (1) bare skal brukes i henhold til arbeidsmiljøloven § 14-9 (2b). Vi går inn for at 14-9 (2f) skal ut. Vi går imot at bemanningsbyråer skal bli opplæringsbedrifter. Vi går også inn for at det skal være et reelt vikarbehov som gjelder.

Jeg tar opp de forslagene der Senterpartiet er medforlagsstiller.

Presidenten: Representanten Per Olaf Lundteigen har tatt opp de forslagene han refererte til.

Arild Grande (A) [13:48:22]: Arbeiderpartiet ønsker et trygt og rettferdig arbeidsliv, med hele faste stillinger og en lønn man kan leve av.

Utviklingen i arbeidslivet i dag går på mange områder dessverre i feil retning. Vi har fått signaler og rapporter fra særlig byggebransjen, men også fra ulike andre bransjer og fra ulike deler av landet om at innleie brer om seg på stadig flere områder, innleie hvor man bruker billig – gjerne utenlandsk – arbeidskraft, som fortrenger faste ansettelser og norske lønns- og arbeidsvilkår.

Det var bakgrunnen for at fagbevegelsen samlet seg utenfor Stortinget i bønn om at politikkerne lytter og ser hva som foregår i norsk arbeidsliv. Regjeringspartiene ignorerte advarslene, men stortingsflertallet – det var før Kristelig Folkeparti gikk inn i regjering og ut av norsk arbeidsliv – trumfet gjennom betydelige innstramminger i innleieregelverket.

Vi hadde godt håp om at bemanningsbransjen og arbeidslivet skulle følge de nye bestemmelsene, som innebærer at innleie kun skal være mulig for virksomheter bundet av landsomfattende tariffavtaler, med fagforening med innstillingsrett, og at det skal gjøres avtale med tillitsvalgte om innleie. Men umiddelbart, da det nye regelverket trådte i kraft 1. januar i år, så vi at det poppet opp både nye virksomheter og nye kontraktbestemmelser, som var bevisste forsøk på å sno seg unna regelverket, kontrakter på 5 pst. – enkelte steder helt ned mot 3 pst. – hvor man er forpliktet til å forholde seg til én arbeidsgiver og ikke får ta på seg oppdrag fra andre. Man ser at virksomheter som har som eneste forretningsidé å vinne anbud, finner smutthull i regelverket for å definere at de har et midlertidig og uforutsett be-

hov for arbeidskraft. Det er en utvikling i arbeidslivet som vi slett ikke vil ha. Det er en bevisst strategi for å lure seg unna det norske regelverket. Det er med på å smuldre opp noe grunnleggende i arbeidslivet, som handler om trygghet for lønn, trygghet for arbeid.

Det har gått så langt at vi ser oss nødt til å fremme forslag om forbud mot innleie i Oslofjord-området, men også i de mest utsatte bransjene og områdene i Norge, og å fremme forslag om å redusere bemanningsbransjen til å være det som var utgangspunktet, nemlig å levere rene vikariater til arbeidslivet og ikke fortrenge faste ansettelser. Vi kommer tilbake til eksemplene – som nylig er vist på NRK – på hvordan dette utnyttes og bevisst lures unna regelverket ved Veterinærinstituttet på Ås.

Presidenten: Vil representanten ta opp forslag?

Arild Grande (A) [13:51:35]: Jeg vil ta opp de forslagene som Arbeiderpartiet og Sosialistisk Venstreparti står bak.

Presidenten: Representanten Arild Grande har da tatt opp de forslagene han refererte til.

Heidi Nordby Lunde (H) [13:51:53]: Det er bare ett år siden Stortinget behandlet en sak om innleie, da det særlig i bygg- og anleggsbransjen i Oslo-området var en stor andel innleie, som brøt med hovedregelen om faste ansettelser og flere grunnleggende forutsetninger i arbeidsmiljøloven. Det ble derfor vedtatt flere innstramminger i adgangen til innleie, og det nye lovverket trådte i kraft 1. januar i år. Reglene som ble skjerpet i fjor, innebærer bl.a. at bruken av avtale om fast ansettelse uten garantilønn ikke kan videreføres. Representantforslaget hevder at bemanningsbransjen «legger opp til å omgå lovendringene». Jeg kan ikke se at det er grunnlag for å påstå dette, og har lyst til å legge til at selv om det er politisk opportunt å generalisere ut fra enkelt-eksempler, er det et dårlig grunnlag for politiske beslutninger.

Selv om vi ser en økning i bruken av innleie i deler av bygg- og anleggsnæringen, viser kartleggingen av bruken av innleie i norsk arbeidsliv at dette samlet sett ikke utgjør mer enn 1,5–2 pst. av alle sysselsatte. Faste, hele stillinger er og skal være hovedregelen i norsk arbeidsliv. Vi ser dessuten at bruken av midlertidige ansettelser har gått ned og nå er lavere enn under forrige regjering, arbeidsledigheten har ikke vært så lav på 10 år, og andelen som jobber deltid, er synkende.

At norsk arbeidsliv hovedsakelig er godt, trygt og anstendig, betyr ikke at vi ikke finner eksempler på uakseptable arbeidsforhold og arbeidslivskriminalitet, men vi løser ikke brudd på lover med flere lover, men vi gjør det gjennom bedre oppfølging av dem vi har. Departe-

mentet er i gang med å utrede tiltak for bedre kontroll og håndheving av ulovlig innleie, og det tas sikte på å sende ut et høringsnotat om dette i løpet av våren 2019. Dette kommer på toppen av innsatsen mot arbeidslivskriminalitet, som under denne regjeringen er trappet betydelig opp, gjennom opprettelsen av syv sentre mot arbeidslivskriminalitet, strengere straffer og høyere bøter for dem som bryter lover og regler, krav om lærlinger på alle bygg- og anleggsprosjekter som det offentlige betaler for, for å nevne noe.

Så har jeg lyst til å minne om at norsk næringsliv også ønsker et trygt og godt og ryddig arbeidsliv, med like konkurransevilkår for alle. Jeg har sagt det før og sier det igjen: De fleste bedriftseiere i Norge har barn i samme barnehage som sine ansatte og kjøper melk på samme lokalbutikk. De ønsker konkurransedyktige forhold, de ønsker fjerning av formuesskatt og mulighet til å leie inn arbeidskraft. Norske bedrifter ville blitt drevet konkurs om de skulle konkurrere med useriøse selskaper som driver rovdrift på sine ansatte. Så vi står sammen i kampen mot useriøst arbeidsliv. Men et forbud mot innleie gir for lite fleksibilitet når det gjelder virksomhetenes behov for å ta unna arbeidstopper, vikariater og sykefravær.

Det gjennomføres nå kartleggingsprosjekter i samarbeid med partene i arbeidslivet for å følge med på utviklingen. Det er et felles ansvar for alle parter i arbeidslivet å bidra til etterlevelse av regelverket, og partene jobber for at bedriftene ikke skal tilby stillingsprosjekter ned mot 5–10 pst.

De nye reglene har kun virket siden nyttår, og vi mener det er for tidlig å konkludere med at det er behov for flere tiltak. Derfor anbefaler Høyre å stemme nei til forslaget.

Erlend Wiborg (FrP) [13:55:07] (komiteens leder): For knapt et år siden hadde vi en tilnærmet lik debatt som den vi ser konturene av her i dag. Regjeringen foreslo i fjor endringer i arbeidsmiljøloven for å sikre at hovedregelen om fast ansettelse ligger fast, og for å tydeliggjøre definisjonen av fast ansettelse. Det ble også gjort flere målrettede grep for å rydde opp i utfordringer særlig knyttet til innleie i bygg- og anleggsbransjen i Stor-Oslo. Innstrammingen trådte i kraft i januar i år. Den 5. mars ble det fremmet forslag fra Rødt der en etter tre måneders virkningstid konkluderer med at innleiereglene ikke blir overholdt, og vil gå over til forbud. Det er, etter mitt skjønn, ikke mulig å ta seriøst.

Vi vet at det har vært utfordringer knyttet til innleie i bygg- og anleggsbransjen i Oslo-området de senere årene. Det var også derfor vi satte i gang nødvendige tiltak i fjor. Vi vet at det har vært behov for en tydelig definisjon av fast ansettelse, med f.eks. krav om forutsigbarhet for

arbeid. Derfor gjorde vi de nødvendige presiseringene i fjor. Vi vet at arbeidslivskriminalitet er og har vært en utfordring over tid. Derfor har vi gjort en rekke grep de siste årene for å styrke kampen mot useriøse aktører, f.eks. gjennom a-krimsentrene.

Det er spesielt å få et slikt forslag om forbud mot innleie nå, kun kort tid etter at fjorårets vedtak er trådt i kraft. Konklusjonene som trekkes, kan ikke trekkes etter så kort tid. Til det har tiden vært for knapp. Det er heller ikke slik som Arbeiderpartiet og flere hevder i saken, at innleie og adgangen til midlertidige ansettelser er et generelt problem. Det kan vi fastslå, for vi har sett virkningen over tid. Vi vet imidlertid at andelen innleie via byrå har vist seg å være rimelig stabil, på om lag 1,5–2 pst. av årsverkene i landet. Vi vet også at andelen midlertidige ansettelser ikke er høyere nå enn tidligere. Jeg vil derfor sitere fra en faktasjekk på faktisk.no fra 8. februar 2018:

«Med utgangspunkt i 2017-tallene finner vi at det generelt sett ikke er dekning for å påstå at det er mer vanlig med midlertidige ansettelser enn før.»

Fremskrittspartiet er opptatt av at både arbeidstaker og arbeidsgiver opplever gode og trygge rammer for sitt virke. Det har vi sørget for gjennom endringene vi gjorde i fjor. Vi har sikret nødvendig fleksibilitet for arbeidsgiverne, større forutsigbarhet for innleide og tydeliggjort definisjonen av fast ansettelse. Skal det vurderes nye tiltak, må det være på bakgrunn av faktiske endringer som gir grunn til bekymring. Det er ikke situasjonen i dag.

Solfrid Lerbrekk (SV) [13:58:17]: Igjen har me denne saka oppe til diskusjon, og igjen er det steile frontar i Stortinget om kor trygt eller utrygt arbeidslivet skal vera for den enkelte. Det vert nok ikkje siste gongen i denne perioden. Det er framleis slik at bemanningsbransjen har eit sterkt grep om arbeidsformidlinga, og det er framleis slik at lovendinga som vart vedteken i fjor sommar, vert omgått av bedriftene.

På NRK måndag kunne ein lesa om Statsbygg som i sine anbudsprosessar pressar prisane ned og ikkje vil vedkjenna seg ulovlegheitene som føregår på deira egne byggeplassar. Dette viser kor stort behovet er for at Stortinget no strammar inn reglane i heile arbeidslivet for å sikra at den enkelte arbeidstakaren vert rettferdig behandla. Bemanningsbransjen driv nemleg ikkje med verdiskaping. Det einaste formålet med bransjen er kjøp og sal av arbeidstimar på kostnad av dei som utfører jobbane til fordel for sjefar og direktørar.

Tidlegare i vår vart det sett lys på eit tema som eg har vore bekymra for i lang tid, nettopp ønsket til bemanningsbyråa om å få kloa i lærlingordninga. Dette ønsket har dei av ein grunn, og det er at namnet «lærebedrift» er eit kvalitetsstempel som gjev anledning til å vinna meir

frå ein marknad som trass alt har tydelege plussfaktorar for dei som er godkjende og aktive lærebedrifter. Eg har sjølv sete i y-nemnd og diskutert denne problemstillinga. Det svaret eg fekk frå Jan Tore Sanner på spørsmål om opning av regelverket, burde bekymra dei fleste av oss som er opptekne av kvalitet i fagopplæringa.

Vidare i denne saka er SV med på alle forslag som vil medføra ei struping av bemanningsbransjen. SV er ikkje fornøgd før bemanningsbransjen er ute av norsk arbeidsliv. Vårt mål er at alle arbeidsfolk skal ha ei trygg, heil, fast og direkte tilsetjing, der det også ligg betre til rette for at folk tør å organisera seg, men våre forslag vert dessverre nedstemte igjen.

Jon Gunnes (V) [14:01:08]: Nok engang vil Rødt forby en hel bransje basert på en konstruert debatt. Innleie er ingen trussel mot det seriøse arbeidslivet. I dag utgjør innleie i norsk arbeidsliv totalt 1,5 til 2 pst. av de sysselsatte. Samtidig er det nok riktig at andelen er høyere i bygge- og anleggsbransjen. Det er bl.a. på det grunnlaget vi akkurat har vedtatt å innføre nye regler som skjerper vilkårene for innleie.

For Venstre er det viktig at veien inn i arbeidslivet blir lettere for alle de gruppene som i dag holdes utenfor. Vi vil senke terskelen for å komme i jobb. Samtidig må målet være hele stillinger for så mange som mulig, og at alle skal ha gode, forutsigbare vilkår for arbeidet sitt. For oss går likevel ikke veien til fast ansettelse og heltidsstillinger gjennom totalforbud mot innleie, mindre stillingsbrøker eller kortere kontrakter. Forbud betyr nemlig i verste fall at mange av disse menneskene aldri får en sjanse og aldri får prøvd seg. For selv om det går godt i Norge og sysselsettingsgraden øker, står én av fem i arbeid før alder utenfor arbeidslivet.

Venstre jobber for et trygt arbeidsliv for alle som kan og vil jobbe – at alle disse får plass. Derfor prioriterte vi inkluderingsdugnaden da vi gikk inn i regjeringen i fjor. Det betyr et bredt sett med virkemidler for å inkludere mennesker som av ulike grunner ikke har fått plass i arbeidslivet. Poenget er: Vi finner løsninger der andre finner forbud.

For Venstre er det helt grunnleggende at arbeidstakere som blir leid ut, blir likebehandlet med de ordinære ansatte som gjør samme arbeid. Vi må jobbe for å hindre misbruk. Dersom loven ikke blir fulgt, kan kontroller og sanksjoner være vel så viktig og effektivt som forbud. Derfor satser vi på det aktive arbeidet mot arbeidslivskriminalitet. Denne regjeringen har opprettet syv arbeidskrimsentere i hele landet.

Vi skal ha et seriøst arbeidsliv, men Venstre mener bekymringen først og fremst bør rettes mot dem som står utenfor arbeidslivet, ikke mot dem som har fått foten innenfor, om det så er i innleiebransjen.

Magne Rommetveit hadde her teke over presidentplassen.

Bjørnar Moxnes (R) [14:04:13]: På Dagsrevyen i går ble det avslørt massiv innleie på en av Norges største byggeplasser, det nye veterinærbygget på Campus Ås, der staten er byggherre, med opp mot 60–70 pst. innleie på elektroarbeidet. Statsbygg innrømmer i innslaget at de også har avdekket, når de har kontroller på byggeplassene, at urovekkende mange arbeidere har små brøkstillinger.

Dette er bare ett av mange eksempler på at innleie av arbeidskraft på byggeplasser rundt Oslofjorden er ute av kontroll. Samtidig tvinner regjeringen tommeltotter og er selvtilfreds i sine uforpliktende festtaler om den norske modellen. Men hvor er den faste ansettelsen på statens egen byggeplass, den som gjør at folk kan få boliglån i banken? Hvor er lærlingene? Hvor er stillingsvernet? Hvor er de organiserte arbeiderne? Ja, hvor er den lovpriste norske modellen blitt av?

Den blir fjernet av bemanningsbyråene og av EØS-avtalens frie flyt. Som tillitsvalgt Jan-Ole Evensen i EL og IT Forbundet sier det: Dette er en dødsspiral for arbeidslivet vårt. Anniken Hauglie slår på sin side ring om bemanningsbransjen – en bransje bygd på løsarbeid. Det er selve forretningsmodellen for disse byråene.

Det som nå trengs, er handling, ikke de borgerliges handlingslammelse. I dag behandler Stortinget et forslag fra Rødt om

1. å forby innleie fra bemanningsbyråer generelt
2. som et strakstiltak, å få vekk innleie fra byggebransjen rundt Oslofjorden

Dessverre stemmer de borgerlige partiene nei til begge forslagene i år, mot bedre vitende. Fra 1. januar ble regelverket strammet inn for bemanningsbyråene. Så viser de at de fortsatt ikke vil føye seg, men omgår loven systematisk. På den store Fafo-konferansen i går var byggebransjen selv svært kritisk til den store innleien av arbeidskraft. Jon Sandnes i Byggenæringens Landsforening sa at det har vært en halvering av antallet fast ansatte hos entreprenørene i Oslo-området fra 2007 til 2015. Konsekvensen er en deklassering av håndverksbransjen. Dette burde Høyre ha lyttet nøye til. Det er NHOs egen landsforening for byggebransjen som sier dette.

Spørsmålet er: Når vil Høyre, Fremskrittpartiet, Venstre og Kristelig Folkeparti våkne? Når vil de gå inn for tiltak som får bukt med problemet, og stemme for våre forslag?

Statsråd Anniken Hauglie [14:07:26]: I innstillingen fremmes det ulike forslag om forbud og begrensninger i adgangen til å leie inn arbeidskraft. Forslagene vil svekke den fleksibiliteten i korttidsarbeidsmarkedet som er viktig både for arbeidsgivere og for arbeidstakere.

Vi har et velorganisert arbeidsliv der nærmere 80 pst. av alle arbeidstakere har fast stilling på fulltid eller i lang deltid. Men også for disse oppstår det sykefravær og behov for permisjoner som gjør det nødvendig å skaffe annen arbeidskraft som en midlertidig erstatning. Også virksomhetene trenger fleksibilitet for å ta unna uforutsette arbeidstopper, og det er heller ikke alltid slik at det finnes tilstrekkelig arbeidskraft lokalt. Forslagene om innleieforbud synes ikke å forholde seg til denne praktiske virkeligheten i norsk arbeidsliv.

Innleie er et supplement, og slik ønsker vi at det skal være. I fjor ble det utført om lag 2,5 million årsverk i norsk arbeidsliv. Arbeidstakere som ble utleid fra bemanningsbyråene i NHO, utførte 28 500 årsverk. Det er ingen høy andel av totalen.

Det er bred enighet om at innleie ikke skal benyttes som en del av den faste bemanningen. Vi har sett en uheldig utvikling i deler av byggenæringen, med økende permanent innleiebruk. Derfor er også regelverket strammet inn. De nye reglene har, som flere har påpekt, kun virket siden nyttår.

Håndhevingen av innleiereglene skal styrkes. Som Stortinget er orientert om tidligere, tar regjeringen sikte på å sende ut et høringsnotat med forslag som gjelder styrket håndheving, om kort tid. Departementet gjennomfører også kartleggingsprosjekter om utviklingen i bruken av innleie, i samarbeid med partene i arbeidslivet.

Et mindretall i komiteen ønsker å styrke offentlig arbeidsformidling. Nav utvikler løpende en effektiv arbeidsformidlingstjeneste, som bl.a. omfatter bedre digitale tjenester og markedskontakter og markedsteam for å få mer kunnskap om arbeidsgivernes behov. Nav inngår også bedriftsavtaler om bistand med rekruttering og samarbeid med bemanningsbransjen. Det er viktig i en situasjon med økende knapphet på arbeidskraft.

Presidenten: Det vert replikkordskifte.

Arild Grande (A) [14:10:08]: På Dagsrevyen i går kom det fram at en bedrift som fikk kontrakt på elektrikerarbeidet på Campus Ås, R2S, ble opprettet for å få nettopp denne kontrakten. Daglig leder bekrefter om lag 60–70 pst. innleide, og viser til arbeid av midlertidig karakter som grunnlaget for at dette skal være lovlig. I Prop. 39 L for 2014–2015, om bl.a. midlertidige ansettelser, står det at arbeidsgiveren kan ansette midlertidig for topper som ikke er sesongavhengige, dersom det dreier seg om kortvarige og uforutsette situasjoner. Men statsråden at det er riktig tolkning av loven at en bedrift som opprettes ene og alene med det formål å vinne et anbud, kan bruke over 50 pst. innleid arbeidskraft, med begrunnelse i at det har oppstått et midlertidig og uforutsett behov?

Statsråd Anniken Hauglie [14:11:04]: Jeg kjenner ikke saken utover det som jeg har fått referert fra Dagsrevyen. Slik den er presentert, høres det utvilsomt ut som det ikke er i tråd med loven, men om det er det eller ikke, har jeg ikke mulighet til å svare på, da jeg ikke kjenner til detaljene i saken. Det er viktig at Statsbygg, på samme måte som alle andre virksomheter, passer på å følge loven, og at de også passer på at de som de kjøper tjenestene av, altså underleverandører, følger loven. Det er en del av det ansvaret man har. Denne saken er vanskelig å svare på, men jeg forutsetter selvfølgelig at Statsbygg passer på at kontraktene deres er i tråd med det som er lovens intensjon, og at man ikke omgår det som er hensikten.

Arild Grande (A) [14:11:51]: I den nevnte proposisjonen står det:

«Arbeidsgiver kan videre ansette midlertidig for topper som ikke er sesongavhengige, dersom det dreier seg om kortvarige, uforutsigbare situasjoner. Det er imidlertid ikke anledning til å ansette midlertidig for å avhjelpe generelle eller jevne variasjoner i ordretilgang eller ved usikkerhet om eventuell fremtidig reduksjon i arbeidsmengde, med sikte på omorganisering eller lignende. Organisering av arbeidet i prosjekter eller enkeltstående oppdrag vil ikke i seg selv være nok til å begrunne midlertidig ansettelse etter arbeidsmiljøloven.»

Står regjeringen fortsatt på denne politikken? Er dette gjeldende tolkning av lovverket fortsatt? Det vil jeg gjerne at statsråden kan bekrefte. I stedet for ansvarsfraskrivelse og å peke på Statsbygg lurer jeg på: Hvilke konkrete grep vil statsråden selv ta for å forsikre seg om at slikt misbruk av regelverket stanses?

Statsråd Anniken Hauglie [14:12:48]: Regjeringen har ikke gjort noen endringer av loven etter at det som representanten Grande refererte her, ble skrevet. Det er dette som er gjeldende rett. Om den kontrakten som det refereres til, altså den som det ble referert til i Dagsrevyen, er i strid med loven, kan ikke jeg svare på. Jeg kjenner ikke detaljene utover det som jeg har fått referert fra innslaget. Jeg ser at Statsbygg er uenig i det som ble nevnt. Jeg kjenner ikke detaljene i det. Men, som jeg sier, jeg forutsetter at Statsbygg, som alle andre virksomheter, private og offentlige, passer på og følger opp at deres kontrakter er i tråd med loven. Jeg forventer at Statsbygg, som alle andre selskaper, rydder opp i den grad det stilles spørsmål ved om kontrakten er lovlig, slik at all tvil kan legges til side. Jeg føler meg ganske trygg på, nå som det er blitt oppmerksomhet rundt dette anbudet, at Statsbygg går inn i kontrakten og kontrollerer om avtalen er i tråd med lovverket, og om underleverandørens avtale er i tråd med lovverket.

Per Olaf Lundteigen (Sp) [14:13:57]: Sammen med representanten Heidi Nordby Lunde var jeg i går på Fafo's årskonferanse. Der opplevde jeg en gnistrende samkjørt forestilling mellom Jonas Bals i LO og Jon Sandes, leder for Byggenæringens Landsforening, i NHO. Det var et gnistrende fellesskap om faste ansettelser, med lærlinger, fordi det ga langsiktighet og økt produktivitet. Det var virkelig handling for den norske modellen. Det var tillit og langsiktighet.

Mitt spørsmål er: Vil statsråden arbeide for å legge til rette for å fase ut bruk av bemanningsforetak etter arbeidsmiljøloven § 14-12 (2), der bemanningsforetak kan erstatte faste jobber i en rekke bransjer bare man har avtale med fagforening med innstillingsrett? Det gjelder bygg og anlegg, verkstedindustrien, næringsmiddelindustrien og renhold.

Statsråd Anniken Hauglie [14:14:59]: Først vil jeg si at jeg deler det gnistrende engasjementet for et trygt, seriøst arbeidsliv som tar inn lærlinger. Det er også bakgrunnen for at denne regjeringen endret anskaffelsesregelverket, hvor man nettopp sa at man skal ta inn lærlinger ved offentlig anbud. Dette var et initiativ som det borgerlige byrådet tok først, i det lokale anskaffelsesregelverket, fordi vi er opptatt av at vi skal bruke den offentlige innkjøpsmakten til bl.a. å kunne ta inn lærlinger. Det engasjementet deler jeg fullt ut, både med Jonas Bals og med Jon Sandnes i BNL.

Til spørsmålet om regjeringen vil ta initiativ til å endre lovverket på de punktene som Lundteigen refererte, er svaret nei. Vi har ingen planer om å gjøre noen endringer i lovverket på det området nå. Vi mener det er viktig at man har muligheten til å kunne leie inn arbeidskraft, og vi mener at bemanningsbyråene utgjør et viktig supplement i dagens arbeidsliv.

Solfrid Lerbrekk (SV) [14:16:14]: Eg er fullt klar over at lærlingordninga ligg litt i grenselandet mellom utdanning og arbeid, men det å ha fagarbeidarar av god kvalitet i alle fag reknar eg med òg er i arbeidsministerens interesse. Eg reknar også med at arbeidsministeren fekk med seg tilfellet der Adecco nyleg søkte om å verta lærebedrift i Oslo, for så å trekkja søknaden då det vart støy rundt dette. Eg vil gjerne høyra kva arbeidsministeren tenkjer om at det vart slik i dette tilfellet, og om arbeidsministeren ser for seg kva utfordringar eit læreløp i ein bemanningsbedrift kan medføra?

Statsråd Anniken Hauglie [14:17:00]: Som representanten Lerbrekk sier, er dette et område som i utgangspunktet ligger under en annen statsråd, men jeg kan kanskje få lov til å reflektere over de mer generelle betraktningene rundt spørsmålet. Jeg merker meg for

så vidt at kunnskapsministeren har sagt at han skal utrede spørsmålet videre.

Det er vanskelig å se for seg at et bemanningsbyrå kan ta inn lærlinger på områder som de selv ikke har produksjon på. Det er vanskelig å se for seg at man skal kunne følge opp en lærling på områder man selger tjenester til, men det er fullt mulig å se for seg at et bemanningsbyrå kan ha lærlinger i f.eks. kontorarbeid. Det er fullt mulig, rett og slett fordi man også har kontorarbeid i selve bemanningsbedriften, men dette skal nok kunnskapsministeren utrede videre. I et lærlingløp er det nemlig viktig at lærlingen får tett og god opplæring i det faget man skal få opplæring i, og det forutsetter selvfølgelig også tilstedeværelse av ansatte som kan følge opp den aktuelle lærlingen.

Bjørnar Moxnes (R) [14:18:23]: I et brev til Stortinget innrømmer statsråden at det har vært en tydelig økning i bruken av innleie i deler av bygge- og anleggssnoringen. Statsråd Hauglie sier også at hun selvsagt vil følge nøye med på hvordan praksis utvikler seg, og fortløpende vurdere behovet for tiltak. Så ser vi at innleieandelen ikke går ned, og at bemanningsbyråene omgår de nye innleiereglene ved å tilby sine arbeidere bitte små stillingsbrøker. Det siste fikk vi bekreftet fra Statsbygg på Dagsrevyen senest i går. Jeg lurer kort og godt på hva ministeren vil gjøre, helt konkret, for å få innleieandelen ned og stillingsbrøkene opp.

Statsråd Anniken Hauglie [14:19:11]: Det kan kanskje være verdt å minne om at representanten Moxnes og undertegnede nok har et litt ulikt verdensbilde og litt ulik agenda når det gjelder synet på privat eierskap og privat eiendom, men det er en realitet at det er relativt lite innleie i Norge, mellom 1 pst. og 1,5 pst., stabilt over tid. Midlertidige ansettelser går ned, heltidsansatte går opp, ledigheten går ned, sysselsettingsandelen går opp, så det er veldig mange positive utviklingstrekk som vi alle skal være glad for. Så kan man stille spørsmålet: Hvor høy skal andelen være? Jeg mener det er viktig at bedrifter og virksomheter – offentlige som private – har muligheten til å leie inn arbeidskraft når det er behov for det. Hvis man skulle forby innleie f.eks., ville både helse- og sosialsektoren, sykehussektoren, pleie og omsorg, utdanningssektoren og barnehagesektoren få store problemer med å dekke de lovpålagte tjenestene som de er forpliktet til å gi til innbyggerne.

Presidenten: Replikordskiftet er omme.

Dei talarane som heretter får ordet, har ei taletid på inntil 3 minutt.

Per Olaf Lundteigen (Sp) [14:20:31]: Det er framgang når opposisjonen og fagbevegelsen greier å presse

regjeringa til å fase ut bruk av bemanningsforetak ved offentlig innkjøp etter arbeidsmiljøloven § 14-12 (2). Det er her opplagt langt større muligheter til å fase det ut, for offentlige innkjøp er enorme, ikke minst innenfor bygg og anlegg. Vi har altså kommet dit at regjeringa blir presset til å fase det ut i praksis, men fortsatt ikke er interessert i å ta vekk arbeidsmiljøloven § 14-12 (2). Noe av begrunnelsen for det er sikkert at også Arbeiderpartiet hittil har støttet at vi skal ha arbeidsmiljøloven § 14-12 (2), som gir mulighet til å erstatte faste jobber med folk fra bemanningsselskap.

Ellers var det interessant å oppleve statsrådets argumentasjon for fleksibilitet. Senterpartiet er også for en viss fleksibilitet i arbeidslivet. Det statsråden trakk fram, var sjukefravær og permisjoner. Det er ikke noe problem at vikarbyråer kan dekke opp det etter § 14-12 (1), jf. arbeidsmiljøloven § 14-9 (2) b. Det er helt greit, og det er Senterpartiets standpunkt. Så sa statsråden at en skulle dekke opp arbeidstopper. Det er også i dag lovlig etter § 14-12 (1), jf. arbeidsmiljøloven § 14-9 (2) a. Så ingen av de forslagene som statsråden var inne på når det gjaldt fleksibilitet, angikk det som nå er det største problemet, nemlig arbeidsmiljøloven § 14-12 (2), hvor ordinære stillinger i en rekke bransjer blir erstattet med folk fra bemanningsselskaper.

Ellers vil jeg bare presisere til John Gunnes fra Venstre: Senterpartiet går ikke inn for noe totalforbud mot bemanningsbyråer. Senterpartiet ønsker at vi ikke lenger skal ha bemanningsbyråer, men vikarbyråer, som nettopp skal dekke opp vikariater, § 14-9 (2) b i arbeidsmiljøloven.

Så til representanten Arild Grande, som sa at Arbeiderpartiet ønsker å avgrense bemanning til vikariater. Da er det store spørsmålet: Hvorfor støtter ikke Arbeiderpartiet forslag nr. 6, fra Senterpartiet og Sosialistisk Venstreparti, hvor vi skriver at en skal ha

«forbud mot generell utleie av arbeidskraft fra bemanningsselskaper, slik at kun utleie ved reelt vikarbehov eller utleie mellom produksjonsbedrifter tillates.»

Jeg vil tro at det som er dratt fram her, også fra representanten Grande, om Statsbygg og Campus Ås, nettopp er at Statsbygg benytter muligheten til å ha innleide selskaper etter § 14-12 (2), som gjelder tidsbegrenset innleie. Her står antakelig Statsbygg på trygg grunn fordi også Arbeiderpartiet støtter § 14-12 (2).

Egil Knutsen (A) [14:23:47]: Jeg vil oppfordre foregående taler til å ta en tur til presidentens hjemsted Stord, til verftet, og si til de tillitsvalgte der at det største problemet i denne saken er at de som tillitsvalgte inngår avtaler om innleie av arbeidskraft når de har store produksjonstopper.

I denne saken har jeg lyst til å fokusere på ulikhet, og utviklingen i ulikhet i Norge. Vi vet alle at utviklingen i ulikhet påvirker tilliten i samfunnet, det påvirker helsen vår, og det gir seg utslag i verdiskapingen, avhengig av ulikhetsnivået. OECD fastslår at Norge er et land med lav ulikhet, men er det landet i OECD med nest sterkest vekst i lønnsulikheten. Det vet vi at påvirkes kraftig av forholdene i arbeidslivet, fordi vi ser store forskjeller i type arbeidskontrakt og arbeidsvilkår, avhengig av hvilket lønnsnivå man har, og hvor på lønnsstigen man er.

Dette har vi sett i Tyskland, et land vi ofte ser til. I Tyskland har sysselsettingen gått kraftig opp siden tusenårsskiftet, i motsetning til i Norge, men de har opplevd en kraftig økning i ulikheten etter år 2 000, fordi en har fått mer atypiske arbeidsvilkår og kontrakter, minijobber med inntekt på 50 000 – 15–20 pst. av sysselsettingen i Tyskland er på disse kontraktene – kombinert med store skattekutt til de rikeste. Norge er langt unna dette, langt unna de tyske forholdene på arbeidsmarkedet, men antall lønnsstakere innen arbeidskrafttjenester økte med 19 pst. mellom 2016 og 2018. Øvrig sysselsetting økte med 3 pst. Altså er veksten i arbeidskrafttjenester en motor i sysselsettingsveksten som er i Norge nå. Og: Antallet arbeidsforhold øker betydelig mer enn antall lønnsstakere. Altså er det vanlig å ha flere jobber.

Så hvis man vil ha større ulikhet, kjør på med store skattekutt til dem med de største inntektene, og legg til rette for et arbeidsliv med midlertidighet og innleie som fortrenger faste ansettelser. Det er nøyaktig det høyre-regjeringen gjør. Arbeiderpartiet vil en helt annen vei.

Arild Grande (A) [14:26:29]: Representanten Heidi Nordby Lunde sa at hun ikke ser at det er grunnlag for våre påstander, og at det derfor heller ikke er grunnlag for å ta noen flere grep – at man heller bør la tiden gå og håpe at ting ordner seg av seg selv. Det var akkurat det samme høyresiden prøvde seg på da vi påpekte problemene innenfor innleie, da fagbevegelsen sto utenfor Stortinget og ba Stortinget ta grep. Regjeringen satte på seg sine ideologiske skylapper og prøvde i det lengste å trenere saken. Heldigvis klarte vi å få på plass et stortingsflertall som ville det annerledes, og som bidrar til opprydning.

Statsråden har i replikkordskiftet i realiteten bekreftet at det som står i forarbeidene til loven i Prop. 39 L for 2014–2015, fortsatt gjelder. Altså må innleie i den aktuelle saken på Ås være å anse som ulovlig. I stedet for ansvarsfraskrivelse fra statsråden, som bare håper at Statsbygg tar initiativ til å rydde opp i dette, kunne jeg gjerne tenkt meg å høre: Hva vil regjeringen gjøre med det som er regjeringens ansvar? Regjeringen har ansvar for Statsbygg gjennom kommunalministeren, regjeringen har ansvar for Statens vegvesen gjennom samferdselsmi-

nisteren. Hva vil regjeringen selv gjøre slik at store, viktige statlige aktører tar ansvar, bidrar til et ryddig arbeidsliv og luker ut dem som bevisst prøver å unndra seg loverket? Jeg kunne gjerne tenke meg at statsråden gikk opp på talerstolen og sa noe om det – hvordan vil statsråden angripe den problemstillingen som nå har dukket opp gjennom innslaget i Dagsrevyen, for å forsikre seg om at Statsbygg får ryddet opp?

Så er det behov for å knytte en kommentar til forslag nr. 6, fra Senterpartiet og SV. Den store saken i fjor, som var fagbevegelsens store seier, var at vi fikk hevet avtaleadgangen til at innleie skal være tillatt kun for virksomheter bundet av landsomfattende tariffavtale med fagforening med innstillingsrett, og at det skal gjøres avtale med tillitsvalgte. Når Senterpartiet og SV foreslår å fjerne denne bestemmelsen, tar de fra fagbevegelsen det som nå er blitt et viktig verktøy for dem, for de tillitsvalgte i hver enkelt virksomhet: muligheten til å vurdere hva som er det reelle behovet for innleie, som vi har i en god del virksomheter, særlig på Vestlandet innenfor verftsindustrien. Hvordan kan vi ramme inn dette på en slik måte at det dreier seg om rene vikariater? Jeg tror tillitsvalgte rundt omkring på arbeidsplassene vet bedre hva som er behovene, enn hva Senterpartiet på Stortinget gjør.

Når det gjelder eksempelet som representanten Lundteigen viser til, fra Campus Ås, har arbeidsgiver etter eget utsagn benyttet seg av arbeidsmiljøloven § 14-12 (1), ikke § 14-12 (2), som Senterpartiet hevder. Og § 14-12 (1) rydder vi opp i med vårt forslag nr. 1.

Bjørnar Moxnes (R) [14:29:44]: I anledning 200-årsjubileet for Grunnloven fra 1814 ble Eidsvollbygningen pusset opp av den albanske mafiaen – et passende monument over den norske politiske elitens naivitet anno 2014. Siden har kriminelle nettverk festet grepet om stadig flere bransjer. De har jobbet i Forsvarsdepartementet, regjeringskvartalet, statsministerboligen – alt dokumentert i boken «Svartmaling – kriminelle bygger Norge» av Einar Haakaas.

Økokrim fastslår at organisert kriminalitet er et alvorlig problem innenfor bygg og anlegg, transport, bilpleie, eiendom og flere former for tjenesteyting. Disse firmaene hvitvasker også narkotikapenger og inntekter fra menneskehandel og prostitusjon. De er kriminelle som stikker av med penger som tilhører kunder, kreditorer og det offentlige. De lar sjappa gå konkurs og holder på som før under nytt firmanavn og fører milliarder av kroner ut av Norge.

Statsråden Anniken Hauglie opptrer på vegne av en høyreside som systematisk har mislyktes i kampen mot dette, av Haakaas beskrevet som en handlingslammet regjering. Lammelsen har nok sammenheng med både

Fremskrittspartiets og Høyres naive tro på liberalistiske læresetninger om at mest mulig deregulering er veien til vekst og velstand – en skrivebordsteori som gang på gang frontkolliderer med virkeligheten i norsk byggenæring, hvor bedriftseiere oppdager at de mister oppdrag til lovbrytere som har forstått at EUs markedsliberale visjon om lavest mulige terskler for alt og alle også betyr lave terskler for kriminalitet.

I dag har de borgerlige partienes representanter brukt taletiden sin på Stortinget til å bagatellisere problemene, snakke om hvor fint alt går, og hvor få som egentlig er innleid. De overser glatt at andelen innleie er veldig mye større på byggeplassene. De overser glatt de avsløringene som kommer gang etter gang etter gang i media. De ser bort fra fakta fra byggfagsforeningene som på 59 byggeplasser i Oslo og Akershus avdekket at det var 40 pst. innleide, og at 80 pst. av innleien var ulovlig. De gjør som strutsen – de stikker hodet i sanden framfor å gjøre det eneste riktige: komme med tiltak som rydder opp. Det er synd å se at handlingslammelsen varer ved hos de borgerlige. Det er veldig synd for norsk arbeidsliv.

Statsråd Anniken Hauglie [14:33:01]: Jeg fikk et konkret spørsmål fra representanten Grande om hva regjeringen har gjort for å påse at de virksomhetene som staten selv har ansvar for, faktisk følger lover og regler. Regjeringen har tatt en rekke initiativ for å bidra til et seriøst arbeidsliv. Vi har bl.a. endret loven om offentlige anskaffelser, det handler både om å ta inn lærlinger – som jeg nevnte i replikkvekslingen her i sted – og om ansvaret for antall kontraktsledd i offentlige anbud. I tillegg har denne regjeringen en såkalt fellesføring i alle tildelingsbrevene til underliggende etater og virksomheter i 2018 og 2019 om at de har et særlig ansvar i å følge opp de kontraktene de har inngått, og at de også skal rapportere tilbake på de kontraktene. Det er nettopp et virkemiddel for å sikre at man følger opp de kontraktene som staten inngår.

Jeg må si at jeg reagerer ganske sterkt på både det representanten Moxnes får seg til å si, og det han får lov til å stå og si her fra denne talerstolen. Det er en form og et innhold som jeg synes er ganske drøyt. Denne regjeringen har tatt kampen mot arbeidslivskriminalitet på stort alvor. Vi har inngått tre strategier sammen med partene i arbeidslivet for å få bukt med det som vi mener er en uting i norsk arbeidsliv. Det er en felles interesse hos alle sammen at vi får luket ut useriøse – og ikke bare useriøse, men også kriminelle – aktører som utnytter ansatte, som utkonkurrerer seriøse virksomheter, og som undergraver skatter og avgifter til fellesskapet. Det vi nå ser, er at gjennom det arbeidet vi har gjort – vi har flere tilsyn, vi tar flere, flere får pålegg – er det vanskeligere å være kriminell nå enn det var tidligere. Jeg sier ikke

at det er perfekt, og at problemet er løst, men vi ser en betydelig forbedring i resultatene av dette arbeidet. Vi ser at flere forbrukere kjøper tjenester hvitt, og vi får også tilbakemeldinger fra bedrifter, gjennom bedriftsundersøkelser, der de sier at de nå opplever at det er vanskeligere å drive useriøst, vanskeligere å være kjeltring enn det var tidligere. Jeg sier ikke at det ikke er noen som er kjeltringer, eller at det ikke er noen som driver useriøst, for det er det. Men det representanten Moxnes sier, er direkte feil. Det framstår som ren og skjær propaganda uten rot i virkeligheten, og det synes jeg faktisk er ganske drøyt.

Vi skal fortsette arbeidet med å få enda flere useriøse aktører ut av norsk arbeidsliv. Det er arbeidstakerne tjent med, det er arbeidsgiverne tjent med, men det er også vi som fellesskap tjent med. Jeg er glad for de gode tilbakemeldingene vi får både fra partene i arbeidslivet og fra statlige virksomheter, som nå melder om bedring.

Per Olaf Lundteigen (Sp) [14:36:01]: Det er en liten, men viktig forskjell i denne saken når jeg ser utover salen i dag, og det er at Kristelig Folkeparti ikke er til stede. Det var Kristelig Folkeparti som la grunnlaget for flertallsbeslutningen i juni 2018, som ga innstramming. Kristelig Folkeparti er ikke lenger til stede i opposisjonen, men de er til stede i regjering. Jeg vil bare si til Kristelig Folkeparti at jeg forventer at de nå påser at Arbeidstilsynet får de nødvendige lovhjemler i det dokumentet som kommer fra regjeringa, for å følge opp de innstrammingene som ble gjort i juni fjor.

Representanten Eigil Knutsen sa at Arbeiderpartiet vil en helt annen vei, og jeg er veldig glad for det, for i det ligger det en utålmodighet – en utålmodighet i at en vil lenger. En ser at det vi fikk til, ikke var tilstrekkelig. Jeg stoler på det representanten Arild Grande sa, at når det gjelder Statsbygg-avtalen ute på Campus Ås, er den etter arbeidsmiljøloven § 14-12 (1), jf. § 14-9 (2 a), nemlig arbeidstopper, der en ikke trenger avtale med fagforening med innstillingsrett. Det som er problemet, er at § 14-12 (1), jf. § 14-19 (2 a), om arbeidstopper, i praksis er veldig vanskelig å skille fra § 14-12 (2), om tidsbegrenset innleie. Paragraf 14-12 (2) er om tidsbegrenset innleie, § 14-9 (2 a) er om arbeidstopper, og derfor er dette en gråson.

Senterpartiet er sjølsagt enig med representanten Grande i at det var en stor forbedring av § 14-12 (2) da vi fikk inn kravet om avtale med fagforening med innstillingsrett. Men som nestleder i Fellesforbundet, Steinar Krogstad, sa: Hvis ikke regjeringa er villig til å følge opp dette gjennom Arbeidstilsynet, vil Fellesforbundet gå imot bruk av § 14-12 (2), som altså er Senterpartiets forslag.

Så det vi er inne på her, er vesentlig: at vi får avgrenset vikarbyråene til vikariater, som er midlertidige stil-

linger, som er lovhjemlet i § 14-9 (2 b) – altså sjukefravær, permisjoner og det hele. Da får vi det som er tradisjonen, nemlig at vi snakker om vikarer og vikariater og vikarbyrå. Det er målet, og jeg tror en rimelig samlet fagbevegelse er enig i en slik bruk av bemanningsselskaper. Da er handlingsrommet for bemanningsselskapene svært begrenset, og det må det være, for vi skal ha faste stillinger, med lærlinger.

Presidenten: Representanten Bjørnar Moxnes har hatt ordet to ganger tidlegare i debatten og får ordet til ein kort merknad på inntil 1 minutt.

Bjørnar Moxnes (R) [14:39:17]: Jeg registrerer at statsråden er irritert på min ordbruk. Men tenk om hun var like irritert på situasjonen vi ser i arbeidslivet, på at kriminelle fester grepet om stadig flere bransjer, at de seriøse og lovlidige konkurreres ut, og at vi altså har en hel bransje som er basert på forretningsmodellen løsarbeid, en modell som statsrådets parti selv slår ring rundt i Stortinget ved å stemme ned våre forslag i dag. Hadde vi sett en like engasjert statsråd ta tak i disse problemene, ville hun fått ros fra talerstolen fra samtlige partier. Men så lenge hennes parti her i salen – sammen med sine andre borgerlige allierte – stemmer ned forslagene våre, kommer det tydelige ord. Så får vi vente og se om man tar til vettet i kveld – da kommer det kanskje ros fra vår kant.

Heidi Nordby Lunde (H) [14:40:32]: Man trenger ikke være irritert for å vise handlekraft, og det har denne regjeringen vist gjennom en opptrapping av innsatsen mot arbeidslivskriminalitet, gjennom å opprette syv sentre mot arbeidslivskriminalitet og gjennom å innføre strengere straffer og høyere bøter for dem som bryter lover og regler. Krav om lærlinger på alle bygge- og anleggsprosjekter som det offentlige betaler for, har vært nevnt. Det er også opprettet flere servicesentre for å sikre utenlandske arbeidstakere informasjon om deres rettigheter og plikter, gjerne også på deres språk. Så vi kan snakke mer om både språk og irritasjon.

Jeg skvatt litt da jeg hørte SVs representant si at bemanningsbransjen ikke driver med verdiskaping. Selv begynte jeg som 20-åring i privat næringsliv som vikar via bemanningsbyrå. Om de ikke driver med verdiskaping, hadde det i hvert fall stor verdi for meg. Svært mange av innleiebyråene driver også utstrakt inkluderingsarbeid, som f.eks. veteranprosjektet til Manpower i Trondheim. De hjelper norske veteraner som har kommet tilbake fra utenrikstjeneste, med å rekalkibrere sin kompetanse til sivilt arbeid. Det er altså ikke verdiskaping! Jeg tror mange kunne vært uenig i det.

Noen har nevnt ideologiske skylapper, men hadde det ikke vært for at konsekvensene av Rødts politikk er

så alvorlige og ville ramme så mange, hadde jeg nesten vært fristet til å stemme for Rødts forslag og synliggjøre konsekvensene av deres politikk. Hadde dette forslaget blitt vedtatt, ville eksempelvis Helse-Norge gått i stå.

Apropos Rødt og skrivebordsteorier: Vi mangler sykepleiere og leger i Norge, særlig til å bemanne helse-tilbudet i distriktene. Svært mange av sykepleierne og legene som leies inn for å dekke behovet i norske sykehus, kommer fra andre land og ønsker ikke fast ansettelse fordi de gjerne har fast jobb i hjemlandet eller vil ha fleksibilitet. Disse fyller ikke opp arbeidstopper eller vikariater – apropos paragrafytter. I 2017 var det 775 000 timer med innleide leger og sykepleiere, som utfører livsviktig arbeid, i norske sykehus. Vi har ikke norske leger og sykepleiere til å fylle 775 000 timer. Resultatet av Rødts politikk ville ikke blitt noe mer enn en bunadsgerilja.

Representanten Moxnes snakker om handlingslammelse, men de representerer en ideologi som det aldri vil være handlingslammelse fra denne sal å stemme mot.

Per Olaf Lundteigen (Sp) [14:43:16]: Representanten Heidi Nordby Lunde tar fram de sju arbeidslivskriminalitetssentrene, og det er bra. Alle er for det arbeidet, alle er for at det arbeidet skal bli mer målrettet og mer effektivt, alle er imot kriminalitet.

Det som imidlertid er problemet i arbeidslivspolitikken, er det som for Arbeidstilsynet og andre offentlige organer vanskelig kan bevises er kriminelt. Det er gråsoner her – det er gråsoner som skaper enorme problemer, også for tilsynsetatene, fordi det er vanskelig å dokumentere, også gjennom å henvise til lov og forskrift, at dette er ulovlig. Det gir seg utslag i en rekke tilfeller av sosial dumping, en rekke tilfeller av useriøs virksomhet, som følge av uklare regler.

Vi har nå fått inn i diskusjonen hva som skjer på Ås. Men forholdet når det gjelder arbeidstopper kontra midlertidig karakter, er at det er utrolig vanskelig å definere at en bruk av bemanningsbyråer kommer inn under det som gjelder arbeidstopper, altså arbeidsmiljøloven § 14-12 (1), jf. det som står om midlertidige stillinger i § 14-9 (2 a), kontra at det må komme inn under arbeidsmiljøloven § 14-12 (2), som krever avtale med fagforening med innstillingsrett. Det er derfor Senterpartiet er kommet til den nødvendige konklusjon at vi må avgrense vikarbyråene til det som er vikariater, nemlig det som ligger inne av sykepermisjoner, fødselspermisjoner og den slags, og så må vi få en omstilling av norsk arbeidsliv, slik at det som er ordinære jobber, dekkes av faste ansettelser, og at de bedriftene som trenger å dekke inn midlertidige arbeidsbehov, ansetter folk midlertidig. For det kan en – en kan ansette folk midlertidig. Vi

har gode regler som sikrer hvordan det skjer, og vi har gode regler for hvordan en kan opptre når det gjelder permisjonsordninger og det hele, og det er det systemet Senterpartiet ønsker å videreføre gjennom sine forslag.

Presidenten: Representanten Arild Grande har hatt ordet to ganger tidlegare og får ordet til ein kort merknad, avgrensa til 1 minutt.

Arild Grande (A) [14:46:13]: Jeg utfordret statsråden til å si noe om hva hun vil foreta seg nå, basert på den saken som kom i Dagsrevyen i går, og hva regjeringen vil foreta seg for å forsikre seg om at slike saker ikke kommer i framtiden. Det kom en liten liste med tiltak som regjeringen har gjennomført, og som tilsynelatende skulle vise handlekraft fra regjeringen. Men det virker jo ikke. Til tross for at regjeringen hevder at den har en storstilt innsats mot dette, får vi fortsatt slike saker som den om Statsbygg på Campus Ås nettopp. Vi har hatt Traftec-saken, med en aktør som har oppdrag for Statens vegvesen, der Statens vegvesen ikke har sørget for å ramme inn kontraktene på en slik måte at når arbeiderne blir nektet tariffavtale, kan man si opp kontraktene. Dette viser at regjeringen er flink med ord, men i handling viser de ikke annet enn avmakt.

Jeg skulle ønske at vi hadde en statsråd som sa: «Vi skal rydde opp, vi skal vise vei til et ryddig arbeidsliv.» Det har vi dessverre ikke med dagens regjering.

Erlend Wiborg (FrP) [14:47:28]: Det har vært en underlig debatt å følge når Arbeiderpartiet, som man i hvert fall tidligere kunne anse som et ansvarlig og anstendig parti, nå ber statsråden fra Stortingets talerstol avgjøre, og nesten dømme, om en bedrift har fulgt lovverket eller ikke, basert på et medieoppslag.

Med respekt å melde, norsk arbeidsliv fortjener ryddighet og ansvarlighet. Denne salen skal lage de overordnede reglene, og så har vi egne instanser for å følge opp at lovene og reglene faktisk blir fulgt opp. Derfor er jeg stolt over og glad for at vi har en regjering som har sørget for å styrke kontrollatene, som har sørget for å ta dem som driver uærlig, hardere, og som har sørget for å få avskiltet flere useriøse arbeidsgivere, slik at det store flertallet av arbeidsgivere, som er seriøse og driver lovlig og ordentlig, skal få den fleksibiliteten de trenger.

Jeg registrerer at Sosialistisk Venstreparti holdt sitt innlegg og forlot salen. Det er spesielt når representanten Lerbrekk sier at alle ansatte skal ha hel og fast stilling, samtidig som det samme partiet, Sosialistisk Venstreparti, har en annonse ute i disse dager om en midlertidig stilling. Det synes jeg er spesielt.

På samme måte er det når representanten Moxnes snakker om den norske modellen og trepartssamarbeidet. Det er ett parti i denne salen som er imot den norske

modellen og trepartssamarbeidet: Rødt. Rødt ønsker som kjent en topartersmodell, og da synes jeg det er spesielt å angripe oss andre for det.

I løpet av debatten har saksordfører Lundteigen holdt flere innlegg. Jeg må si, muligens er det uparlamentarisk, men representanten Lundteigen er ingen jurist. Verden fungerer ofte noe annerledes der ute, og da er det viktig å se: Hva har vi gjort? Jo, vi har strammet inn, vi har tatt tak i problemene vi hadde i byggebransjen i Stor-Oslo. Vi har strammet inn, reglene trådte i kraft 1. januar i år. Vi har sørget for at vi har kontrollatene som følger opp. Da blir det direkte useriøst noen få måneder etter at loven trådte i kraft, å be statsråden om å vurdere enkelttilfeller, hvorvidt de følger loven eller ikke. Det er det heldigvis andre instanser enn denne sal som skal avgjøre.

Per Olaf Lundteigen (Sp) [14:50:34]: Representanten Wiborg har rett i at jeg ikke er jurist. Jeg er folkevalgt og har en annen utdanning.

Likevel er det i diskusjonen en fordel å ha noenlunde oversikt over det en snakker om. Hvis representanten Wiborg hadde hatt bedre klarhet i hvilke lovparagrafer som gir bemanningsselskapene lovlig adgang til det norske arbeidsmarkedet, hadde det vært enklere. Det som har kommet fram her i forbindelse med Statsbygg, er at det er behov for at Statsbyggs sjef, nemlig angjeldende statsråd, avklarer de innkjøpsrutinene som Statsbygg har for sine prosjekter, hvilke krav de stiller til egne ansatte i bedriftene som skal gjøre jobben, og hvilke krav som gjelder for bemanningsforetak, dersom en ønsker å bruke det. Det er ikke vanskelig for Statsbygg å få beskjed om at dersom en bruker bemanningsforetak for den typen jobber av midlertidig karakter som et bygg jo er – de fleste selskaper har flere bygg, og dermed blir det en fast jobb – kreves avtale med fagforening med innstillingsrett. Om man vil bruke bemanningsforetak på et offentlig bygg, bør det, og må det, være krav til at en avtale med fagforening med innstillingsrett skal foreligge. En skal ikke omgå det ved å si at dette er arbeidstopper, for det er ikke det som er saken – en veldig viktig presisering.

Helt til slutt vil jeg ta fram noe som har vært altfor lite framme, nemlig næringsmiddelindustrien og situasjonen i Finnmark. Det vi snakker om nå, vil ha store konsekvenser hvis opposisjonens krav når fram, ved at vi får en overgang fra midlertidighet og bemanningsbyråer i næringsmiddelindustrien i Finnmark og Nord-Norge til faste stillinger. Jeg vil understreke at det må skje samtidig med at vi som folkevalgte legger til rette økonomiske rammebetingelser for fiskeriindustrien som gjør at det blir lønnsomt å drive foredlingen i Norge med fast ansatte. Her er det store oppgaver i gang, store

oppgaver som vi står overfor, oppgaver som vil kunne skape et samfunn i Finnmark, ikke bare arbeidsplasser for folk som flys inn, er der kort tid og flys tilbake. Det må vi vekk fra.

Presidenten: Fleire har ikkje bedt om ordet til sak nr. 5.

Sak nr. 6 [14:53:35]

Innstilling fra utenriks- og forsvarskomiteen om Salg av Aerospace Industrial Maintenance Norway AS til Kongsberg Defence & Aerospace AS (Innst. 265 S (2018–2019), jf. Prop. 61 S (2018–2019))

Presidenten: Etter ønske frå utenriks- og forsvarskomiteen vil presidenten føreslå at taletida vert avgrensa til 3 minutt til kvar partigruppe og 3 minutt til medlemmer av regjeringa.

Vidare vil presidenten føreslå at det vert gjeve høve til inntil fem replikkar med svar etter innlegg frå medlemmer av regjeringa, og at dei som måtte teikna seg på talarlista utover den fordelte taletida, får ei taletid på inntil 3 minutt.

– Det er vedteke.

Første talar er Marianne Marthinsen, for saksordføraren.

Marianne Marthinsen (A) [14:54:30]: Som presidenten nevnte her, har jeg ordet på vegne av saksordføreren, Martin Kolberg, og vil på vegne av ham takke for et godt samarbeid i komiteen.

Dette er en sak som komiteen står samlet om, og som den har behandlet raskt for å sikre framgang i den videre prosessen. Saken stammer fra omdanningen av Luftforsvarets hovedverksted Kjeller til statsforetaket AIM Norway SF i 2011. AIM Norway AS leverer vedlikeholds- og modifikasjonstjenester til fly, helikoptre, komponenter og bakkeutstyr til Forsvaret og andre kunder.

I 2016 ble det gitt fullmakt om nedsalg av statens eierpost i selskapet, og Forsvarsdepartementet har nå inngått en avtale om salg av aksjene. Denne avtalen er inngått med Kongsberg Defence & Aerospace AS. Det er i den avtalen tatt forbehold om Stortingets tilslutning til forutsetninger for gjennomføring av salget, så formålet med proposisjonen er at regjeringen anmoder om fullmakt fra Stortinget til å inngå forpliktelser i 2019 om framtidige utbetalinger på inntil 50 mill. kr for oppgjør av prisjusteringsmekanismer i 2023 og 2027 i henhold til vilkår i avtalen for salg av statens aksjer i AIM Norway AS.

Komiteen slutter seg til regjeringens vurdering av både riktigheten og viktigheten av salget av AIM Norway AS til Kongsberg Defence & Aerospace AS og ønsker

helt til slutt å understreke at det må legges til rette for et godt strategisk samarbeid mellom Forsvaret og AIM Norway framover.

Statsråd Frank Bakke-Jensen [14:56:24]: Vikarierende saksordfører gjorde en glitrende jobb med å redegjøre for saken, så jeg skal være ganske kort.

Som nasjon må vi verne om vår evne til å gjøre egne vurderinger av teknologi og materiell. AIM Norway er i dag en viktig aktør innenfor norsk forsvarsindustri, særlig med tanke på deres kapasitet innenfor understøttelse av militære luftsystemer som kampfly og helikoptre. Salget er et viktig tiltak for å styrke og sikre norsk beredskap innenfor understøttelse av Forsvarets militære luftsystemer og er derfor helt i tråd med Meld. St. 9 for 2015–2016, Nasjonal forsvarsindustriell strategi.

Kongsberg kan som en stor industriell aktør videreutvikle selskapet og bidra til å styrke konkurransedyktigheten til AIM Norway nasjonalt og skape enda større muligheter internasjonalt. Det er også positivt at Kongsberg vil invitere Patria med på laget. Når Kongsberg, Patria og AIM går sammen, blir de en av Nord-Europas største aktører innenfor understøttelse av militære systemer. Vi ser her en styrket beredskap nasjonalt, et styrket nordisk samarbeid og en styrket industriell aktør opp mot de europeiske forsvarspolitiske samarbeidsprogrammene som vil komme i framtida.

Avslutningsvis: Jeg er glad for at det er en samlet komité som stiller seg bak regjeringens forslag. Det vil tilrettelegge for og bidra til å styrke norsk og nordisk forsvarsindustri i møte med internasjonal konkurranse og derigjennom sikre den nasjonale beredskapen.

Presidenten: Fleire har ikkje bedt om ordet til sak nr. 6.

Votering

Etter at det var ringt til votering, sa

presidenten: Då ser det ut til at me er klare til å gå til votering.

Votering i sak nr. 1

Presidenten: Under debatten er det sett fram i alt ni forslag. Det er

- forslaga nr. 1–4, frå Trond Giske på vegner av Arbeidarpartiet, Senterpartiet og Sosialistisk Venstreparti
- forslaga nr. 5–7, frå Trond Giske på vegner av Arbeidarpartiet og Senterpartiet
- forslag nr. 8, frå Åslaug Sem-Jacobsen på vegner av Senterpartiet og Sosialistisk Venstreparti
- forslag nr. 9, frå Freddy André Øvstegård på vegner av Sosialistisk Venstreparti

Det vert votert over forslag nr. 9, frå Sosialistisk Venstreparti. Forslaget lyder:

«Stortinget ber regjeringen fastsette i forskrift at frivillige lag og foreningar skal ha tilgang til kommunale bygg for sine aktiviteter og arrangementer.» Raudt har varsla støtte til forslaget.

V o t e r i n g :

Forslaget frå Sosialistisk Venstreparti vart med 94 mot 8 røyster ikkje vedteke.

(Voteringsutskrift kl. 15.07.12)

Presidenten: Det vert votert over forslag nr. 8, frå Senterpartiet og Sosialistisk Venstreparti. Forslaget lyder:

«Stortinget ber regjeringen bedre de økonomiske rammevilkårene for organisasjonseide kulturbygg ved at merverdiavgiftskompensasjon også blir gitt for ny-, på- og ombyggingskostnader for bygg, anlegg eller annen fast eiendom.»

Miljøpartiet Dei Grøne og Raudt har varsla støtte til forslaget.

V o t e r i n g :

Forslaget frå Senterpartiet og Sosialistisk Venstreparti vart med 82 mot 20 røyster ikkje vedteke.

(Voteringsutskrift kl. 15.07.30)

Presidenten: Det vert votert over forslag nr. 6, frå Arbeidarpartiet og Senterpartiet. Forslaget lyder:

«Stortinget ber regjeringen sørge for en betydelig reduksjon i byråkratiet for frivilligheten, og om å involvere frivilligheten aktivt i dette arbeidet.»

Sosialistisk Venstreparti og Miljøpartiet Dei Grøne har varsla støtte til forslaget.

V o t e r i n g :

Forslaget frå Arbeidarpartiet og Senterpartiet vart med 54 mot 48 røyster ikkje vedteke.

(Voteringsutskrift kl. 15.07.49)

Presidenten: Det vert votert over forslaga nr. 5 og 7, frå Arbeidarpartiet og Senterpartiet.

Forslag nr. 5 lyder:

«Stortinget ber regjeringen om å involvere Frivillighet Norge og LNU aktivt i alt utviklingsarbeid som omtales som tiltak i Meld. St. 10 (2018–2019).»

Forslag nr. 7 lyder:

«Stortinget ber regjeringen om å sørge for at representanter for Frivillighet Norge og LNU tas inn i det foreslåtte forenklingrådet.»

Sosialistisk Venstreparti, Miljøpartiet Dei Grøne og Raudt har varsla støtte til forslaga.

V o t e r i n g :

Forslaga frå Arbeidarpartiet og Senterpartiet vart med 53 mot 49 røyster ikkje vedteke.

(Voteringsutskrift kl. 15.08.09)

Presidenten: Det vert votert over forslaga nr. 1–4, frå Arbeidarpartiet, Senterpartiet og Sosialistisk Venstreparti.

Forslag nr. 1 lyder:

«Stortinget ber regjeringen forsterke arbeidet mot utenlandske spillskaper i Norge, med spesiell vekt på å arbeide mot markedsføringen av ulovlige spill overfor det norske markedet.»

Forslag nr. 2 lyder:

«Stortinget ber regjeringen sørge for at LNU og Frivillighet Norge får en aktiv rolle i utviklingen av «fritidskortet».»

Forslag nr. 3 lyder:

«Stortinget ber regjeringen legge frem forslag om å omgjøre merverdiavgiftskompensasjonen til frivillige organisasjoner til en regelstyrt ordning, hvor prosentandelen som refunderes, opptrappes jevnlig, slik at den om fire år er på 100 pst.»

Forslag nr. 4 lyder:

«Stortinget ber regjeringen om å gjenopprette tidligere post for frivilligsentralene i Kulturdepartementets budsjett.»

Miljøpartiet Dei Grøne og Raudt har varsla støtte til forslaga.

V o t e r i n g :

Forslaga frå Arbeidarpartiet, Senterpartiet og Sosialistisk Venstreparti vart med 53 mot 49 røyster ikkje vedteke.

(Voteringsutskrift kl. 15.08.28)

Komiteen hadde tilrådd Stortinget å gjera følgjande

v e d t a k :

Meld. St. 10 (2018–2019) om Frivilligheita – sterk, sjølvstendig, mangfaldig. Den statlege frivilligheitspolitikken – vert lagd ved møteboka.

V o t e r i n g :

Tilrådinga frå komiteen vart samrøystes vedteken.

Votering i sak nr. 2

Presidenten: Under debatten har Lise Christoffersen sett fram eitt forslag på vegner av Arbeidarpartiet og Sosialistisk Venstreparti. Forslaget lyder:

«Stortinget ber regjeringen legge fram forslag om å innlemme ILOs kjernekonvensjoner i menneskerettsloven.»

Det vert votert alternativt mellom dette forslaget og tilrådinga frå komiteen.

Senterpartiet, Miljøpartiet Dei Grøne og Raudt har varsla støtte til forslaget.

Komiteen hadde tilrådd Stortinget å gjera følgjande

v e d t a k :

Dokument 8:74 S (2018–2019) – Representantforslag fra stortingsrepresentantene Jonas Gahr Støre, Hadia Tajik, Arild Grande, Lise Christoffersen og Eigil Knutsen om å innlemme ILOs kjernekonvensjoner i menneskerettsloven – vedtas ikke.

V o t e r i n g :

Ved alternativ votering mellom tilrådinga frå komiteen og forslaget frå Arbeidarpartiet vart tilrådinga vedteken med 53 mot 49 røyster.

(Voteringsutskrift kl. 15.10.21)

Votering i sak nr. 3

Presidenten: Under debatten er det sett fram i alt fire forslag. Det er

- forslag nr. 1, frå Mari Holm Lønseth på vegner av Høgre, Framstegspartiet og Kristeleg Folkeparti
- forslaga nr. 2 og 3, frå Willfred Nordlund på vegner av Senterpartiet
- forslag nr. 4, frå Karin Andersen på vegner av Sosialistisk Venstreparti

Komiteen hadde tilrådd Stortinget å gjera følgjande

v e d t a k :

I

Prop. 44 L (2018–2019) Endringer i avhendingslova (tryggere bolighandel) sendes tilbake til regjeringen.

II

Stortinget ber regjeringen på en bedre måte enn i Prop. 44 L (2018–2019) utrede følgjande:

- Konsekvensene på konfliktnivåene ved egenandelsregelen på 10 000 kroner.

- Dokumentere påstandene i proposisjonen om maktforholdene mellom kjøper og selger.
- Om forsikringsordninger kan bidra til mindre konflikt ved boligtransaksjoner.

III

Stortinget ber regjeringen vurdere å sette ned et lovutvalg som ser på endringer i avhendingslova i sammenheng med eierseksjonsloven og burettslaglova.

IV

Stortinget ber regjeringen sende forslag om endringer i avhendingslova (tryggere bolighandel) på alminnelig høring før det sendes tilbake til Stortinget.

Presidenten: Det vert votert over I og IV.

Høgre, Framstegspartiet, Venstre og Kristeleg Folkeparti har varsla at dei vil røysta imot.

V o t e r i n g :

Tilrådinga frå komiteen vart med 54 mot 48 røyster ikkje vedteken.

(Voteringsutskrift kl. 15.11.09)

Presidenten: Det vert votert over forslag nr. 4, frå Sosialistisk Venstreparti. Forslaget lyder:

«Stortinget ber regjeringen utrede og legge fram forslag til lovfesting av tilstandsrapport i forbindelse med boligsalg.»

Miljøpartiet Dei Grøne og Raudt har varsla støtte til forslaget.

Voteringstavlene viste at 89 hadde røysta mot og 11 hadde røysta for forslaget frå Sosialistisk Venstreparti.

Tor André Johnsen (FrP) (fra salen): Jeg trykket feil. Bare stryk en stemme for SVs forslag.

Presidenten: Det ser ut til å gjelda fleire – og det vil verta registrert.

V o t e r i n g :

Forslaget frå Sosialistisk Venstreparti vart med 92 mot 9 røyster ikkje vedteke.

(Voteringsutskrift kl. 15.11.26)

Presidenten: Det vert votert over forslaga nr. 2 og 3, frå Senterpartiet.

Forslag nr. 2 lyder:

«I lov 3. juli 1992 nr. 93 skal

§ 3-1 nytt fjerde ledd skal lyde:

(4) Kjøparen må sjølv dekke tap og kostnader ved manglar opp til eit beløp på 1/2 G om ikkje anna er

sagt i lova. Dette gjeld likevel ikkje avtalar der ein bygning er seld som ny.»

Forslag nr. 3 lyder:

«I lov 3. juli 1992 nr. 93 skal

§ 4-12 nytt tredje ledd lyde:

(3) Ved arealsvikt etter § 3-3 andre ledd skal prisavslaget fastsetjast forholdsmessig på grunnlag av kvadratmeterprisen for den selde eigedomen.»

Votering:

Forslaga frå Senterpartiet vart med 91 mot 11 røyster ikkje vedtekne.

(Voteringsutskrift kl. 15.11.53)

Presidenten: Det vert votert over forslag nr. 1, frå Høgre, Framstegspartiet og Kristeleg Folkeparti. Forslaget lyder:

«I

I lov 3. juli 1992 nr. 93 om avhending av fast eigedom gjøres følgende endringer:

§ 1-1 første ledd andre punktum skal lyde:

Som fast eigedom vert rekna grunn og bygningar, og elles andre innretningar som er varig forbundne med grunnen.

§ 3-1 skal lyde:

§ 3-1 Innleiande føresegn om manglar

(1) Eigedomen har ein mangel dersom han ikkje er i samsvar med dei krav til kvalitet, utrusting og anna som følgjer av avtalen. §§ 3-2 til 3-6 gjeld i den grad det ikkje i samsvar med § 1-2 er avtalt noko særskilt.

(2) Ved vurderinga av om eigedomen har ein mangel, skal ein leggje til grunn tidspunktet då vågnaden etter § 2-4 andre ledd eller etter avtala gjekk over på kjøparen. Det kan vere ein mangel endå om ein feil fyrst viser seg seinare.

(3) Seljaren svarer og for ein mangel som oppstår seinare dersom årsaka til mangelen er eit avtalebrot frå seljaren. Det same gjeld dersom seljaren ved garanti eller på annan måte har teke på seg ansvar for eigenskapar eller anna ved eigedomen fram til eit seinare tidspunkt.

(4) Kjøparen må sjølv dekke tap og kostnader ved manglar opp til eit beløp på 10 000 kroner om ikkje anna er sagt i lova. Dette gjeld likevel ikkje avtalar der ein bygning er seld som ny. Departementet kan i forskrift justere beløpet i fyrste punktum ved vesentlege endringar i pengeverdien.

§ 3-2 skal lyde:

§ 3-2 Generelle krav til tilstanden

(1) Eigedomen har ein mangel dersom han ikkje er i samsvar med det kjøparen kunne forvente ut frå mellom anna eigedomens type, alder og synlege til-

stand.

(2) Eigedomen har ein mangel dersom han ikkje høver for eit særleg føremål som seljaren var eller måtte vere kjent med då avhendinga vart avtalt. Dette gjeld likevel ikkje når tilhøva viser at kjøparen for så vidt ikkje bygde på seljarens sakkunnskap eller vurdering, eller ikkje hadde rimeleg grunn til å gjere det.

(3) Ved forbrukarkjøp som nemnt i § 1-2 tredje ledd har eigedomen ein mangel om han ikkje er i samsvar med offentlegrettslege krav som er stilt i lov eller i medhald av lov, og som gjaldt for eigedomen på den tida då avtala vart inngått. Dette gjeld likevel ikkje dersom tilhøva viser at kjøparen for så vidt ikkje bygde på seljarens sakkunnskap og vurdering, eller ikkje hadde rimeleg grunn til å gjere det.

§ 3-3 skal lyde:

§ 3-3 Arealsvikt

(1) Har eigedomen mindre grunnareal (tomt) enn kjøparen har rekna med, er det likevel ikkje ein mangel utan at arealet er vesentleg mindre enn det som er opplyst av seljaren eller medhjelparane til seljaren, eller desse har bore seg særleg klanderverdig åt.

2) Det er ein mangel dersom bygningar på eigedomen har mindre areal enn det som er opplyst av seljaren eller medhjelparane til seljaren, så framt avviket er større enn to prosent og utgjer minst ein kvadratmeter. Det er likevel ikkje ein mangel dersom seljaren godtgjer at kjøparen ikkje la vekt på opplysninga.

§ 3-4 første ledd første punktum skal lyde:

Så langt ikkje anna følgjer av avtale, skal eigedomen for ikkje å ha ein mangel, ha slike ting og rettar som tilhøyrer som er nemnt i andre ledd og §§ 3-5 og 3-6.

§ 3-7 første punktum skal lyde:

Eigedomen har ein mangel dersom kjøparen ikkje har fått opplysning om omstende ved eigedomen som seljaren kjente eller måtte kjenne til, og som kjøparen hadde grunn til å rekne med å få.

§ 3-8 første ledd første punktum skal lyde:

Eigedomen har ein mangel dersom omstende ved eigedomen ikkje svarer til opplysning som seljaren har gitt kjøparen.

§ 3-9 skal lyde:

§ 3-9 Eigedom selt «som han er» eller liknande

(1) Endå om eigedomen er selt «som han er» eller med liknande allment atterhald, har eigedomen ein mangel der dette følgjer av §§ 3-7 eller 3-8. Eigedomen har også ein mangel dersom han er i vesentleg ringare stand enn kjøparen hadde grunn til å rekne med ut frå kjøpesummen og tilhøva elles.

(2) Ved forbrukarkjøp som nemnt i § 1-2 tredje

ledd har «som han er»-atterhald og liknande allmenne atterhald ingen verknad. Det same gjeld for atterhald som ikkje er spesifiserte nok til å kunne verke inn på vurderinga kjøparen gjer av egedomen.

§ 3-10 skal lyde:

§ 3-10 Synfaring og anna forundersøking. Tilstandsrapportar og andre salsdokument

(1) Kjøparen kan ikkje gjere gjeldande som ein mangel noko kjøparen kjente eller måtte kjenne til då avtala vart inngått. Kjøparen skal reknast for å kjenne til omstende som går tydeleg fram av ein tilstandsrapport eller andre salsdokument som kjøparen er gitt høve til å setje seg inn i. Departementet kan i forskrift gje føresegnar om kva krav som må vere innfridde for at ein tilstandsrapport skal ha verknad som nemnt i andre punktum, medrekna krav til autoriserte bygningsakkunnige og innhaldet i rapportane.

(2) Har kjøparen før avtala vart inngått undersøkt egedomen eller utan rimeleg grunn late vere å følge ei oppmoding frå seljaren om undersøking, kan kjøparen heller ikkje gjere gjeldande som ein mangel noko kjøparen burde vorte kjent med ved undersøkinga. Dette gjeld likevel ikkje dersom seljaren har vore grovt aklaus, uærleg eller for øvrig handla i strid med god tru.

(3) Fyrste og andre ledd gjer inga innskrenking i § 3-7 om manglande opplysning om egedomen.

§ 4-8 første ledd innledningen skal lyde:

(1) Ligg det føre ein mangel ved egedomen, utan at dette står på kjøparen eller omstende kjøparen har vågnaden for, kan kjøparen

§ 4-10 fjerde ledd nytt tredje punktum skal lyde:

Krenking av retten etter fyrste ledd hindrar ikkje eit krav frå kjøparen om skadebot, men kjøparen kan måtte bere delar av tapet etter § 7-2 fyrste ledd.

Nåværende tredje punktum blir nytt fjerde punktum.

§ 4-12 første ledd skal lyde:

(1) Har egedomen ein mangel, kan kjøparen krevje eit forholdsmessig prisavslag.

§ 4-16 første ledd skal lyde:

(1) Kjøparen kan gjere krav på grunn av ein mangel gjeldande mot tidlegare seljar eller annan tidlegare avtalepart, i same grad som krav på grunn av mangelen kan gjerast gjeldande av seljaren.

§ 4-17 første ledd andre punktum skal lyde:

Kjøparens rett til å krevje retting etter § 4-10 og beløpsgrensa i § 3-1 fjerde ledd gjeld likevel ikkje.

§ 4-18 nytt andre punktum skal lyde:

Føresegna i § 3-1 fjerde ledd gjeld likevel ikkje.

§ 7-1 tredje ledd bokstav a skal lyde:

(a) vanlege tiltak som kompenserer at egedo-

men har ein mangel eller at seljaren ikkje gir frå seg skøyte eller overlet bruken av egedomen til rett tid, eller

II

1.Loven gjelder fra den tid Kongen bestemmer.

2.Endringene gjelder for avtaler som inngås etter at loven har trådt i kraft.»

Senterpartiet har varsla subsidiær støtte til forslaget.

V o t e r i n g :

Forslaget frå Høgre, Framstegspartiet og Kristeleg Folkeparti vart vedteke med 64 mot 38 røyster.

(Voteringsutskrift kl. 15.12.16)

Presidenten: Det vert votert over overskrifta til lova og lova i det heile. Arbeidarpartiet, Sosialistisk Venstreparti, Miljøpartiet Dei Grøne og Raudt har varsla at dei vil røysta imot.

V o t e r i n g :

Overskrifta til lova og lova i det heile vart vedtekne med 61 mot 40 røyster.

(Voteringsutskrift kl. 15.12.41)

Presidenten: Lovvedtaket vil verta ført opp til andre gongs handsaming i eit seinare møte i Stortinget.

Det vert votert over II og III i tilrådinga frå komiteen.

Høgre, Framstegspartiet, Venstre og Kristeleg Folkeparti har varsla at dei vil røysta imot.

V o t e r i n g :

Tilrådinga frå komiteen vart med 53 mot 48 røyster ikkje vedteken.

(Voteringsutskrift kl. 15.13.17)

V o t e r i n g i s a k n r . 4

Komiteen hadde tilrådd Stortinget å gjera følgjande vedtak til

L o v

om endringer i patentloven mv. (forenklinger)

I

I lov 15. desember 1967 nr. 9 om patenter gjøres følgende endringer:

§ 2 fjerde ledd nytt andre punktum skal lyde:

Vilkåret er heller ikke til hinder for at patent meddeles på kjente stoffer eller kjente stoffblandinger til en spesifikk anvendelse i fremgangsmåter som nevnt i § 1 sjette ledd, såfremt en slik anvendelse ikke er kjent.

§ 3 c andre punktum oppheves.

§ 8 andre ledd skal lyde:

Søknaden skal inneholde en beskrivelse av oppfinnelsen, innbefattet tegninger når slike er nødvendige, samt *patentkrav som angir oppfinnelsen* som søkes beskyttet ved patentet, *og er klare, tydelige og har støtte i beskrivelsen*. Den omstendighet at oppfinnelsen gjelder en kjemisk forbindelse, medfører ikke at en bestemt anvendelse må angis i patentkravet. Beskrivelsen skal være så tydelig at en *fagperson* på grunnlag av denne skal kunne utøve oppfinnelsen. En oppfinnelse som gjelder eller anvender biologisk materiale, skal *i tilfelle* som nevnt i § 8 a, bare anses tilstrekkelig tydelig angitt såfremt også vilkårene i § 8 a er oppfylt. *Dersom oppfinnelsen gjelder eller anvender biologisk materiale som allerede forekommer i naturen, skal det fremgå tydelig av søknaden hvordan materialet kan utnyttes industrielt.*

§ 8 femte ledd første punktum og § 62 a andre ledd andre punktum skal lyde:

Søkeren skal betale fastsatt *søknadsgebyr*, *ellers henlegges søknaden*.

§ 8 a første ledd første punktum skal lyde:

Skal det ved utøvelsen av en oppfinnelse anvendes biologisk materiale som verken er allment tilgjengelig eller kan beskrives slik i søknadsdokumentene at en *fagperson* på grunnlag av disse kan utøve oppfinnelsen, skal en prøve av det biologiske materialet deponeres senest den dag søknaden inngis.

§ 18 første ledd andre punktum skal lyde:

Den som patentsøknaden overføres til, skal betale nytt *søknadsgebyr*, *ellers henlegges søknaden*.

§ 19 andre ledd skal lyde:

Etter at *patent er meddelt*, kan patentkravene ikke endres slik at patentvernets omfang utvides.

§ 20 skal lyde:

Innen to måneder etter at søkeren er underrettet om at patent kan meddeles, skal søkeren betale fastsatt *meddelelsesgebyr*. Skjer ikke dette, henlegges søknaden. Behandlingen av søknaden gjenopptas likevel dersom søkeren betaler *meddelelsesgebyret* innen fire måneder etter utløpet av fristen. Det skal betales fastsatt gjenopp-takelsesavgift.

Søkes patent av oppfinneren, kan Patentstyret innrømme søkeren fritak for å betale *meddelelsesgebyr* dersom det er forbundet med betydelig vanskelighet for søkeren å betale *gebyret*, og det er begjært fritak innen to måneder etter at søkeren er underrettet om at patent

kan meddeles. Avslås begjæringen om fritak, skal *gebyr* som betales innen to måneder deretter, anses som betalt i rett tid.

§ 21 første ledd første punktum skal lyde:

Når *meddelelsesgebyr* etter § 20 er betalt, eller fritak for gebyret er gitt, skal søknaden imøtekommes dersom det fortsatt ikke finnes å foreligge hinder for patent.

§ 24 andre ledd andre punktum skal lyde:

Den som fremsetter slik innsigelse mer enn ni måneder etter nevnte dag, skal betale fastsatt *gebyr*, *ellers anses innsigelsen som ikke innkommet*.

§ 25 første ledd nr. 2 skal lyde:

2.det gjelder en oppfinnelse som *ikke er beskrevet som bestemt i § 8 annet ledd tredje til femte punktum*, eller

§ 27 første ledd andre punktum og § 52 e første ledd tredje punktum skal lyde:

Det skal betales fastsatt *gebyr*, *ellers opptas ikke klagen til behandling*.

§ 27 første ledd tredje punktum og § 52 e femte ledd fjerde punktum oppheves.

§ 28 andre ledd tredje punktum og nytt fjerde punktum skal lyde:

For internasjonal søknad som inngis til Patentstyret, skal søkeren betale fastsatt *gebyr*. *Kongen gir forskrift om gjenoppretting av prioritet der fristen etter § 6 første ledd utilsiktet er oversittet overfor Patentstyret som mottakende myndighet, herunder om frist for å begjære gjenoppretting og om gebyr*.

§ 36 første ledd første og andre punktum skal lyde:

Har en del av en internasjonal patentsøknad ikke vært gjenstand for internasjonal nyhetsgransking eller internasjonal forberedende patenterbarhetsprøving fordi søknaden ble ansett å omfatte oppfinnelser som er uavhengige av hverandre og søkeren ikke innen den foreskrevne tid betalte *tilleggsgebyr* i henhold til samarbeidskonvensjonen, skal Patentstyret prøve om vurderingen var riktig. Finnes dette å være tilfelle, skal den del av søknaden som ikke er gransket eller prøvet, anses trukket tilbake, med mindre søkeren betaler fastsatt *gebyr* innen to måneder fra Patentstyret har sendt ham underretning om sin avgjørelse.

I § 38 andre ledd andre punktum skal «søknadsavgift» erstattes av «søknadsgebyr».

§ 39 a første ledd skal lyde:

En patenthaver kan begjære at *patentkravene, og om nødvendig beskrivelsen, endres* slik at patentvernets omfang begrenses (patentbegrensning).

§ 39 a tredje ledd skal lyde:

Patenthaveren skal betale fastsatt *begrensningsgebyr, ellers anses begjæringen som ikke innkommet.*

§ 39 b første ledd skal lyde:

Er begjæringen i foreskrevet stand, undersøker Patentstyret om *de endrede patentkravene er klare, tydelige og har støtte i beskrivelsen, og om patentet i endret form omfatter noe som ikke fremgikk av søknaden da den ble inngitt, eller innebærer en utvidelse av patentvernets omfang.*

§ 39 d andre ledd andre punktum skal lyde:

Innen samme frist skal fastsatt *klagegebyr betales, ellers optas ikke klagen til behandling.*

§ 39 d andre ledd tredje punktum oppheves.

I § 50 a første ledd tredje punktum og § 66 j første ledd første punktum skal «avgift» erstattes med «gebyr».

§ 52 første ledd første punktum skal lyde:

Et patent kan kjennes helt eller delvis ugyldig ved dom dersom:

1. det er meddelt til tross for at vilkårene i §§ 1 til 2 ikke er oppfylt,
2. det gjelder en oppfinnelse som ikke er beskrevet som bestemt i § 8 annet ledd tredje til femte punktum,
3. det omfatter noe som ikke fremgikk av søknaden da den ble inngitt,
4. patentvernets omfang er blitt utvidet etter at patentet ble meddelt, eller
5. det er endret etter begjæring om patentbegrensning på en slik måte at patentvernets omfang er blitt utvidet.

§ 52 b andre ledd andre punktum og nytt tredje punktum skal lyde:

Begjæringen skal i tillegg oppfylle de vilkårene som er fastsatt av Kongen ved *forskrift. Det skal betales fastsatt gebyr, ellers anses begjæringen som ikke innkommet.*

§ 52 d første ledd første punktum skal lyde:

Begjæring om administrativ overprøving kan bare begrunnes med at patentet er meddelt i strid med vilkårene i §§ 1 til 2 eller § 8 annet ledd tredje til femte punktum, men likevel ikke med at patentet er meddelt til en

annen enn den som er berettiget til oppfinnelsen, jf. § 1 første ledd.

§ 52 d andre ledd første punktum skal lyde:

Dersom Patentstyret kommer til at patentet er meddelt i strid med §§ 1 til 2 eller § 8 annet ledd tredje til femte punktum, erklæres det ugyldig dersom ikke ugyldighetsgrunnen kan avhjelpes ved at patentet endres.

§ 63 a oppheves.

§ 64 første ledd andre punktum skal lyde:

En lisenshaver eller panthaver som vil reise søksmål om inngrep i patentet, skal *i rekommandert brev* gi meddelelse om dette til patenthaveren, såfremt dennes adresse er angitt i registeret.

§ 66 e nytt tredje punktum skal lyde:

Dersom Den utvidete klagenemnden i Det europeiske patentverket opphever en avgjørelse fra Klagenemnden i Det europeiske patentverket om å nekte patent, forfaller årsavgift for avgiftsår som har begynt etter at Klagenemnden traff sin avgjørelse og frem til den dagen da Den utvidete klagenemnden traff sin avgjørelse, to måneder etter sistnevnte dag.

§ 68 første ledd første punktum skal lyde:

Kongen fastsetter de avgifter og gebyrer som er omhandlet i denne lov, samt de nærmere reglene om *betaling av disse.*

§ 72 skal lyde:

Dersom en patentsøker eller patenthaver har oversittet en frist fastsatt i eller i medhold av denne lov, og som følge av dette har lidt rettstap, skal saken likevel tas under behandling såfremt han godtgjør at *fristoversittelsen var utilsiktet.* Slik begjæring må fremsettes skriftlig til Patentstyret innen to måneder etter at den hindring som førte til fristoversittelse er opphørt, og senest ett år innen fristens utløp. Innen samme tid skal den unnlatte handlingen være foretatt. Det skal betales fastsatt *gebyr, ellers anses begjæringen som ikke innkommet.*

Ved oversittelse av fristen etter § 6 første ledd skal prioriteten gjenopprettes hvis fristoversittelsen var utilsiktet, og søknaden det kreves prioritet for, krav om prioritet og begjæring om gjenoppretting inngis innen to måneder etter fristens utløp. Prioriteten kan likevel ikke gjenopprettes hvis begjæringen inngis etter at forberedelsene til å gjøre søknaden allment tilgjengelig er ferdigstilt. Det skal betales fastsatt gebyr, ellers anses begjæringen som ikke innkommet.

Første ledd gjelder ikke frister som nevnt i § 27 tredje ledd, § 39 d tredje ledd, § 52 fjerde og femte ledd, § 52 e tredje ledd og § 53 annet ledd.

For internasjonale patentsøknader som videreføres i Norge får første jf. tredje ledd også anvendelse når det gjelder oversittelse av frister overfor mottakende myndighet, internasjonal nyhetsgranskingsmyndighet, myndighet for internasjonal forberedende patenterbarhetsprøving eller det internasjonale byrå. Den unnlatte handling foretas overfor Patentstyret. *Kongen gir forskrift om gjenoppretting av prioritet for internasjonale søknader som videreføres i Norge, herunder om frister for å begjære slik gjenoppretting overfor Patentstyret, og om gebyr.*

§ 73 første ledd skal lyde:

Har søkeren i de tilfelle som er omhandlet i §§ 31 eller 38, sendt *dokument, avgift eller gebyr med postoperatør, og sendingen* ikke kommer frem til Patentstyret i rett tid, skal søknaden tas under behandling dersom handlingen blir foretatt innen to måneder fra søkeren innså eller burde ha innsett at fristen var overskredet, likevel senest innen ett år fra fristens utløp, og

1. postforbindelsene har vært avbrutt i løpet av de ti siste dager før fristens utløp på grunn av krig, revolusjon, urolighet, streik, naturkatastrofe, eller annen liknende årsak på det sted der avsenderen oppholder seg eller har sin virksomhet, og *dokumentet, avgiften eller gebyret* er sendt til Patentstyret innen fem dager fra postforbindelsene ble gjenopprettet, eller
2. *dokumentet, avgiften eller gebyret* ble sendt til Patentstyret ved rekommandert brev senest fem dager før utløpet av fristen. Er brevet ikke sendt som flypost, skal dette likevel bare gjelde dersom avsenderen har hatt grunn til å tro at brevet ville komme frem innen to dager fra avsendingsdagen, eller dersom sending som flypost ikke var mulig.

II

I lov 21. juni 1985 nr. 79 om enerett til foretaksnavn og andre forretningskjennetegn gjøres følgende endringer:

§ 3-6 tredje ledd skal lyde:

Det skal betales fastsatt *gebyr, ellers anses kravet om administrativ overprøving som ikke innkommet.*

§ 3-7 andre ledd skal lyde:

Fastsatt *klagegebyr* skal betales, *ellers opptas ikke klagen til behandling.*

III

I lov 14. mars 2003 nr. 15 om beskyttelse av design gjøres følgende endringer:

§ 13 fjerde ledd skal lyde:

Søkes registrering av en annen enn den som har frembrakt designen, skal designerens navn innføres i designregisteret hvis søkeren eller designeren ber om dette. Om designen er et resultat av et samarbeid mellom flere designere i en gruppe, kan en angivelse av gruppens navn erstatte angivelsen av hver enkelt designer.

§ 13 femte ledd andre punktum skal lyde:

Det skal betales fastsatt *gebyr, ellers henlegges søknaden.*

I § 17 andre ledd andre punktum, § 51 andre ledd andre punktum og § 56 tredje ledd andre punktum skal «avgift» erstattes med «gebyr».

§ 27 første ledd tredje punktum og § 50 første ledd fjerde punktum skal lyde:

Det skal betales fastsatt *gebyr, ellers anses kravet som ikke innkommet.*

§ 29 andre ledd andre punktum skal lyde:

Den som søknaden overføres til, skal betale nytt *søknadsgebyr, ellers henlegges søknaden.*

§ 37 fjerde punktum skal lyde:

Fastsatt *klagegebyr* skal betales, *ellers opptas ikke klagen til behandling.*

§ 43 skal lyde:

§ 43 Grunnlag for frifinnelse i sivile saker

I sivile saker om designinngrep kan det bare bygges på at registreringen er ugyldig eller kan kreves overført etter bestemmelsene i kapittel 5, hvis det først er *avsagt dom* for ugyldighet eller overføring, eller hvis Patentstyret har truffet endelig avgjørelse om oppheving eller overføring.

§ 47 første ledd andre punktum skal lyde:

En lisenshaver som reiser søksmål om designinngrep, skal i *rekommandert brev* gi melding om dette til den som er innført i designregisteret som designhaver, hvis adressen er angitt i registeret.

§ 50 første ledd første punktum skal lyde:

Den som overfor Patentstyret har oversittet en frist fastsatt i eller i medhold av bestemmelsene i kapittel 2, 4 eller 6, og som følge av dette har lidt rettstap, skal når denne krever det, likevel få en sak tatt under behandling hvis det godtgjøres at *fristoversittelsen var utilsiktet.*

§ 51 tredje og fjerde ledd skal lyde:

For kopier av dokumenter som er offentlige etter loven her, skal det betales fastsatt *gebyr.*

Gebysatsene for ikke bekreftede utskrifter og kopier skal fastsettes slik at de samlede inntektene ikke blir større enn de faktiske omkostningene ved formidling av informasjonen, med tillegg av en rimelig fortjeneste.

§ 52 paragrafoverskriften skal lyde:

§ 52 Forskrifter til loven (avgifter og gebyrer mv.)

§ 52 andre punktum nr. 6 skal lyde:

6. *satser for avgifter og gebyrer, og betaling av disse.* Kongen kan herunder fastsette *gebyrer* for deling og sammenslåing av søknader og registreringer.

§ 54 andre ledd tredje punktum skal lyde:

For slik deling skal det betales fastsatt *gebyr, ellers anses kravet om deling som ikke innkommet.*

IV

I lov 26. mars 2010 nr. 8 om beskyttelse av varemærker gjøres følgende endringer:

§ 12 tredje ledd andre punktum skal lyde:

Det skal betales fastsatt *gebyr, ellers henlegges søknaden.*

§ 21 første ledd andre punktum og § 28 andre punktum skal lyde:

Vedkommende skal i så fall betale *nytt søknadsgebyr, ellers henlegges søknaden.*

§ 34 første ledd andre punktum, § 40 første ledd fjerde punktum, § 42 andre punktum, § 43 første ledd tredje punktum og § 80 første ledd tredje punktum skal lyde:

Det skal betales fastsatt *gebyr, ellers anses kravet som ikke innkommet.*

§ 50 fjerde punktum skal lyde:

Det skal betales fastsatt *klagegebyr, ellers opptas ikke klagen til behandling.*

§ 60 skal lyde:

§ 60 Grunnlag for frifinnelse i sivile saker

I sivile saker om inngrep i registrert varemærke kan det bare bygges på at registreringen er *ugyldig, kan slettes* etter bestemmelsene i §§ 35 til 37 *eller kreves overført* hvis det først er *avsagt dom for ugyldighet, sletting eller overføring*, eller hvis Patentstyret har truffet endelig avgjørelse om dette.

§ 64 første ledd andre punktum skal lyde:

En lisenshaver som reiser søksmål om varemærkeinn-
grep, skal *i rekommandert brev* gi melding om dette til merkehaveren.

§ 67 andre ledd tredje punktum skal lyde:

Det skal betales fastsatt *gebyr, ellers anses søknaden som ikke innkommet.*

§ 72 første ledd skal lyde:

En innføring i varemerkeregistret om at en internasjonal varemerkeregistrering har virkning i Norge, har samme virkning som om varemærket var registrert her i riket. Innføringen har virkning fra den dagen registreringen ved Det internasjonale byrået anses for å ha skjedd eller fra dagen for en etterfølgende utpeking av Norge. *Frem til den internasjonale registreringen er innført i varemerkeregistret og kunngjort etter § 70 annet ledd, har registreringen eller en etterfølgende utpeking av Norge samme virkning som en søknad om varemerkeregistrering i Norge. Utnytter noen varemærket uten samtykke fra den internasjonale varemerkehaveren, og skjer utnyttelsen etter registreringen ved Det internasjonale byrået eller en etterfølgende utpeking av Norge, gjelder § 57, § 58 første til tredje og femte og sjette ledd, § 59 og § 59 a tilsvarende hvis registreringen senere blir ført inn i varemerkeregistret. Foreldelsesfristen for krav etter fjerde punktum begynner ikke å løpe før registreringen er innført i varemerkeregistret.*

§ 75 første og andre ledd skal lyde:

Hvis en internasjonal registrering som har virkning i Norge, *helt* eller delvis opphører å gjelde som følge av bortfall av den nasjonale registreringen eller søknaden som den bygger på, og innehaveren deretter overfor Patentstyret *ved søknad* fremsetter krav om registrering av varemærket her i riket, skal slik registrering ha virkning fra den dagen den internasjonale registreringen fikk virkning i Norge, *såfremt søknaden* leveres innen tre måneder fra den dagen den internasjonale registreringen opphørte, og de varer eller tjenester som angis i *søknaden*, var omfattet av den internasjonale registreringen slik den gjaldt i Norge.

Hvis en internasjonal registrering som har virkning i Norge, *helt* eller delvis opphører å gjelde som følge av en oppsigelse av Madridprotokollen, og innehaveren deretter overfor Patentstyret *ved søknad* fremsetter krav om registrering av varemærket her i riket, skal slik registrering skje med virkning fra den dagen den internasjonale registreringen fikk virkning i Norge, *hvis søknaden* leveres innen to år fra den dagen oppsigelsen fikk virkning, og de varer eller tjenester som angis i *søknaden*, var omfattet av den internasjonale registreringen slik den gjaldt i Norge.

§ 80 første ledd første punktum skal lyde:

Den som overfor Patentstyret har oversittet en frist fastsatt i eller i medhold av bestemmelsene i kapittel 2,

4, 6 eller § 68 tredje ledd, og som følge av dette har lidt rettstap, skal når denne krever det, likevel få en sak tatt under behandling hvis det godtgjøres at *fristoversittelsen var utilsiktet*.

§ 81 andre ledd andre punktum skal lyde:

For utskrifter skal det betales fastsatt *gebyr*.

§ 81 tredje ledd skal lyde:

For kopier av dokumenter som er offentlige etter loven her, skal det betales fastsatt *gebyr*. *Gebyrsatsene* for utskrifter og kopier etter leddet her skal fastsettes slik at de samlede inntektene ikke blir større enn de faktiske omkostningene ved formidling av informasjonen, med tillegg av en rimelig fortjeneste.

§ 82 paragrafoverskriften skal lyde:

§ 82 *Forskrifter til loven (avgifter og gebyrer mv.)*

§ 82 andre punktum bokstav c skal lyde:

c) deling og sammenslåing av søknader og registreringer og om *gebyrer* for dette

§ 82 andre punktum bokstav h skal lyde:

h) *satser for avgifter og gebyr, og betaling av disse.*

V

Loven gjelder fra den tid Kongen bestemmer. Bestemmelsene kan settes i kraft til ulik tid. Kongen kan gi nærmere overgangsregler.

V o t e r i n g :

Tilrådinga frå komiteen vart samrøystes vedteken.

Presidenten: Det vert votert over overskrifta til lova og lova i det heile.

V o t e r i n g :

Overskrifta til lova og lova i det heile vart samrøystes vedtekne.

Presidenten: Lovvedtaket vil verta ført opp til andre gongs handsaming i eit seinare møte i Stortinget.

Votering i sak nr. 5

Presidenten: Under debatten er det sett fram i alt seks forslag. Det er

- forslaga nr. 1–3, frå Per Olaf Lundteigen på vegner av Arbeidarpartiet, Senterpartiet og Sosialistisk Venstreparti
- forslaga nr. 4 og 5, frå Arild Grande på vegner av Arbeidarpartiet og Sosialistisk Venstreparti

- forslag nr. 6, frå Per Olaf Lundteigen på vegner av Senterpartiet og Sosialistisk Venstreparti
- Det vert votert over forslag nr. 6, frå Senterpartiet og Sosialistisk Venstreparti. Forslaget lyder:

«Stortinget ber regjeringen fremme forslag om å innføre forbud mot generell utleie av arbeidskraft fra bemanningsselskaper, slik at kun utleie ved reelt vikarbehov eller utleie mellom produksjonsbedrifter tillates.»

Raudt har varsla støtte til forslaget.

V o t e r i n g :

Forslaget frå Senterpartiet og Sosialistisk Venstreparti vart med 83 mot 19 røyster ikkje vedteke.

(Voteringsutskrift kl. 15.14.36)

Presidenten: Det vert votert over forslaga nr. 4 og 5, frå Arbeidarpartiet og Sosialistisk Venstreparti.

Forslag nr. 4 lyder:

«Stortinget ber regjeringen innføre et forbud mot innleie av arbeidskraft, begrenset til enten de geografisk sett mest utsatte områdene eller begrenset til de mest utsatte bransjene. Som et strakstiltak ber Stortinget regjeringen om å innføre et forbud mot innleie av arbeidskraft fra virksomheter som ikke er produksjonsbedrifter, på byggeplasser, i fylkene Oslo, Akershus, Østfold, Buskerud og Vestfold, jf. arbeidsmiljøloven § 14-12 (5) innen 1. juli 2019.»

Forslag nr. 5 lyder:

«Stortinget ber regjeringen gjøre de nødvendige regelendringer og legge fram forslag om nødvendige bevilgninger for å styrke arbeidsformidling som offentlig oppgave i forbindelse med statsbudsjettet 2020.»

Miljøpartiet Dei Grøne og Raudt har varsla støtte til forslaga.

V o t e r i n g :

Forslaga frå Arbeidarpartiet og Sosialistisk Venstreparti vart med 65 mot 37 røyster ikkje vedtekne.

(Voteringsutskrift kl. 15.14.56)

Komiteen hadde tilrådd Stortinget å gjera følgjande

v e d t a k :

Dokument 8:91 S (2018–2019) – Representantforslag fra stortingsrepresentant Bjørnar Moxnes om forbud mot innleie av arbeidskraft fra virksomheter som ikke er produksjonsbedrifter – vedtas ikke.

Presidenten: Det vert votert alternativt mellom tilrådinga og forslaga nr. 1–3, frå Arbeidarpartiet, Senterpartiet og Sosialistisk Venstreparti.

Forslag nr. 1 lyder:

«Stortinget ber regjeringen fremme forslag om en endring i arbeidsmiljøloven § 14-12 (1) som sikrer at innleie etter denne paragrafen begrenses til vikariater.»

Forslag nr. 2 lyder:

«Stortinget ber regjeringen fremme forslag om å fjerne den generelle adgangen til midlertidige ansettelser.»

Forslag nr. 3 lyder:

«Stortinget ber regjeringen straks sikre at bemanningsbyråer ikke blir opplæringsbedrifter.»

Miljøpartiet Dei Grøne og Raudt har varsla støtte til forslaga.

V o t e r i n g :

Ved alternativ votering mellom tilrådinga frå komiteen og forslaga frå Arbeidarpartiet, Senterpartiet og Sosialistisk Venstreparti vart tilrådinga vedteken med 53 mot 49 røyster.

(Voteringsutskrift kl. 15.15.40)

V o t e r i n g i s a k n r. 6

Komiteen hadde tilrådd Stortinget å gjera følgjande

v e d t a k :

Forsvarsdepartementet gis fullmakt til å inngå forpliktelser i 2019 om fremtidige utbetalinger på inntil 50 mill. kroner for oppgjør av prisjusteringsmekanismer, garantier og øvrige forpliktelser i 2023 og 2027 iht. vilkår i avtalen for salg av statens aksjer i Aerospace Industrial Maintenance Norway AS.

V o t e r i n g :

Tilrådinga frå komiteen vart samrøystes vedteken.

Sak n r. 7 [15:16:10]

Referat

1. (350) Representantforslag fra stortingsrepresentantene Audun Lysbakken, Sheida Sangtarash og Kari Elisabeth Kaski om en helhetlig og god fødselsomsorg i hele landet (Dokument 8:148 S (2018–2019))
2. (351) Representantforslag fra stortingsrepresentantene Kjersti Toppe, Marit Arnstad, Trygve Slagsvold Vedum og Siv Mossleth om en offentlig utredning (NOU) om svangerskaps-, føde- og barseltilbudet i den offentlige helsetjenesten (Dokument 8:152 S (2018–2019))
Samr.: Nr. 1 og 2 vert sende helse- og omsorgskomiteen.
3. (352) Representantforslag fra stortingsrepresentantene Arne Nævra, Lars Haltbrekken, Torgeir Knag Fylkesnes, Kari Elisabeth Kaski og Karin Andersen om å ta bedre vare på naturmangfold og viktig norsk natur (Dokument 8:151 S (2018–2019))
Samr.: Vert sendt kommunal- og forvaltningskomiteen.
4. (353) Representantforslag fra stortingsrepresentantene Torgeir Knag Fylkesnes og Lars Haltbrekken om en grønn ny deal: mer bærekraftig fiskefor (Dokument 8:150 S (2018–2019))
Samr.: Vert sendt næringskomiteen.
5. (354) Representantforslag fra stortingsrepresentant Une Bastholm om å styrke dag- og nattogtilbudet i Norge og mellom Norge og Europa (Dokument 8:149 S (2018–2019))
Samr.: Vert sendt transport- og kommunikasjonskomiteen.

Presidenten: Då står det att for presidenten å ønskja Stortinget ei strålande og fin 17. mai-feiring.

Dermed er dagens kart ferdighandsama.

Ber nokon om ordet før møtet vert heva? – Møtet er heva.

Møtet slutt kl. 15.17.

